

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΑΡΘΡΟ	:	Σελ. 99
ΝΑΠ. ΟΙΚΣΝΟΜΟΥ	:	Ἦταν προδότες οἱ Μποτσαραιοί; . . . » 101
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	:	Τοῦ Γιάννη Κουτελίδου . . . » 103
ΠΑΝ. ΚΩΤΣΗ	:	Στοιχεῖα καὶ Φαντάσματα . . . » 104
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	:	Τοῦ Γώγου Μπακόλα . . . » 109
ΝΙΚ. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ	:	Ἡ Κοφερίτα . . . » 110
ΣΠΥΡ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ	:	Ἀνέκδοτες ἐπιστολὲς τοῦ Κ. Γερο- στάθη πρὸς Ι. Καποδίστριαν . . . » 112
ΘΕΟΧ. ΤΣΟΥΤΣΙΝΟΥ	:	Ἀρτινὰ Μελετήματα . . . » 120
(Ἐπιμέλεια: ΝΙΚΟΥ ΔΙΑΜΑΝΤΗ)		
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	:	Τοῦ Γιάννη Κουτελίδου . . . » 126
ΚΩΝ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ	:	Ταξίδι τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Α' εἰς τὰ χωριά τῶν Τζουμέρκων . . . » 127
ΣΩΚΡ. ΠΑΝΤΟΥΛΑ	:	Σύντομος Ἱστορία τῆς Ἀμβρακίας . . . » 133
ΑΠ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ	:	Ἐπιθυμία (Ποίημα) . . . » 138
ΓΝ. ΑΜΕΡ.	:	Ἐστερα ἀπὸ 20 χρόνια . . . » 139
Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΟΥ	:	Ἡ Ἄρτα στὰ ἀρχεῖα τῆς Βενετίας . . . » 141
ΚΩΣΤΑ ΤΣΕΤΗ	:	Σοῦ φέρνω τὸ μήνυμα (Ποίημα) . . . » 146
ΑΡΙΣΤ. ΤΣΙΛΙΓΙΑΝΝΗ	:	Θυμᾶσαι (Ποίημα) . . . » 146
ΜΑΡΙΑΣ ΑΡΚΑΔΙΟΥ	:	Βουερά φωλιάζει ὁ ἄνεμος (Ποίημα) . . . » 147
ΛΕΝΑΣ ΠΑΠΠΑ	:	Μικρὰ Χάϊ - Κάϊ (Ποίημα) . . . » 147
ΝΕΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ	:	Σημειώσεις—Κριτικὴ—Ἐκδηλώσεις —Διαλέξεις—Ἐκδόσεις—Ἀλληλ(φ)ία . . . » 148

"ΣΚΟΥΦΑΣ"

ΙΣΤΟΡΙΑ — ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ — ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ "ΣΚΟΥΦΑΣ", ΑΡΤΗΣ

Συντακτική Ἐπιτροπή:

Τάκης Βαφιᾶς — Βασ. Πετρόπουλος
Κώστας Τσέτης — Γιάννης Τσούτσιнос

Ἐπιμέλεια: Γιάννης Τσούτσιнос—Κώστας Τσέτης

Ἑπεύθυνος Περιδικοῦ: Τάκης Βαφιᾶς

Ἑλλη—Ἐπιστολαί: Περιδικὸν «Σκουφᾶς»—"Ἀρτα.

Ἐμβάσματα: Βασίλειον Πετρόπουλον "Ἀρταν.

Τιμὴ τεύχους δραχ. 10.

Συνδρομαί: Ἐτησία 40 δραχ., Ἐξάμ., 20 δραχ., Κοινοτή-
των ἔτησία 60 δραχ.

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ

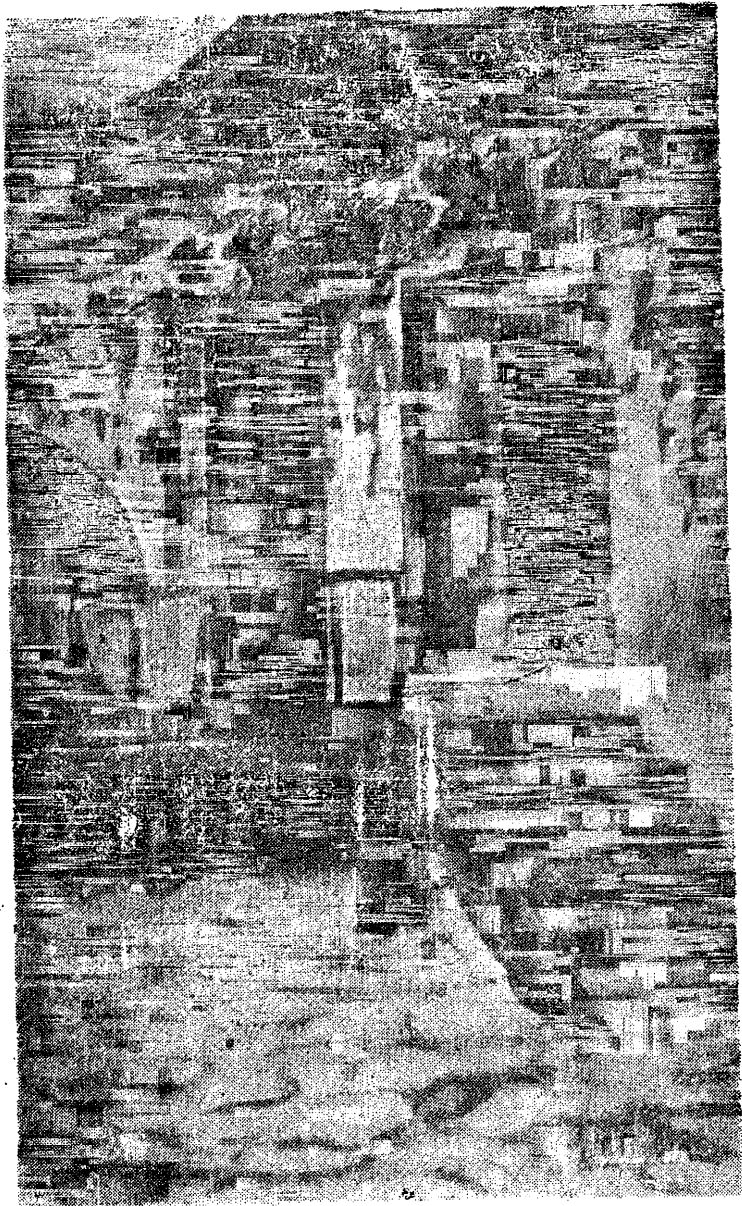
ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΠΕΡΙ ΑΡΤΗΣ

Κείμενο: ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΞΕΝΟΠΟΥΔΟΥ

Συμπληρώσεις: ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΟΥΤΣΙΝΟΥ

Πωλεῖται Δραχ. 60 στά Βιβλιοπωλεῖα

Στὴν Ἀθήνα: Βιβλιοπωλεῖο Π. Καραβία
Ἱπποκράτους 4

ΤΑΚΗ ΒΑΦΙΑ

Παλιό άρτινόν σπίτι

Λάδι

ΣΚΟΥΦΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ • ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ • ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Η'

ΑΡΤΑ ΑΝΟΙΞΗ-ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 1963

ΤΟΜΟΣ Γ' ΤΧ. 25-26

ΕΝΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΘΡΙΑΜΒΟΣ

Ο ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ: **Γιώργος Σεφέρης**

ΤΙΜΗΘΗΚΕ ΜΕ ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ 1963 ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΥΤΗ Η ΤΙΜΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο «Σκουφᾶς» πρῶτος ἀπὸ τὰ ἐπαρχιακὰ πνευματικὰ σωματεῖα, συνεχάρη τὸν βραβευθέντα ποιητὴ μὲ τὸ ἐξῆς συγχαρητήριο τηλεγράφημα:

«Μουσικοφιλολογικὸς Σύλλογος Ἀρτης Σκουφᾶς καὶ περιοδικὸν Σκουφᾶς μετέχουν σὴν πανελλήνια χαρὰ διὰ τὴν ἀπονομὴ βραβείου Νόμπελ καὶ οἷς συγχαίρουν θερμὰ γιὰ τὴ μεγάλη τιμὴ ποὺ προσφέρατε σὴν Ἑλλάδα».

ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ ΑΡΧΙΖΕΙ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟ "ΣΚΟΥΦΑ,"

Ἀπὸ τὴ φλογερὴ ἀγάπη γιὰ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τους, μερικῶν νέων ἀρτινῶν ἐπιστημόνων καὶ ἐπαγγελματιῶν, γεννήθηκε στὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνα, στὴν ἐλεύθερη πιά Ἀρτα, ὁ σύλλογος «Σκουφᾶς».

Ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα πολλοὶ ἄλλοι πνευματικοὶ σύλλογοι ἰδρύθηκαν, ἀλλὰ σύντομα ἐσθῆσαν. Καὶ τοῦτο γιὰτὶ οἱ θάσεις ποὺ ἔθεσαν οἱ ἰδρυτὲς τους δὲν ἦταν γερὲς καὶ γιὰτὶ οἱ σκοποὶ ποὺ ἐπεδίωκαν ἦταν περιορισμένοι καὶ ἀπέβλεπαν ὄχι στὸ σύνολο, ἀλλὰ

οἱ ἕνα στενὸ κύκλο ἀνθρώπων.

Ὁ «Σκουφᾶς» ἀντίθετα ἀπέδλεψε στὴν ψυχαιώγησιν καὶ στὴν πνευματικὴ ἐξύψωσιν ὅλου τοῦ λαοῦ. Συνέστησε τὴ φιλαρμονικὴ του, ἡ ὁποία γιὰ πολλὰ χρόνια ἀποτελέσσει, μὲ τὶς ἐμφανίσεις της, τὸ μοναδικὸ θέαμα καὶ ἀκρόαμα τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ παράλληλα ἔδωσε ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησιν σὲ δεκάδες παιδιῶν, ποὺ ἐξελίχτηκαν σὲ ἐξαιρετοὺς μουσικοὺς. Δημιούργησε τὸ ἀθλητικὸ του τμήμα, πολὺ πρὶν ἐμφανιστοῦν ἀθλητικὰ σωματεῖα στὴν πόλιν μας καὶ εἶχε ὁμάδα ἀθλητῶν μὲ λαμπρὰς ἐπιδόσεις, στὸ τότε στάδιο, ποὺ θρῖσκόταν στὴν αὐλὴ τοῦ σημερινοῦ 1ου Δημοτικοῦ Σχολείου. Ἐδωσε, ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια του καὶ μέχρι σήμερα, ἐρασιτεχνικὰ θεατρικὰ παραστάσεις, ποὺ εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα ὅχι μονάχα τὴν ἐφεση τῶν νέων γιὰ τὴ θεατρικὴ τέχνη, ἀλλὰ καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ κοινοῦ, σὲ τρόπο ὥστε σήμερα ν' ἀναγνωρίζεται ἀπὸ σοβαροὺς θιάσους, ὅτι στὴν Ἄρτα οἱ θεᾶται ξαίρουν πότε πρέπει νὰ γελάσουν, πότε νὰ κρατήσουν καὶ τὴν ἀναπνοὴ τοὺς ἀκόμα καὶ πότε νὰ χειροκροτήσουν.

Ἀργότερα ὁ «Σκουφᾶς» συγκρότησε βιβλιοθήκην, ἡ ὁποία μὲ δωρεὰς ἰδιωτῶν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ἐγένε ἀξιόλογη—ἔξ χιλιάδες τόμους βιβλίων ἔχει σήμερα—ἀλλὰ σκοντάφτει στὴν ἑλλειψὴ κατάλληλης αἰθουσας ἀναγνωστηρίου.

Παράλληλα, τὰ τελευταῖα χρόνια, ὁ «Σκουφᾶς» ἀνέπτυξε ἐξαιρετικὴ δραστηριότητα σὲ διαλέξεις, ἐκδρομὰς, ἐκθέσεις καὶ ἐκδόσεις. Ἐξέδωσε τὴν «Ἀμβρακία» τοῦ Περάνθη, τὸ «Δεύκωμα τῆς Ἄρτας» καὶ ἀπὸ τὸ 1955 ἐκδίδει κάθε τρίμηνο τὸ ἱστοριολαογραφικὸ περιοδικὸ «Σκουφᾶς», ποὺ συμπάλλει σημαντικὰ στὴν ἔρευνα τῆς ἱστορίας καὶ τῆς λαογραφίας τοῦ τόπου μας.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπιτεύγματα εἶναι βέβαια σοβαρὰ καὶ ἀξιόλογα. Ἀλλὰ στὰ τόσα χρόνια τῆς ζωῆς του, ὁ «Σκουφᾶς» δὲν πέτυχε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν πρὸ βασικὴν του ἀνάγκην: Ν' ἀποκτήσῃ δική του στέγην, ἡ ὁποία ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ συλλόγου, νὰ στεγάζῃ τὴ βιβλιοθήκην του, τὴν πινακοθήκην του, μιὰ λέσχην, μιὰ αἴθουσαν διαλέξεων καὶ θεατρικῶν παραστάσεων καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶναι δυνατό. Ἄν ὁ «Σκουφᾶς» εἶχε αὐτὴ τὴ στέγην, ἡ ἀπόδοσός του θὰ ἦταν πολλαπλασία καὶ τ' ἀποτελέσματα αἰσθητὰ λαμπρότερα.

Αὐτὴ ἡ ἑλλειψὴ ποὺ σύγχρονα ἦταν καὶ ὄνειρο γενεῶν, ἐρχεται νὰ καλυφθῇ τώρα. Χάρης στὴν ἐπιμονὴν τοῦ σημερινοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ «Σκουφᾶ» καὶ τὴ γενναιοδωρίαν τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος καὶ τοῦ Δήμου Ἀρταίων, ἕνα μεγάλο ἔργο ἀρχίζει αὐτὲς τῆς μέρες: Ἡ Πνευματικὴ Στέγη τοῦ «Σκουφᾶ». Τετρακόσια πενήντα τετραγωνικὰ μέτρα θὰ καλυφθοῦν γιὰ νὰ στεγάζουν τὰ γραφεῖα τοῦ «Σκουφᾶ», τὴ βιβλιοθήκην του, τὴν πινακοθήκην του, τὴν αἴθουσαν διαλέξεων καὶ τὴ λέσχην του. Ὁ σύλλογος διαθέτει τὸ ἀπαραίτητο κονδύλιο γιὰ τὶς τοιχοποιεῖς. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, ὅλοι οἱ ἀρτινοί, θὰ κληθοῦν νὰ συμβάλουν. Ἄλλοι μὲ τὸν ὀβολό τους, ἄλλοι μὲ τὴν ἡθικὴν τους ὑποστήριξιν, ἄλλοι μὲ τὶς παραστάσεις των στὰ ἀρμόδια Ὑπουργεῖα, γιὰ νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργο τὸ δυνατόν ταχύτερα, ὥστε ὅλοι νὰ καμψώνουμε, γιὰ τὸ πραγματικὸ σημαντικὸ αὐτὸ ἔργο.

«ΣΚΟΥΦΑΣ»

ΗΤΑΝ ΠΡΟΔΟΤΕΣ ΟΙ ΜΠΟΤΣΑΡΑΙΟΙ;

ΤΟΥ ΝΑΠΟΛ. ΑΘ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

*«Δὲν σᾶς κατηγοροῦμ' ἐμεῖς
τὸ φῶς σας μᾶς θαμπώνει!»*

Εἶναι παρατηρημένο πὼς ὅταν ἕνα ἄτομο ἢ ἕνα σύνολο ξεπεράσει τὰ ὅρια ἢ σὲ σοφία ἢ σὲ ἀντρεία ἢ σὲ ἀρετὴ καὶ δὲν μᾶς εἶναι μπορετὸ νὰ τὸ μιμηθοῦμε, τότε προσπαθοῦμε νὰ χαμηλώσουμε τὸ φῶς γιὰ νὰ πάψει νὰ φωτίζει τὰ πρόσωπα αὐτά, κι' ἐμεῖς ἀνίκανοι ν' ἀνεβούμε, προσπαθοῦμε νὰ τὰ κατεβάσουμε στὸ δικό μας ἐπίπεδο.

Υπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ ἀντὶ νὰ τοὺς ἐμπνέουν οἱ μεγάλες πράξεις κι' ἀντὶ νὰ ἀντλοῦν δύναμη καὶ θάρρος καὶ νὰ παραδειγματίζονται ἀπ' τὶς μεγάλες προσωπικότητες, ἀντίθετα λυποῦνται καὶ ἡ λύπη τους δὲν γίνεταί μίμηση, ἀλλὰ φθόνος.

Σήμερα βέβαια μποροῦμε καθισμένοι στὴν πολυθρόνα μας, νὰ κριτικάρουμε τοὺς αἱματηροὺς ἀγῶνες τῆς μεγάλης ἐπανάστασης τοῦ 1821 καὶ νὰ σχολιάζουμε τὰ μικρὰ σφάλματα καὶ τὶς ἀβλεψίες, ποὺ ἔκαναν οἱ ἀγωνισταὶ τῆς.

Ἡ ἱστορία πρέπει νὰ λέει ἀσφαγίαστη τὴν ἀλήθεια. Σ' αὐτὸ δὲν ἀμφιβάλλουμε.

Ὅμως ἐμεῖς πρέπει διαβάζοντας κάθε ἱστορία ἢ ἱστορικὸ ἀνάγνωσμα, νὰ εἴμαστε προσεκτικοί.

Πίσω ἀπὸ μιὰ ἱστορικὴ ἀλήθεια κρύβεται κι' ἕνα γιατί. Στὸ γιατί αὐτὸ ἡ ἱστορία δὲν δίνει πολλὲς φορὲς ἀπάντηση. Ἐμεῖς πρέπει νὰ ἀπαντήσουμε. Ποτὲ ὅμως δὲν θὰ ἀπαντήσουμε ὀρθά, ἂν εἴμαστε ἔτοιμοι ἀπὸ μπροστὰ νὰ κατακρίνουμε.

Χρειαίεται καλὴ προδιάθεση.

Εἶναι ποτὶ Ἕλληνα τὴ φύση νὰ μὴ θέλει νὰ εἶναι κανένας ἄλλος ψηλότερα ἀπ' αὐτόν! Κι' ἂν δὲν μπορεῖ νὰ τὸ πετύχει ν' ἀνεβεῖ κι' αὐτός, εἶναι ἔτοιμος νὰ κατηγορήσει! Αὐτό, λοιπόν, ἔγινε καὶ μὲ τοὺς Μποτσαράιους.

Οἱ Μποτσαράιοι σὰν ἀξιότεροι ποὺ ἦταν ἀνάμεσα στοὺς Σουλιῶτες, γρήγορα πῆ-
ραν τὰ πρωτεῖα, καὶ σὰν ἱκανότεροι τὰ διατήρησαν.

Ὅμως!.. Ἡ διχόνοια ποὺ βαστάει ἕνα σκῆπτρο ἢ δολερή, ὅπως τραγούδησε κι' ὁ

Σολωμὸς στὸν ἕμνο, ἔσπειρε τὰ μίσση καὶ τὸ φθόνο ἀνάμεσα στοὺς ὀπλαρχηγούς.

Τὶ καθόμαστε; εἶπαν οἱ ἄλλοι ἀρχομανεῖς, δὲν κατηγοροῦμε τοὺς Μποτσαραιούς; Τὶ θὰ χάσουμε;

Θὰ φανερώσουμε σ' ὅλο τὸ Σουλιωτόκοσμο τὰ ὅσα ξέρουμε γι' αὐτούς...

Τὶ ἤξεραν; Πολλά. Καὶ πρῶτα πρῶτα ὁ Γιώργη Μπότσαρης ποὺ σαράντα ὀλόκληρα χρόνια κρατάγε τὸ ὀπλαρχηγικὸ στὸ Σοῦλι, ἔρχονταν σὲ ἐπαφὴ μὲ τοὺς Τούρκους καὶ εἶχε φιλικὲς σχέσεις μὲ τὸν Ἀλῆ.

Νὰ λοιπὸν ὁ προδότης. Αὐτὸ εἶναι ὅλο τὸ ζήτημα. Ἀλλὰ ἄς δοῦμε καλότερα τὰ πράγματα.

Ἔνας ἀρχηγὸς πρῶτα—πρῶτα γιὰ νὰ πάρει τὰ πρωτὰτα, πρέπει νὰναι πάνω ἀπ' ὅλα συνετὸς κι' ἀντρεῖος.

Μὲ τὸ δεῦτερο κερδίζει στὸν ἀγῶνα, μὲ τὸ πρῶτο στὴ διπλωματία. Καὶ τὰ δυὸ χρειάζονται. Ὅμως ἂν ἡ παλληκαριὰ χρειάζεται μερικὲς φορές, ἡ ἱκανότητα τῆς διπλωματίας χρειάζεται πάντοτε.

Πονηρὸς ἦταν ὁ Ἀλῆς. Ἐπρεπε νᾶχει καὶ τὸν ἀνώτερό του. Κι' αὐτὸς ἦταν ὁ Γιώργη—Μπότσαρης.

Ἐκανε τὸν καλὸν ὁ πασάς. Πάσχιζε τάχα γιὰ εἰρήνη, πὼς ἤθελε τὸ καλὸ τῶν Σουλιωτῶν. Ὅλα τᾶξερε ὁ Γιώργης κι' ἔκανε πὼς τὰ πίστευε. Ἡ φιλία ὅμως μ' ἕναν τόσο πλούσιο Βεζύρη δὲν γίνεται μοναχὰ γιὰ τὰ μάτια, ἀλλὰ συνοδεύεται καὶ μὲ βοήθεια, μὲ δῶρα, μὲ δαπάνες.

Καὶ δόστου λοιπὸν ὁ Ἀλῆς τρῶφιμα, βόλια, μπαρούτι, φόρους κι' ὅλα τοῦ κόσμου τὰ καλά. Κι' οἱ Σουλιῶτες καλοπερνοῦσαν. Ἐτρωγαν, ἔπιναν καὶ δόξαζαν τὸ Θεὸ ποὺ τοὺς ἔστειλε τέτοιον ἄξιο καπετάνιο.

Νὰ ζήσεις καπετάνιο! Κι' ὁ καιρὸς περνοῦσε...

Στὴν εὐτυχία ὅμως κανένας δὲν σκέπτεται λογικά.

Σὰν χόρτασαν οἱ ἄλλοι ὀπλαρχηγοὶ καὶ σὰν ζωήρηναν ἀπ' τὸ καλὸ φαγοπότι, τοὺς μπῆκε ὁ διάλογος μέσους τοὺς κι' ἤθελαν καὶ τοῦτοι τὰ πρωτὰτα.

Ἀρχισαν, τὸ λοιπόν, νὰ κάνουν σκευωρίες κρυφά.

Κατάφεραν νὰ κάνουν τοὺς Σουλιῶτες νὰ χάσουν τὴν ἐμπιστοσύνη ποὺ εἶχαν στὸ Μποτσαραιῶκο σαράντα ὀλόκληρα χρόνια. Καὶ τὸ πέτυχαν. Τὸ πέτυχαν γιὰτὶ ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὴν εὐεργεσία καὶ τὴ θέλει, δὲν ἀγαπάει ὅμως ἐκείνον ποὺ τὸν εὐεργετεῖ.

Ἔτσι ὁ Γιώργη Μπότσαρης πῆρε τὸ ὄνομα τοῦ προδότη! Τὸ βαρὺ τοῦτο ὄνομα.

Τὸν ἀποκάλεσαν προδότῃ γιὰτὶ στάθηκε ὁ πρῶτος ἀνάμεσά τους. Τὸ φῶς ποὺ σκόρπισαν γύρω τους οἱ Μποτσαραιοὶ ἦταν ἐκτυφλωτικὸ γιὰ τὰ ζοφερά μάτια τους καὶ δὲ μπορούσαν νὰ τὸ ἀντικρῶσουν.

Κι' ὅπως γιὰ νὰ ἰδοῦμε τὸν ἥλιο, βάζουμε πάνω στὸ μέτωπο τὴν παλάμη μας γιὰ νὰ τὸν σκιασοῦμε κάπως, ἔτσι κι' ἐδῶ βοήθαμε τὴν προδοσία γιὰ νὰ ἐπισκιασοῦμε αὐτοὺς ποὺ μᾶς ζαλίζουν μὲ τὴ δόξα, μὲ τὰ λαμπρά τους κατορθώματα.

Μέχρι σήμερα, σὲ πολὺ λίγους εὐτυχῶς, ἐπικρατεῖ αὐτὴ ἡ ἀντίληψη, ὅτι οἱ Μποτσαραιοὶ πρόδωσαν τὸ Σοῦλι.

Ἀλλὰ γιὰ νὰ ἰδοῦμε ὥς πότε θὰ μᾶς τὸ ἐπιτρέπει ἡ συνείδηση νὰ βρωμᾶμε τὴν ἱερὴ τους μνήμη μὲ τὴν ἀπαίσια προσωνυμία τοῦ προδότη;

Πότε θὰ σκεφθοῦμε λογικὰ καὶ ψυχραῖμα καὶ θὰ ποῦμε: Γιὰτὶ τόσα χρόνια, ποὺ οἱ σχέσεις τοῦ Μπότσαρη καὶ τοῦ πασά ἦταν φιλικὲς (προδοτικὲς(!)), δὲν μιλοῦσε κανένας ἀπ' τοὺς ἄλλους καπεταναίους;

Εἶχαν ἀνάγκη; Ἦθελαν νὰ χορτάσουν; Μήπως τὸ ἴδιο δὲν ἤθελε κι' ὁ Μπότσαρης; Αὐτὸ δὲν πάσχιζε νὰ κάνει; Καὶ τῶκανε. Τὸ Σοῦλι εἶδε μπροστά του. Οἱ πεινασμένοι Σουλιῶτες στάθηκαν σὰ πόδια τους.

Νὰ λοιπὸν ποῦ στηρίζεται ἡ προδοσία!

Καὶ κάτι ἄλλο: Εἶναι προδότες ὅσοι προσπαθοῦν μὲ ἥουχα μέσα νὰ καλυτερέψουν

τῇ ζωῇ τῶν ἄλλων; Οἱ διπλωμάτες εἶναι προδότες;

Καὶ ἡ αἰτία ποῦ πατήθηκε τὸ Σοῦλι ἐδῶ ἔχει τὴν ἀρχή της. Ἐλείψαν οἱ Μποτσαραῖοι. Πάνω ἀπὸ διακόσια πενήντα ντουγκία ἔλαψαν νὰ ὑπερασπίζουσι τὰ αἱματοποτισμένα ἐκεῖνα βράγια. Ὅλο τὸ Μποτσαραϊκο τράβηξε γιὰ τὰ Τζουμέρκα.

Ἐδῶ ἵσως εἰποῦμε: Ἐνας καλὸς κι' ἀληθινὸς πατριώτης τυφλώνεται ἀπ' τὰ πάθη τῶν προσωπικῶν του ἀντιπάλων κι' ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν πατρίδα;

Ὅχι! Ἀλλὰ τί μοροῦσαν νὰ κάνουν οἱ Μποτσαραῖοι;

Νὰ μέινουν περιφρονημένοι ἔτσι ἐπειδὴ τὸ ἤθελαν οἱ καπεταναῖοι, ποῦ διψοῦσαν γιὰ τὸν τίτλο τοῦ πολέμαρχου;

Ν' ἀκοῦν νὰ τοὺς ἀποκαλοῦν προδότες ἐκεῖνοι γιὰ τοὺς ὁποίους ἔχυσαν τὸ αἷμα τους;

Νὰ προσπαθίσουν νὰ ἀποδείξουν πὼς δὲν εἶναι προδότες; χαμένος ὁ κόπος! Οἱ Σουλιῶτες εἶχαν ἀρβανίτικα ἀγίριστα κεφάλια. Ἔτσι τὸ μόνο ποῦ ἀπέμενε ἦταν νὰ φύγουν. Ὡς ἐκεῖ ἦταν! Μὲ πόνο ψυχῆς ἀφῆσαν τὸν τόπο τους. Ἦξεραν ὅτι ὁ δικὸς τους ξεκληρισμὸς σήμαινε καὶ πέσιμο τοῦ Σουλιοῦ. Καὶ τὸ Σοῦλι ἔπεσε.

Οἱ Σουλιῶτες κατάλαβαν τὸ φταίξιμό τους, μὰ πολὺ ἀργά. Τὸ κακὸ εἶχε γίνει. Πῆγαν κι' ἔπесαν στὰ πόδια τῶν Μποτσαραίων, ποῦ βρῖσκονταν στὸ Βουργαρέλι καὶ τοὺς ζήτησαν νὰ τοὺς προστατέψουν, κι' ἐκεῖνοι δέχτηκαν.

Ἀλλὰ δὲν χρειάζεται νὰ εἰποῦμε ἕμεις τίποτε. Μιλάει τὸ ΣΕΛΤΣΟ! Ἐκεῖ οἱ Μποτσαραῖοι πάλαιψαν σὰν λιοντάρια χαλάστηκαν!

Ἔδειξαν μὲ τὸ αἷμα τους τὸ δρόμο ποῦ ὀδηγεῖ στὴ λευτεριά, στὴν ἀθανασία! Ἔδειξαν πὼς δὲν ἦταν ὅ,τι τοὺς εἶπαν, γιὰτὶ οἱ προδότες δὲν σκοτώνονται σὰν τὰ λιοντάρια στὴ μάχη...

Ἀλλὰ ἀφοῦ κι' ὁ Νότης ἦταν προδότης, γιὰτὶ τὸν ἔκαναν πολέμαρχο στὸ Μεσολόγγι; Μήπως ἐδῶ μπορεῖ κανένας, ἀπ' ὅσους τοὺς ἔδωσαν τὸν τίτλο τοῦ προδότη, νὰ μᾶς ἀπαντήσει; Τί νὰ πεῖ ὅμως;...

Τί μπορεῖ νὰ πεῖ κανένας γιὰ τὸν Μάρκο;

Νὰ λοιπὸν πὼς βρῖσκεται ἡ ἀλήθεια. Πίσω ἀπ' τὰ πάθη εἶναι κρυμμένη. Δὲν μᾶς χρειάζονται ἱστορικὲς ἐξηγήσεις γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό. Τόσα τρανὰ παραδείγματα πατριωτισμοῦ καὶ αὐτοθυσίας μιλοῦν καθαρά, δυνατὰ καὶ πλῆρια γιὰ τοὺς Μποτσαραῖους!..

(Ἀπὸ τὸ βιβλίον «Ο ΧΑΛΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΠΟΤΣΑΡΑΙΩΝ ΣΤΟ ΣΕΛΤΣΟ», ποῦ θὰ κυκλοφορήσῃ σὲ λίγο).

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΚΟΥΤΕΛΙΔΑ (1837)

Δὲν κλαῖτε δέντρα καὶ κλαριά καὶ σεῖς κομποραχοῦλες,
δὲν κλαῖτε γιὰ τὸ ἄρματωλὸς καὶ γιὰ τὸν καπετάνιο!
Τὸν κλαῖνε ὅλα τὰ χωριά κι' ὅλα τὰ βιλαέτια,
οὐδὲ στήν Ἀγία πέρασαν οὐδὲ καὶ στὸ Τσουμέρκο.
Μᾶς εἶπαν πέρα πέρασε, κατὰ τὸ Βουργαρέλι,
νὰ πάγει στὰ Θεodώριανα, τὸν Τσέλιο ν' ἀνταμώσει
κι' ἐκεῖ ἀπιστιὰ τοῦ ἔκαμε, βάνει καὶ τὸν σκοτώνουν,
τοῖα ντουγκία τῶροριζαν πικρά, φαρμακωμένα,
στὰ γόνατα γονάτισε, τὸν Τσέλιο φοβερίζει:
Τσέλιο, σὰν εἶχες τὸ σκοπὸ, δὲ μῶκανες χαμπέρι,
νὰ βγῆς νὰ πολεμήσουμε σὰν ὄξια παλληκῶρια.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Ὁ Γιάννης Κουτελίδας ἦταν δευτέρος γιὸς τοῦ γέρο Κουτελίδα ἀπὸ τὸ χωριὸ Χά-
σπη, ποῦ εἶχε τὸ ἀματωλὸν Γζουμέρκων, ἔπειτα ἀπὸ τὸν Πουλή καὶ τὸ παρὰ ὅσοι στὸν μεγαλύτερο
γιὸ του Δημήτρη τὸ '812, κι' ἀργότερα τὸ 1822 τὸ πῆρε ὁ Γιάννης, τὸν ὁποῖο σκότωσε μὲ μπαμπε-
σιὰ ὁ Τσέλιο Πίτσουρης.

Στοιχειά καὶ Φαντάσματα*

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΩΤΣΗ

1 ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΒΑΜΒΑΚΟΥΛΑΣ

Στὰ παληὰ καλὰ χρόνια—ἄρχισε ν' ἀφηγεῖται μιὰ χωριά-
τισσα γρηά—ἐδῶ στὴν Τάβλα δὲν ἦταν σπίτια πολλά, κανένα πές. Μὴ τρᾶς πὺ σήμερα
ἔγινε χωριό. Τότε λίγα σπιτοκάλυθα ἦταν στ' ἀπάνω τὸ χωριό, τὴ Λουφίστα, τέσσερες
ὥρες δρόμο ἀπὸ δῶ. Ἐδῶ ἦταν λίγα χτήματα, πὺ οἱ Λουφισνοὶ τὰ δούλευαν τὸν χειμῶ-
να, σὰν κατέβαιναν ἐδῶ νὰ χειμαδιάσουν. Τὸν ἄλλο καιρό, πιότερο τὸ καλοκαίρι, σαῦτὰ
τὰ μέρη βασίλευε νέκρα κι' οἱ χωρικοὶ ἀπόφευγαν νὰρχονται ἐδῶ, γιὰτὶ φοβόνταν τὰ
στοιχειά καὶ τὰ φαντάσματα, πὺ μέρα μεσημέρι ἔβγαιναν ἀπὸ τὶς ρεματιές καὶ τρι-
γυρνοῦσαν στὰ ξάγναντα. Καὶ τότε ἀλλοίμονο στὸν ἄνθρωπο πὺ θάβρισκαν μπροστά τους.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ἓνα τέτοιο στοιχειό, πὺμοιαζε μὲ ἄνθρωπο, ζοῦσε στὴ Βαμβα-
κούλα—μιὰ τοποθεσία τῆς Τάβλας—σὲ μιὰ μεγάλη κουφάλα κάποιου θεράτου πλάτανου.
Τὴ μέρα λούφαζε ἐκεῖ μέσα. Καὶ τὴ νύχτα, δταν ἀπὸ τὸ δάσος ἀκούγονταν οἱ φωνές τῶν
ζουλαπιῶν πὺ κυνηγοῦσαν ἢ κυνηγιόνταν, τότε ζωντάνευε κι' αὐτό, σηκώνονταν καὶ χά-
νονταν μέσα στὰ ρέμματα, πὺ ἡ ἀφέγγαρη νύχτα τᾶκανε πὺ φοβερά. Ἐπαιρνε δρόμο,
ξεμάκραινε κι' ἔφτανε σὲ κατοικημένους χώρους, πλησίαζε στὰ σπίτια, ἀνέβαινε στὶς
σκεπές, ἀνοίγε μιὰ τρύπα κι' ἀφηνε νὰ πέσῃ μέσα ἓνα ἄντερο πὺ τῶβαζε στὰ στόματὰ
τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων. Ἐκεῖνοι φταρνίζονταν κι' ἀμέσως ξεψυχοῦσαν.

Μιὰ φορὰ κατέβαινε ἀπὸ τὸ ἀπάνω χωριὸ ἓνας γέροντας. Στὴ θέση «Παληόχανο»
συνάντησε τὸ στοιχειὸ πὺ ἦταν σωστὸς ἄνθρωπος, γνωρίστηκαν, καὶ κατέβαιναν κουβεν-
τιάζοντας. Τὸ στοιχειὸ ἔψαχνε νὰ βρεῖ φίλο καὶ δὲν ἄργησε νὰ τὸν καταφέρει. Οἱ δυό

* Ἡ ἐργασία τούτη στηρίζεται στὶς ἀφηγήσεις κατοίκων τοῦ συνοικισμοῦ Τάβλας Ἀθαμανίου (Λουφίστας) τοῦ Ν. Ἀργεῖος.

τους τώρα ανέβαιναν στις σκεπές και με τὸ ἄντερο ποὺ ἔρριχναν ἔκαναν τοὺς ἀνθρώπους νὰ πεθαίνουν. Ὅταν ὅμως φταρνίζονταν ἐκεῖνοι, ὁ γέροντας σὰν ποὺ ἦταν συνηθισμένος, τοὺς φώναζε: «Χστός σ'» κι' ἔτσι δὲν πάθαιναν τίποτα. Ἀναγκάστηκε τὸ στοιχειὸ νὰ τὸν συμβουλέψει νὰ πάψει νὰ λέει «Χστός σ'». Ὁ χωρικός ποὺ κατάλαβε πιά μετ' ἐμπλέξε, προσπαθοῦσε νὰ βρεῖ τρόπο νὰ ξεφύγει. Μιά μέρα τὸ στοιχειὸ τοῦ εἶπε:

—Ἄν θέλεις νὰ με βρεῖς, νάρθεις σ' ἐκείνη τὴν κουφάλα—καὶ τοῦ τὴν ἔδειξε—νάρθεις ὅμως Σάββατο, γιατί τότε ἐγὼ κάθομαι μέσα. Δὲν πηγαίνω πουθενά. Ἐχῶ βλέπεις ἀνάπαψη.

Τότε ὁ χωρικός πῆγε κρυφὰ καὶ βρῆκε πολλοὺς ἄλλους γνωστούς του, τοὺς εἶπε ὅλη τὴν ἱστορία καὶ πὼς κινδύνευαν μιὰ μέρα νὰ πεθάνουν ὅλοι. Ἀποφάσισαν νὰ πᾶν νὰ τὸ κάψουν.

Ἐνὰ Σάββατο λοιπὸν μέρα μεσημέρι, συνάχτηκαν οἱ χωρικοὶ ὅλοι, μάζεψαν ξύλα, ρεῖκια, ἄχυρα καὶ πῆγαν καὶ τὰ ἔβαλαν σωρὸ ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ στοιχειοῦ, στὸν πλάτανο καὶ ἀναψαν φωτιά νὰ κάψουν τὸ στοιχειό. Ὑστερα ἀπομακρύνθηκαν ὅλοι καὶ πῆγαν ἀπέναντι σὲ μιὰ ραχοῦλα ν' ἀγναντεύουν.

Τὸ στοιχειὸ κατάλαβε πὼς τὸ πρόδωσε ὁ φίλος του καὶ πὼς σὲ λίγο θὰ καιγόταν. Γι' αὐτὸ φώναξε μετ' ἀνατριχιαστικὴ φωνή:

—Προτοῦ καῶ, θέλω νὰ ἰδῶ τὸν φίλο μου....

Οἱ χωρικοὶ ὅμως κατάλαβαν τί τὸν ἤθελε. Καὶ σκέφτηκαν ἕνα ὥραϊο κόλπο. Ἔστησαν ἐκεῖ κοντὰ ἕνα ξύλο καὶ ἔβαλαν ἀπάνω τὸν σκοῦφο καὶ τὴν κάπα τοῦ χωρικοῦ καὶ φώναξαν στὸ στοιχειό:

—Νάτος, ἐδῶ εἶναι.

—Ποῦ; ρώτησε τὸ στοιχειὸ ἀπὸ τὴν κουφάλα.

—Ἐδῶ δὲν τὸν βλέπεις; Κι' ἔκανα πέρα γιὰ νὰ ξεχωρίσει. Πρὶν προλάβουν ὅμως νὰ κάνουν λίγο πέρα, τὸ στοιχειὸ ἔσκασε καὶ μιὰ τρομερὴ φωτιά ἔφυγε ἀπὸ τὴν κουφάλα κι' ἔπεσε πάνω στὸν σκοῦφο καὶ τὴν κάπα καὶ τᾶκανε στάχτη.

Ἔτσι σῶθηκε τὸ χωριὸ μας.

2. ΠΩΣ ΤΗΝ ΕΠΑΘΕ ΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΟ

Κάποτε, στὰ παλὰ χρόνια—ἄρχισε νὰ διηγεῖται μιὰ χειμωνιάτικη νύχτα ὁ μπάρμπα Μήτσος—ἐδῶ στὴν περιοχὴ μας ἦταν φαντάσματα. Ἐνὰ ἀπ' αὐτὰ εἶχε τὸ σπῆτι τοῦ μέσα στὴ γῇ θαθειά, ὅπου εἶχε ἀνοιγμένους διαδρόμους, δωμάτια κι' ἀποθήκες. Εἶχε καὶ γυναῖκα καὶ μάλιστα γκαστρωμένη. Φαίνεται ὅμως πὼς ἦταν ἐξυπνο στοιχειό, γιατί κατάλαβε πὼς χρειάζοταν μαμὴ γιὰ τὴ γέννα τῆς γυναίκας του. Μιά καὶ δυὸ λοιπὸν ἀνεδείκναι στὸν ἀπάνω κόσμον καὶ πιάνει καρτέρι μήπως πετύχει καμμιά γυναῖκα ποὺ νὰ ξαίρει ἀπὸ τέτοια γιὰ νὰ τὴν πάρει κάτω.

Ἔτυχε νὰ περνᾷ μιὰ γυναῖκα φορτωμένη ἀλευρί, ποὺ γυρνοῦσε ἀπ' τὸ μῦλο. Στὸ μέρος ποὺ καθόταν τὸ στοιχειὸ κάθισε κι' αὐτὴ νὰ ξεκουραστεῖ. Τότε βρῆκε εὐκαιρία τὸ στοιχειὸ καὶ μετ' ἀνθρώπινη μορφὴ παρουσιάζεται στὴ γυναῖκα καὶ τὴν παρακαλεῖ νὰ κατεβεῖ κάτω στὸ σπῆτι νὰ ξεγεννήσει τὴ γυναῖκα του. Μετ' αὐτὰ πολλὰ, δέχτηκε ἡ γυναῖκα καὶ ἔβαλε τὸ φόρτωμα ἀπάνω σ' ἕνα δέντρο γιὰ νὰ μὴ τὸ πάρει κανένας περαστικός. Ἐκείνησαν λοιπὸν γιὰ τὴν κατοικία τοῦ στοιχειοῦ, καὶ σὰν ἔφτασαν, ἐπειδὴ δὲν χωρεῖσε νὰ μπῇ μέσα ἡ γυναικούλα, τὸ στοιχειὸ τὴν ἄλλαξε καὶ τὴν ἔκανε μικρὸ πλάσματάκι, γιὰ νὰ τὴν χωρέσει νὰ μπεῖ. Ὡδήγησε τὴ γυναικούλα στὸ δωμάτιο ποὺ ἦταν ἡ ἐτοιμὸγέννη καὶ τῆς εἶπε:

—Σοῦ ἔφερα αὐτὴ νὰ σὲ διηθήσει. Ἄν εἶναι ἀγόρι θὰ σὲ κάνω πλούσια, λέει

στην ἄμοιρη γυναικούλα, ἂν ὅμως γεννήσῃ κορίτσι θὰ σᾶς φάω καὶ τὶς δυό». Αὐτὰ εἶπε τὸ στοιχειὸ κι' ἔφυγε κι' ἦρθε στὸν ἀπάνω κόσμον νὰ φυλάξῃ τὸ φόρτωμα τῆς γυναικούλας.

Κάτω ὅμως γινόνταν θλιβερά πράγματα, γιατί ἡ γυναῖκα τοῦ στοιχειοῦ γέννησε κορίτσι. Τότε ἄρχισαν καὶ οἱ δυὸ νὰ κλαῖνε. Σὰν ἡσύχασαν, ἡ γυναικούλα παρακαλεῖ τὴν γυναῖκα τοῦ στοιχειοῦ νὰ τὴ βοηθήσῃ. Ἐκεῖνη λυπήθηκε καὶ σκέφτηκαν νὰ ντύσουν τὸ νεογέννητο μὲ ροῦχα ἀγοριοῦ, γιὰ νὰ μὴ καταλάβῃ τὸ στοιχειό, ὅταν θὰ ἐρχόταν. Ἔτσι καὶ ἔγινε. Στὸ μεταξὺ ἡ γυναῖκα τοῦ στοιχειοῦ, συμβούλευε τὴν ἄλλη, ὅτι, ὅταν θὰ ἔρθῃ ὁ ἄντρας τῆς καὶ τὴν ρωτήσῃ τί θέλει νὰ τῆς δώσει, αὐτὴ νὰ ζητήσῃ κάτι σκουπίδια ποὺ εἶχε κεῖ μέσα, καὶ νὰ τὰ δώσει σὲ μέρος ἀσφαλισμένο νὰ μὴ τὰ πατοῦν, καὶ τότε αὐτὰ θὰ γινόνταν λίρες κι' ἡ γυναικούλα θὰ γινόταν πλούσια.

Σὲ λίγο ἦρθε τὸ στοιχειὸ καὶ ἀνήσυχον ρώτησε ἀπὸ μακριὰ νὰ μάθει τί γεννήθηκε. — Ἀγόρι ὁμορφο, φώναξαν ἐκεῖνες.

Χάρηκε τὸ στοιχειὸ πολὺ, γιατί θὰ εἶχε διάδοχο στὴ δουλειά του καὶ κάθησαν νὰ γιοματίσουν. Σὰν τελείωσαν τὸ φαγητό, ρώτησε τὸ στοιχειὸ τὴν γυναικούλα τί θέλει νὰ πάρει γιὰ δῶρο. Κατὰ συμβουλὴ ἐκεῖνη ζήτησε τὰ σκουπίδια. Μετὰ σηκώθηκε νὰ φύγῃ ἀκολοιθούμενη κι' ἀπ' τὸ στοιχειό. Καὶ οἱ δυὸ βγήκαν ἔξω. Πήγαν στὸ μέρος ποὺ ἦταν τὸ φόρτωμα, τὸ φορτώθηκε ἡ καλὴν γυναικούλα κι' ἔφυγε τρεχάτη γιὰ τὸ σπίτι τῆς. Ἐκεῖ, ἔβαλε τὰ σκουπίδια σ' ἓνα ἀσφαλισμένο μέρος, ἔγινε πλούσια καὶ ἔζησε καλὰ. Τὸ στοιχειὸ ὅταν γύρισε σπίτι του καὶ ἔμαθε τί τοῦ ἔπειξαν, σκότωσε ἀμέσως τὴν γυναῖκα του μὲ τὸ νεογέννητο κι' ὕστερα βγήκε ἔξω νὰ βρῇ τὴν γυναικούλα. Γύρισε δρόμους πολλούς, μὰ δὲν τὴ βρῆκε πουθενά. Κι' ἀπὸ τὸν καὶμό του ἔσκασε.

3. Ο ΔΙΑΒΟΛΟΓΑΤΟΣ

Πᾶνε πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε—ἄρχισε πάλι ὁ μπάμπας Μῆτσος Α...—ποὺ στὰ μέρη ποὺ θριοσκῶμαστε σήμερα ἀπλωνόταν ἐρημιὰ καὶ στὰ μεγάλα δάση ζοῦσαν ζωτικά, στοιχειὰ καὶ φαντάσματα.

Αὐτὰ τὴν ἡμέρα ἀποτραβιόνταν στὰ θαθεῖα ρέμματα, στὶς κουφάλες καὶ τὰ βράδυα, τότε ποὺ ἀναθάν τὰ καντήλια τ' οὐρανοῦ, ἐβγαίνουν ἀπὸ κεῖ μέσα, γυρίζαν στὰ λακκώματα, μούγκριζαν καὶ γινόνταν πανδαιμόνιο. Οἱ ζωτιῆς λούζονταν στὶς γοῦρνες στὰ ρέμματα καὶ στέγωνναν στὰ βράχια, ἀγγναντεύοντας μὴ τυχόν καὶ δοῦν κανένα τρομπάνο γιὰ νὰ γλεντήσουν μαζί του ὅλο τὸ βράδυ.

Ἐνα τέτοιο λοιπὸν βράδυ, κατέβαινε ἀπὸ τ' ἀπάνω χωριὸ ἓνας χωρικός. Καὶ πῆρε ἓνα ἔρρημον μονοπάτι ποὺ χωνόταν μέσα στὲ δάσος. Ἀπὸ κάτω του, ἄρχιζε ἓνας γκρεμὸς γεμάτος ἀπὸ δένδρα, βράχια, καὶ πιὸ κάτω τὸ σκοτάδι ἦταν τόσο πυκνὸ, ποὺ δὲν ἄφηνε νὰ ἰδῆς ποῦ τελειώνει αὐτὸς ὁ φοβερὸς γκρεμὸς. Ἐκεῖ κάτω, κουνουδάγιες ἔσκουζαν, νυχτοπούλια φώναζαν, κι' ἀκόμα πιὸ θαθεῖα κάτω, φαντάσματα θαροῦσαν βιολιά καὶ νεροχελῶνες γέμιζαν τὴ νύχτα μὲ τὰ φωναχτά τους. Ἐκεῖ λοιπὸν ποὺ ὁ νυχτοδιαδάτης κατέβαινε στὸ μονοπάτι, ξαφνικὰ σταματᾷ ἀπότομα. Μπροστὰ του, στὸν κορμὸ μιᾶς ἀριάς, ἦταν σκαρφαλωμένος ἓνας μεγάλος ἀγριόγατος καὶ ροκάνιζε τὴ φλούδα. Κάνει ἐκεῖνος νὰ προσπεράσῃ, κι' ὁ γάτος ἀγριεύοντας, χύνεται στὸ σκοτεινὸ δάσος καὶ μὲ φοβερὸ πάταγο ξαφανίζεται. Φοβισμένος ὁ χωρικός σκέφτεται τί νὰ κάνει. Νὰ γυρίσῃ πίσω ἢ νὰ προχωρήσῃ; Ἀποφασίζει νὰ προχωρήσῃ. Κάνει δυὸ βήματα καὶ πάλι σταματᾷ. Μπροστὰ του δρίσκειται μιὰ γίδα καὶ τοῦ φράζει τὸ δρόμο. Δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσῃ. Κρῦος ἰδρωτὰς τὸν ἐπίασε, σὰν εἶδε τὸ κεφάλι τῆς γίδας. Ἦταν ἀκριβῶς τὸ ἴδιο μὲ τὸ γάτου! Θέλει νὰ φωνάξῃ δοθήθεια, μὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα του. Θέλει νὰ τρέξῃ πρὸς τὰ πίσω, μὰ δὲν μπορεῖ νὰ κουνήσῃ τὰ πόδια του. Πᾶει, χάθηκε, σκέφτηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ. Καὶ ἀπὸ

μέσα του είπε «Χριστέ μου βόγηθα με». Τότε ἡ γίδα ξαφανίστηκε ἀπὸ μπροστά του, κάτω δὲ στὸ γκρεμὸ ἀκούστηκε ἓνας παράξενος θρόντος.

Ὁ χωρικός γρήγορα, πήρε τὸν κατήφορο καὶ σὰν ἔφτασε κάτω εἶδε ἓνα σπίτι καὶ πέντε ἄντρες νὰ κάθονται γύρω ἀπὸ μιὰ φωτιά. Τοὺς διηγήθηκε τί εἶδε στὸ δρόμο.

—Τὸ στοιχειὸ ξαναῆρθε ἐδῶ κοντὰ μας. Θὰ μᾶς χαλάσει τὰ γιδοπρόβατα. Πάμε νὰ τὸ διώξουμε, εἶπαν ἐκεῖνοι.

Σηκώθηκαν ὅλοι, πήραν φανάρια, δαυλιὰ ἀναμμένα, ξύλα καὶ ξεκίνησαν. Σὰν ἔφτασαν στὸ μέρος ἐκεῖνο, πού πρὶν ἀπὸ λίγο ὁ χωρικός εἶδε τὸ στοιχειό, δὲν εἶδαν τίποτε. Τέντωσαν τ' αὐτιά τους νὰ ἀκούσουν τίποτε στὴν ἀπόλυτη σιγαλιά τῆς νύχτας, καὶ ἀκουσαν μόνο μακριά, πολὺ μακριά, ψηλὰ στὶς πέρα κορφές βελάσματα γίδας καὶ νιαουρίσματα γάτου. Τὸ στοιχειὸ εἶχε φύγει μακριά.

4. Η ΝΕΡΑΪΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΝΤΗΛΙ ΤΗΣ

—“Αχ! τὰ ἔρρημα τὰ χρόνια πῶς πέρασαν, ἄρχισε ὁ μπάρμπα Μῆτσος Ἀ..... ἀφοῦ ἔσιαξε λίγο τὸ μυστάκι του, ρούφηξε δυὸ—τρεῖς γουλιές καφέ κι' ἀναψε τὸ τσιμπούκι του.

Πέρασαν τὰ χρόνια, ὅπως πέρασε τὸ νερὸ τοῦ λαγκαδιοῦ τὸν χειμῶνα καὶ τώρα τὸν Μάη χάθηκε. “Εἶσι κυλοῦν κι' αὐτά.

Στὰ παλῆα χρόνια ἦταν ἄλλος κόσμος. Ζοῦσε βέβαια στερημένα, δμῶς ζοῦσε μέσα στὴν φύση ἀμέριμνα. Ἐνῶ σήμερα ὁ κόσμος μαθαίνει καὶ δρίξει ἀπὸ τὴν κούνια. Πῶς νὰ μὴ χαλάση λοιπὸν ἡ πλάση;

Ἐκεῖνα, πού λὲς τὰ χρόνια, ὁ κόσμος ἐβλεπε νεράϊδες στὰ βαθύσκιωτα λαγκάδια, νὰ λούζωνται στὶς φεγγαρόλουστες ἡσυχες βραδυὲς τ' Ἀπρίλη κι' ἀκουγε γλυκὰ κι' ἀπόκοσμα τραγούδια στὶς νύχτες, πέρα στ' ἁλώνια. Καὶ ἀκουγε σκοπὸ φλογέρας πού τὸν ἔφερνε ὁ μυρωμένος ἀγέρας ἀπ' τὰ γριολούλουδα τοῦ βουνοῦ κι' ἀπ' τίς δάφνες κι' ἀγράμπελες τῶν ρεμματιῶν.

Μιὰ φορὰ, πού λές, οἱ χωρικοὶ ἔμαθαν πῶς στ' Ἀλώνι τοῦ παπᾶ, κάθε μεσάνυχτα, ἔδβαιναν νεράϊδες κι' ἔστηναν χορὸ. Κι' ἦταν κάτι ὁμορφες, λαχταριστὲς γυναῖκες, μὲ παραδείσια χάρη. Χόρευαν ὁλονυχτίς, πηδοῦσαν τρελλά, κι' ἀλλοίμονο στὸν ἄνθρωπο πού θὰ τύχαινε νὰ περνᾷ ἀπὸ κεῖ. Τὸν ἐπιαναν, τὸν μάγευαν καὶ χαίρονταν μαζί του ὅλη τὴν νύχτα τὰ κάλλη τους καὶ τὰ ξημερώματα χάνονταν ψηλὰ στὸν ἀγέρα καὶ τὸν ἄφηναν κατὰμεσα στ' Ἀλώνι πεθαμένον. Τέτοια δαιμονικά ἦταν. Τὰ χρυσαφένια μαλλιά τῶν κεφαλῶν τους σὰν τεράστια φίδια ἔπεφταν πίσω στοὺς ὤμους καὶ ἔκρυβαν τὴ γύμνια τους ἀπ' τ' ἀδίκριτο βλέμμα τοῦ φεγγαριοῦ.

Ἐνας ὁμῶς σοσὸς ἤθελε νὰ πᾶν νὰ τίς δῇ τὰ μεσάνυχτα νὰ χορεύουν. Ὅλοι τοῦ εἶπαν πῶς θὰ χαθεῖ. Ἐνας γέροντας σὰν εἶδε τὸν ἀδάσταχτο πόθο του, τὸν συμβούλεψε νὰ πάει μέρα στ' ἁλώνι, νὰ κρυφτεῖ καὶ νὰ περιμένει ὡς τὰ μεσάνυχτα. Τότε νὰ προσπαθῇ νὰ πάρει ἓνα μαντήλι μιᾶς νεράϊδας καὶ νὰ περιμένει ἐκεῖ χωμένος στ' ἄχυρα ὡς τὰ ξημερώματα. Ὑστερα νὰ βγεῖ. Ἐτσι καὶ ἔγινε. Τὸ δειλινὸ ὁ δοτικός γρήγορα ἔκλεισε τὰ πρόβατα στὸ μαντρί κι' ὅλος χαρὰ καὶ ἀγωνία μαζί τράβηξε γιὰ τ' ἁλώνι τοῦ Παπᾶ. Κρύφτηκε μέσα στ' ἄχυρα καὶ περίμενε, κι' ὅλο περίμενε. Ἦρθαν μεσάνυχτα. Τ' ὀλόγιμο φεγγάρι μὲ χάρι κυλοῦσε στὰ οὐράνια ψηλὰ καὶ καθρεφτίζονταν στὶς γοῦρνες τῶν λαγκαδιῶν. Οἱ κορφές τῶν βουνῶν ψηλὰ ἔλαμπαν κι' οἱ πλαγιὲς τυλίγονταν στὸ σκοτάδι. Ἀπὸ μακριὰ ἀκουγόταν γλυκὸς σκοπὸς φλογέρας πού τραγουδοῦσε ἀνθρώπινους καὶ μὲνους καὶ πόνους.

Ἐάφνου ἐκεῖ κοντὰ ἀκούει γέλοια καὶ τραγούδια καὶ σὲ λίγο βλέπει καμιὰ σαρανταριά λυγερόκορμες κι' ἄρῳατες νεράϊδες μὲ τὰ μαντήλια τους νὰ τ' ἀνεμίζουν, νὰ ἔρ-

χωνται στ' Ἀλώνι, νὰ πετοῦν πέρα τὰ μαντήλια, καὶ νὰ στήνουν ὄνειρεμένο κι' ἀέρινο χορό. Στ' ἀπαλὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ φαίνονταν σὰν θεές. Τοῦ βοσκοῦ τοῦρθε τὸ αἷμα στὸ κεφάλι. Θέλει νὰ θγῇ ὅξω, νὰ χυμῆξει ἀπάνω; νὰ ἀρπάξει· μιά, νὰ τὴν ἀγκαλιάσει καὶ νὰ κυλιστεῖ μαζί της κάτω στ' ἀγριολοῦλουδα, ἀλλὰ σταματᾷ. Ἡ σκέψη πὼς θὰ γλεντήσουν καὶ ὅλες οἱ ἄλλες ἀπάνω του καὶ πὼς θὰ τὸν ἀφήσουν ἐκεῖ πεθαμένον, τὸν σταματᾷ. Ἐκεῖ κοντὰ του ὅμως βλέπει ἓνα μαντήλι. Βγάζει ἥσυχα τὸ χέρι του, μὴ τὸν πάρουν μυρωδιὰ καὶ τὸ πιάνει. Τὸ βάζει στὸν κόρφο του καὶ περιμένει νὰ δῇ τί θὰ γίνηι. Τότε μιὰ νεράιδα σταματᾷ τὸν χορὸ καὶ ἀνήσυχη λέει:

— Ἀδερφές μου, μυρίζει ἀνθρώπινο αἷμα.

— Θὰ εἶναι ἡ σκέψη μας, λένε οἱ ἄλλες.

Καὶ μὲ περισσότερη τρέλλα κι' ὀρμὴ ἀρχίζουν τὸν χορὸ.

Κόντευε νὰ ξημερώσει. Πέρα κατὰ τὰ βουνὰ τῆς Θεσσαλίας ἡ αὐγὴ ἀρχισε νὰ ἐτοιμάζεται γιὰ τὸν καθημερινὸ περίπατό της. Οἱ βουνοκορφές ἀσπρογιάλιζαν καὶ τὰ πουλάκια ἀρχισαν τὴν πρωϊνὴν προσευχὴ τους. Οἱ νεράιδες ἔπρεπε νὰ χαθοῦν πέρα στὰ βαθύλακα. Τὸ σύνθημα τῶδωκε ἡ πρώτη τοῦ χοροῦ.

— Πάρτε τὰ μαντήλια σας νὰ φύγουμε. Θὰ μᾶς πάρει ἡ μέρα.

Τότε ὅλες ἔτρεξαν νὰ πάρουν τὰ μαντήλια τους καὶ κάθε μία ὕστερα πού τόπαιρνε, ροβολοῦσε κάτω κατὰ τὸ ρέμμα, γίνονταν ἀέρινες ὑπάρξεις καὶ χάνονταν ὕστερα. Τελευταία ἔμεινε ἐκείνη, πού ἔλειπε τὸ μαντήλι της. Κυττοῦσε ὀλόγυρα στ' Ἀλώνι, μήπως τὸ πῆρε ὁ ἀέρας, καὶ σὰν ἔβλεπε πὼς δὲν τῶδρισκε, καὶ ἡ μέρα γοργόφτανε, φώναξε μὲ ἄγρια θωριὰ τίς ἄλλες πού χάνονταν κάτω στὸ ρέμμα.

— Καρτεράτε κι' ἐμένα ἀδελφοῦλες μου.

Στὴ σκέψη πὼς ἡ μέρα θὰ τὴν εὑρίσκε ἐκεῖ ψηλὰ στ' Ἀλώνι, τὴν ἔπιανε φόβος ἀπερίγραφτος. Τὴν νὰ κάνει τώρα; Νὰ φύγει δὲν μπορούσε. Κάθησε ἐκεῖ καὶ περίμενε τὴν τύχη της. Σὰν ἀλλάησε κι' ὁ πετεινὸς κι' ὁ ἥλιος φάνηκε ψηλὰ στὴν κορφὴ ὀλοκόκκινος, δγῆκε ἀπ' τ' ἄχυρα καὶ ὁ βοσκὸς καὶ χύμηξε κατ' ἐπάνω στὴν ἄτυχη νεράιδα, τὴν ἀρπάξε στὰ δύο τοῦ γερά χέρια κι' ἐνῶ ἐκείνη πάλευε νὰ τοῦ ξεφύγει, τράδηξε γιὰ τὸ σπίτι του.

Ἐκείνη καταλαβαίνοντας τί τὴν περίμενε, μὲ λύσσα ἀγωνιζόταν νὰ τοῦ ξεφύγει καὶ παρακαλοῦσε τὸν βοσκὸ νὰ τῆς δώσει τὸ μαντήλι κι' ὕστερα θὰ γινόταν γυναῖκα του παντοτινῇ.

Μὰ ὁ βοσκὸς καλὰ συμβουλευμένος δὲν ἔκανε τέτοιο πρᾶμμα.

Στὸ σπίτι πού τὴν πῆγε τὴν ξάπλωσε σὲ μαλακὸ κρεβάτι καὶ στὴν πρωϊνὴν σιγαλιὰ ξάπλωσε κι' αὐτὸς δίπλα της.

Ἐδῶ ὁ μπάρμπα—Μῆτσος σταμάτησε λίγο, νὰ πάρει μιὰ ἀνάσα, νὰ φκιάξῃ τὸ τσιμποῦκι του καὶ συνέχισε:

— Ἔτσι πού λές ἡ νεράιδα γέννησε δύο παιδιά. Ἦταν ὁμορφα σὰν τὴ μάνα τους. Τὰ περιποιόταν κάθε τόσο κι' αὐτὰ καὶ τὸν ἄντρα της καὶ τὸ σπίτι της, κι' ὅλα ἔλαμπαν ἐκεῖ μέσα. Ἀκολουθῆσε τὴν τύχη της. Μὰ κάθε τόσο παρακαλοῦσε τὸν ἄντρα της νὰ τῆς δώσῃ τὸ μαντήλι. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ξεγελιόταν ἔτσι εὐκόλα.

Κάποτε ἐγινόταν μεγάλο πανηγύρι, κι' ὅλο τὸ χωριὸ πῆγε νὰ γλεντήσῃ. Στὸ πανηγύρι πῆγε καὶ ὁ βοσκὸς μὲ τὴν νεράιδα του. Ὅλα ἔλαμπαν πάνω της κι' ὁ κόσμος χά-ζεψε πάνω της. Οἱ ἄλλοι χόρευαν καὶ αὐτὴ δὲν ἔμπαινε στὸ χορὸ.

Ὅλος ὁ κόσμος τὴν παρακαλοῦσε νὰ μπῇ στὸ χορὸ, κι' αὐτὴ τοὺς ἔλεγε:

— Ἄν μοῦ δώσει ὁ ἄντρας μου τὸ μαντήλι μου, τότε μόνο θὰ χορέψω.

Πῆγαν στὸν ἄντρα της, τὸν παρακάλεσαν νὰ τὸ δώσει, τίποτε. Ἐκεῖνος δὲν τῶδινε. Τότε οἱ ἄλλοι σκέφτηκαν νὰ τὸν μεθύσουν. Τὸν μεθᾶνε καὶ κατορθώνουν νὰ μάθουν πού τὸ ἔχει φυλαγμένο. Τρέχει ἓνας, τὸ δρίσκει, τὸ φέρνει καὶ τὸ δίνει στὴν νεράιδα. Ἐκείνη σηκώνεται, πιάνεται πρώτη στὸ χορὸ καὶ χορεύει. Τὰ βιολιά χαροῦν γλυκά. Χόρευε ἡ νεράιδα, τόσο γλυκά κι' ἀνάλαφρα, πού ὅλος ὁ κόσμος θαύμαζε. Καὶ ἡ νεράιδα σήκωνε

τὸν χορὸ ψηλὰ σιὸν ἀέρα ὥσπου διέκρινε τὶς ἄλλες ἀδελφές της καὶ φώναξε:

—Καρτερᾶτε κι' ἔρχομαι κι' ἐγώ!!!

Ὁλος ὁ κόσμος ἄκουσε αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν εἶδε ὅμως τίποτε. Ἡ νεράιδα ἐξαφανίστηκε·

Ὁ βοσκὸς ἀμέσως ξεμέθυσε. Θυμήθηκε πὺς πρόδωσε τὸ μέρος ποῦ εἶχε φυλαμένο τὸ μαντήλι καὶ κατάλαβε τί ἐγίνε. Καὶ ἔκλαψε σὰν μικρὸ παιδάκι. Οἱ χωρικοὶ ποῦ κι' αὐτοὶ μαγεμένοι δὲν κατάλαβαν πὺς τὸ ἔκαναν αὐτό, συμπόνεσαν τὸν βοσκό, χάλασε τὸ πα-
νηγύρι καὶ ὅλοι στενοχωρημένοι ξεκίνησαν γιὰ τὰ σπίτια τους.

Ὁ βοσκὸς μόνος κι' ἔρημος γύρισε στὸ σπίτι του. Δὲν εἶπε ὅμως τίποτε στὰ παιδιά του. Ἐπесе νὰ κοιμηθεῖ. Τὸ βράδυ ἦρθε πάλι μόνη της ἡ νεράιδα, ἔλouse τὰ παιδιά της, ετοίμασε τὸ σπίτι της, ἔβαλε φαῖ, ἔάπλωσε ἀθόρυβα διπλά στὸν ἄνδρα της τὸν χάρηκε ὁλονυχτὶς χωρὶς ἐκεῖνος νὰ καταλάβει καὶ τὰ χαράματα ἔξαφανίστηκε. Τὸ πρωτὶ ποῦ ξύπνη-
σαν ὅλοι διηγήθηκαν πὺς εἶδαν τὰ παραπάνω ὄνειρα. Καὶ σὰν εἶδαν ὅλα τοῦ σπιτιοῦ τὰ πράγματα μὲ τάξη, ἀκόμα καὶ τὸ φαῖ, τότε κατάλαβαν.

Αὐτὸ γινόταν κάθε βράδυ γιὰ 40 μέρες. Ὑστερα ἡ νεράιδα ποῖος ξέρει γιατί, χά-
θηκε, δὲν ξαναγύρισε. Αὐτὸ ποῦ σοῦ λέω δὲν εἶναι ψέμματα. Εἶναι ἀλήθεια. Ἀπὸ κείνη
τῇ ράτσα σώζεται κι' ἀκόμα σήμερα ὄνομα στὸ χωριό μας.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΩΤΣΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ

ΤΟΥ ΓΩΓΟΥ ΜΠΑΚΟΛΑ (1821)

Ποῖος εἶν' αὐτὸς ποὺ πολεμάει καὶ βροντερὰ χουγιάζει!

Γιῶργος Μπακόλας πολεμάει μὲ χίλιους πεντακόσιους.

Λεβέντες Ροδοβιζινοί, πετρίτες τοῦ Τζουμέρκου

παστρέψτε τὰ ντουφέκια σας, τροχίστε τὰ σπαθιά σας,

τὶ πλάκωσ' ἡ Ἀρβανιτιά, γιὰ νὰ μῶς ξολοθρέψουν,

νὰ πάρουν τὶς γυναῖκες σας, τὶς νύφες, τὰ κορίτσια,

καὶ οἷς σκλάβοι μὴ γίνεστε εἰς τοὺς παληαρβανίτες,

μόν' τρέξτε γιὰ νὰ πιάσωμε ἐκεῖνη τὴ ραχοῦλα,

φτιόξτε ταμπούρια δυνατὰ, πιάστε τὰ μετερίζια.

Τρεῖς ὥρες ἐπολέμησαν σὰν ἄξια παλληκάρια,

φονοέκι στὶς μπαλάσκες τους δὲν ἔμεινε κανένα,

καὶ τότε ὁ Γιῶγος φώναξε, ἀπὸ τὸ μετερίζι:

Ποῦ εἶστε παιδιά τοῦ Τζουμερκιοῦ, παιδιά ἀπ' τὸ Ροδοβίζι,

ἀφήστε τὰ ντουφέκια σας, τραβάτε τὰ σπαθιά σας,

βάλτε τοὺς Τούρκους ὀμπροστά, χτυπᾶτε, πολεμᾶτε.

(Ἀρβανι. ἀριθ. 78, σελ. 70)

Η ΚΟΦΕΡΙΤΑ (α)

ΝΙΚΟΛ. ΧΡ. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

Περὶ τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνος, εἰς ἀκαθόριστον κατ' ἀ-
κρίβειαν ἔτος.

Κυριακὴ πρωτῆ· ὥραία ἡμέρα τῆς ἀνοίξεως· τέλη 'Απριλίου. 'Εποχὴ καθ' ἣν συν-
τερχούσης τῆς ἀξαναομένης θερμοκρασίας ἄρχεται ἡ ἀνάλυσις τῶν χιόνων, αἱ δὲ χιο-
νοστιβάδες—ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἢ καὶ ὁμαδὸν—μετὰ βροτιώδους πατάγου πτώσεως
ἀπὸ διαφόρου ὕψους τῶν ἀποτόμων Τζουμέρκων κορηνίζονται. 'Ασύνηθες φαινόμενον
εἰς ἄλλους καὶ δὴ εἰς πεδινούς, ὅπως σὺνηθες ὅμως εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου Με-
λισσουργῶν.

Εἶχεν ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος· οἱ πλεῖστοι τῶν εὐλαβῶν Χριστιανῶν εἶχον μεταβῆ εἰς
τὴν 'Εκκλησίαν, ἵνα κοινῇ προσευχῇ ἀκροασθῶσι τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὁρθρου, παρακο-
λουθῆσασι δὲ καὶ τὴν θείαν λειτουργίαν.

Τρομακτικὸς κρότος· οὔτε κρότος—οὔτε πάταγος· μόνον ὡς ἔκρηξις ἡφαιστείου ἦτο
δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ. Βοὴ δέ, κατατροφὴν προαγγέλλουσα, ἐπηκολούθησε συνεχῆς.
Αἱ οἰκίαι ἐκλονίζοντο· τὸ χωρίον ἐσεῖετο ἐκ βάθρων· ἐφαίνετο ὅτι ἐκ τῶν ἐγκάτων θὰ
ἐξεροῖζοντο, ὅτι θὰ παρεσῦρετο ὁλόκληρον.

Κατάπληκτοι, ἔντρομοι ἅπαντες· καὶ οἱ ἐκκλησιαζόμενοι καὶ οἱ ἐν ὑπαίθρῳ πρὸς
στιγμὴν ἀνέμενον τὸ μοιραῖον. Οἱ ἐν τὸς τῶν οἰκιῶν, ἐξελθόντες καὶ σωτηρίαν ζητοῦντες
ἀλλόφρονες ἔτρεχον, πρὸς τὰ ὑψηλότερα σημεῖα τοῦ - ἐπικλινῇ θέσιν κατέχοντος χω-
ρίου, πρὸς τὸν Ναὸν τοῦ 'Αγίου Νικολάου. Φορὴ κατέλαβε τοὺς κατοίκους μήπως καὶ
ὁλόκληρον τὸ ὄρος καταρρεύσῃ. Φαινόμενον ἀπερίγραπτον, Εἶχεν ἀνοίξῃ ὁ 'Αδης·

'Ολόκληρον τμήμα τοῦ ὄρους «Τζουμέρκας» (1) μία ἐκ τῶν νοτίων (ὄψιν πρὸς
Βορρᾶν ἔχουσα) κορυφὴ του, ἡ «Στάριζα» (2) παρασυνθείσα ὑπὸ ἀκατασχέτον χιονο-
στιβάδος καὶ ἀποσπασθεῖσα εἶχε διολισθῆσει· ὁλόκληρον, οὕτως εἶπεῖν, βουνὸν πατα-
γῶδως ἐκινεῖτο. 'Ο γιγάντειος οὗτος ὄγκος, τῆς χιονοστιβάδος ἀπινθούσης, ἐν εἶδει
ρευστοῦ, ἀλλὰ ζωντανοῦ, φουσκωμένον ποταμοῦ, ἀπὸ τοῦ ὄρους κατερχόμενος παρεκ-
κλινὰς κατηνθύνετο δεξιὰ, πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἄκρην τοῦ χωρίου. Χιόνες, νερά, γεώ-
δεις ὕλαι, κορκόλαι, λίθοι, βράχαι σεσασθρωμένοι καὶ συμπαγεῖς, μᾶζα ἀσυλλήπτου
ὄγκου· δράκων τιτάνιος, χιλιόμετρον μήκους, βοαδῶς πῶς συρόμενος ἐμυκάτο ὄλεθρον.
Ρεῦμα δὲ ἄερος ἀνυπολόγιστον δυνάμεως πίεσεως καὶ σφοδρότητος προηγείτο· Τυφῶν
καταστροφῆς πρὸ τοῦ ὁποίου, ἀπὸ ἀποστάσεως 300 μέτρον τὰ πάντα ὑπεχώρουν. Τεῖ-
χοι ἐκορηνίζοντο, δένδρα οἰουδὴποτε πάχους καὶ μεγέθους ἐκριζούμενα ἐπέτων εἰς τὸν
αἰθέρα, τὸ χῶμα ὡς καπνὸς ἠνεμίζετο. Πᾶν τὸ προστυχὸν ἀνεμάπτετο, ἐξεθιμελιότο,
ἀπεκόπτετο. Πρὶν δὲ ἢ ἐγγίση ἡ «σβάρα» (3) ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ διηνοίγοντο φάραγγες.
'Η πεδινὴ ἔκτασις θέσεως «Δροξιάνου» Ν—'Ανατολικῶς συνεχομένη μετὰ τοῦ χωρίου,
καὶ τμήμα τῆς κάτω (Β—'Ανατολικῆς) πλευρᾶς αὐτοῦ λωρὶς ἐδάφους, πλάτους 500

μέτρων καὶ μήκους χιλιόμετρον, περιλαμβάνουσα 11 εἰκίας μετὰ τῶν περιχωρῶν αὐτῶν, ὡς ἐν σῶμα ἀποκοπεῖσα ἐσύρετο. Ἐν τῇ μακαβρίᾳ δὲ ταύτῃ πομπῇ δύο οἰκίαι, (4) ἐπ' ἀρετὰ λεπτὰ τῆς ὥρας, διεκρίνοντο ταξιδεύουσαι ἀνέπαφοι, ὀρθαί, ἕως ὅτου, εἰς ἱκανὴν ἀπὸ τῆς θέσεώς των ἀπόστασιν ἀκέραιαι φθάσασαι, ὑποκύνθασαι εἰς ἀπότομον καμπὴν τοῦ ἐδάφους, εἰς θέσιν «Κάκου», (5) ἔλαβον τὴν μοῖραν τῶν ἄλλων.

Ἡ πρώτην ἀβαθῆς, τοῦ ἐκ τοῦ Ν—Ἀνατολικοῦ τῆς λεκάνης ρέοντος, κοίτη ποταμοῦ διηνοίχθη εἰς χαλὴν χαράδραν ἑκατοντάδος μέτρων βάθους καὶ πλάτους ἡμίσεως χιλιόμετρον, ἥ δὲ ἥριστερά ὄχθη αὐτῆς εἰς ἀπότομον καὶ φοβερὸν κρημνόν. Οἱ ἑκατέρωθεν δύο ὑδροκίνητοι ἀλευρόμυλοι (6) καὶ τὰ σχετικὰ ἐργαστήρια (7) κατεργασίας μαλλίνων ὑφασμάτων ἠφανίσθησαν. Τὰ εἰς θέσιν «Δροξιάνου» ἐνσταβλιζόμενα ποίμνια αἰγῶν, ἐντὸς τῆς μάνδρας των καταληφθέντα, ἐκαλύφθησαν· καὶ ἐν τῷ οἱ κάτοχοί των, μικροκινητοτρόφοι (8) μετέβαινον πρὸς ἄμελξιν, περιφόβως ἤδη καὶ τεθλιμμένοι ἐθεῶντο ἐκ τοῦ μακρᾶν καὶ τὸν ἀφανισμὸν τῆς περιουσίας των. Ὁ παρ' αὐτῇ ρυαῖς εὐεθεῖς ἐν τῇ τροχίᾳ τῆς καταστροφῆς καὶ εἰς φάραγγα διανοιχθεῖς, μετεβλήθη εἰς δρυμητικὸν ἐν καιρῷ βροχῶν χεῖμαρρον, φέροντα ἔκτοτε τὸ ὄνομα «Κοφερίτα», Ἐκτὸς δὲ τῆς εἰς βάθος δημιουργηθείσης χαλῶδος κοίτης τοῦ ποταμοῦ, ἕτερα λείψανα τῆς θεομηνίας ταύτης βλέπει καὶ νῦν ὁ διαβάτης εἰς ἀνατολικὴν τῆς κεντρικῆς δοδοῦ ἐκ τοῦ χωρίου ἔξοδον (9) δύο πτωχεύοντες βράχους, ἐπαλλήλως (ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου) κειμένους.

Παρήλθον ἔκτοτε πλεόν των τριῶν αἰῶνες, (10) ὁπότε, κατόπιν κατακλυσμαίων βροχῶν, τὰ χεῖμαρρῶδη ρεύματα τοῦ ποταμοῦ ἀνασκάψαντα τὴν κοίτην ἔφερον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν—μακρᾶν τοῦ χωρίου, εἰς τὸν αἰγιαλὸν—τὰ σιδηροστέφανα τῶν μυλολίθων (11).

Ἀφ' οὗ δὲ παρήλθεν ἡ τρομερὰ θύελλα καὶ οἱ κάτοικοι συνῆλον ἐκ τοῦ φόβου, συνεκεντρώθησαν ἅπαντες εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅπου ἀνέπεμψαν πρὸς τὸν Ὑψιστον εὐχαριστήριον παράκλησιν διὰ τὴν σωτηρίαν, διότι οὐδεὶς τῶν κατοίκων παρεσύρθη ἢ ἄλλως πως ἐξηφανίσθη.

Δὲν παρέλιπον ὅμως νὰ παρηγορήσωσι διὰ τὴν συμφορὰν τοὺς παθόντας, καὶ ἰδία ἐκείνους των ὁποίων αἱ κατοικίαι ἀπωλέσθησαν μετὰ τῆς ἐντὸς αὐτῶν ἀψύχου, εἰς ἐπιπλα κ.λ.π. περιουσίας των. Ἀλλ' οὐχ ἦτιον προσεφέρθησαν, ἵνα ἐκ τῶν ἐνόντων ἐξοικονομήσωσι καὶ ἀμέσως παραδώσωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα, εἰς σκευή, ἐπιπλα καὶ τροφίμα, εἰ δὲ συγγενεῖς καὶ φίλοι νὰ στεγάζωσι τὰς οἰκογενεῖας των ἐπὶ τινα χρόνον καὶ μέχρις ὅτου ὅπως δῆποτε ἀποκτήσωσιν ἰδίαν στέγην.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

α'. Ὁνομασία προελθούσα ἐκ παραμορφώσεως ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ τῆς λέξεως «Κοφτερίδα». Τοῦτο δὲ καὶ τὸ πιθανώτερον· καθ' ὅτι τεθεῖσα πρὸς ἐρμηνείαν ὑπὸ τὴν κρίσιν Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ ἄλλων γλωσσολογῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ σλαβικῶν γλωσσῶν δὲν ἡρμηνεύθη, ὡς ἄσχετος πρὸς αὐτὰς, εἰμ' ἑμὸν ὡς σχετιζομένην μὲ τὸ ἐλληνικὸν ἔγγραμμα κόπτα.

Τὸν συνταρακτικὸν τοῦτον γεγονότος, διὰ τε τὸ Μοναστήριον καὶ τὸ χωρίον, θὰ ἐγίνετο μεία ἐπὶ ἐξωφύλλου μοναστηριακοῦ βιβλίου ὑπὸ μοναχοῦ τιнос ἢ ἄλλου ἰδιώτου· οὐδαμῶς ὅμως εὐρέθη τοιοῦτον· εἴτε διότι τὸ Μοναστήριον κατέκειτο εἰς ἐρείπια ὑπὸ βαρβαρικῶν ὀρδῶν, εἴτε—ὑπάρχον τότε—ὀλίγα ἐπὶ βραδύτερον κατεστράφη ἢ καὶ τελείως ἠφανίσθη, δεδομένου ὅτι τὰ Ἰδρύματα ταῦτα, ὡς ἐκπυρσοποδίστα τὴν Θρησκείαν καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἦσαν ὁ κενριώτερος στόχος τῶν ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν.

1) Ὁ ἐπιμνηστέρος καὶ μᾶλλον ἀρροσπέλαστος, κατακορύφως ὀρθούμενος κλάδος τοῦ ὄρειου συγχροσήματος τῶν Τζουμέρκων. 2) Ἡ παρὰ τὴν ἑτέραν κορυφὴν «Γερανοβοῦνι», νῦν «Μέγα Πλά (γ)ϊ». 3) Κατὰ τὴν ἐπιχώριον ἔκφρασιν, ἥ τὰ πάντα παρασύρουσα λιονοστιβάς, καὶ κατὰ παρομοίωσιν πρὸς τὸ γεωργικὸν ἐργαλεῖον «σάβραν». 4) Αἱ τῶν οἰκογενειῶν Τσοβόλα καὶ Τσουβίστα. 5) Αἱ χειρότεροι θέσεις τοῦ κρημνοῦ. Τσίγα, Μπάλα, Κόσκον, Τυλίχτρα, Κοττοχρίστιον. 6) Ὁ τοῦ Μοναστηρίου ἐν τῇ δεξιᾷ, καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὄχθῃ. 7) Γραφεῖα (νεοστριβαὶ καὶ μαντάνια). 8) Αἱ οἰκογένειαι Τσιμαλῆ. 9) Παρὰ τὸν κῆπον οἰκογενεῖας Τσιόρου. 10) Περί τοῦ 1650. 11) Ἐξεβράσθησαν τὸν Ἰανουάριον 1914.

ΑΝΕΚΔΟΤΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ
ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΕΡΟΣΤΑΘΗ
ΠΡΟΣ ΙΩΑΝΝΗΝ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΝ

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ

Πρός τόν Ἐξοχ. Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Κ. Ἰωάννην Καποδίστριαν
Αἴγιαν

ἀριθ. πρ. 4.

Ἐξοχώτατε Κύριε

Κορφοί 10)22 Ἀπριλίου 1828

Ἡλπιζα διὰ τοῦ ἀτμοκινήτου ἔφθανε χθές ἐκ Ζακύνθου νά ἀξιωθῶ ἀπάντησιν εἰς τό σταλθέντα με Κ. Βιάρρον τοῦ ὁποίου τήν εἰς τά αὐτοῦ ἀφίξιν ὡς ἀγνοοῦμε, δι' ἐκλήνων δέ τῷ ἔπεμψα μετέπειτα διὰ Ζακύνθου ὑπ' ἀριθμῶν 2—3 τήν εἰδοποιουῖσα πρὸς ποιῇ ἄλλους καί διὰ φράγκα $\frac{5}{\chi}$ δωρίζη ὁ κύρ Ἐϊνάρδ νά τραβηχθοῦν ἕως τόν ἐν Τριξί Νέκερ καί νά ἐμβασθοῦν πρὸς τήν ἐξοχώτητά σας. Προσέτι δέ καί περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Χιμαριωτῶν οἵτινες διὰ τήν πιθανότητα μήν οἱ δῖω μπείδες Δελβινίου Καϊμπεης καί Αἰδοῦλμπεης [ἀληθῆσαντες διὰ προσωπικό φόβο εἰς τὰς προσταγὰς τοῦ ροῦμελη καί μέ αὐτούς σηκωθέντες] μήνουν διὰ θρησκευτικούς λόγους μέ ὀλίγας δυνάμεις εὐρίσκονται εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν καί φόβον διὰ τό ἀδύνατον τοῦ νά δυνηθοῦν μόνοι τους νά ἀντιῆξουν εἰς γινόμενον ἐναντίον τους κίνημα, αὕτη ἡ δηγὴ θέσις τῶν λύπης ἀξία, τοὺς κἀνὴ νά ἐπικαλεσθοῦν βοήθησαν καί ἀπὸ τό ἔθνος, τό ὁποῖον ἤδη νά ἦναι εἰς κατάστασιν νά τοὺς τήν δώσῃ καί ἐν καιρῷ καί ταῦτα μὲν ἐν τοσοῦτῳ. δέν ἔχωμε ἔτι τί θετικώτερον περὶ τοῦ πολέμου μεταξύ Ῥωσίας καί Τουρκίας εἰς τόν ὁποῖον κατὰ τήν ἐφημερίδαν τά ἄλλα κράτη δέν φαίνεται νά λάβουν μέρος καν ἑως καιρόν τινα. Ἐκ Μερσηλίας γράφη κατὰ τήν 29 Μαρτ. ὅτι ἡ ἐκστρατεία καίτη ἐτοιμη ἔλαβε προσταγὴν νά ἀναβάλλῃ τήν ἀναχώρησιν της. ὁ τῆς Γαλλίας πρέσβυς ἀκολου

θεῖ νά ἐυδοίκεται ἐδῶ, χωρίς ἔτι νά φανῇ οὐδεῖς τῶν ἄλλων. ἀκόμη δὲν ἐπέστρεψε τό πλοῖον δι' οὐ πρότινων ἡμερῶν ἔστειλον εἰς Δραγαμέστον Παξημάδι π' 51270 τελιωτικῇ (μία λέξις δυσανάγνωστος) ἐκ τῶν ὅσων εἶχον προβλεφθῇ, ἐκ τῶν κατατεθέντων μας χρημάτων διά χρῆσιν ἐκείνου τοῦ μέρους. κατ' αὐτάς ἤλθον ἐκ Λόνδρας αἱ δῖο ἐλοίπωσε κασελαὶ αἵτινες θέλουν τῆς σταλθῶσι μέ τό πλοῖον δι' οὐ θέλει μεταβεῖ εἰς τὰ αὐτοῦ ὁ Κ. Αἰγυστίνος ὁμοῦ δέ καί ἡ περί τοῦ Κονδυλάρη Κάσκα. ὁ ἐν ἀνκῶνα Κων. Μαρή- νογλης ἐπαναλαμβάνει γράφων διά νά ταχυνθῇ ἡ ἀποστολή τοῦ πλοίου διά νά συκώσῃ τὰ ἐκεῖ ἐτοιμα ἁλεύρια. Τοῦ περιῆλθον δῖο γράμματα ἐκ τῶν ὁποίων ἐν εἶναι ἀπό τόν σεβαστόν κύρ Ἰγνάτιον, χωρίς δέ τί νεώτερον, διαμένω μέ τό ἀνήκον σέβας

ταπηνός δοῦλος της
Κωνσταντίνος Γεροστάθης.

Πρός τόν Ἐξοχ. Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννην Καποδίστριαν
Ἐξοχώτατε

Κορφοί 20)1 ἀπριλίου 1828

Ἡξιώθην νά γράψω πρὸς τὴν ἐξοχώτητά σας διά τοῦ αὐταδέλφου σας Κ. Βιάρου, ὅστις προχθές ἀνεχώρησε διά τό αὐτό μέ τόν Κ. Γιανίτζη. λαμβάνω τώρα τὴν τιμὴν νά κάμω τό ἴδιον διά νά σᾶς συντροφεύσω μέσω τῶν ἐν Ζακύνθου λαδόπουλου, δῖο πλοίων, τό μέν σταλθέν μοι ἀπό τό ἐν ἀνκῶνῃ Κουμιάνην τό δέ ἀπό Πανολάκην, σὺν αὐτοῖς καὶ ἄλλα δῖο διά τούς κυρίους Ἰακωβάκην καὶ Μπέτζου, προσέτι δέ καὶ τὰς κάτω σηματούμενας ἐφιμερίδας εἰς χωριστοῦ μοῖ ἐπέμβησαν ἀπὸ τοῦ ἐν ἀνκῶνῃ Δαγροῦ τῷ καὶ ταῦτα μέν περὶ τούτων. ἐκ γραμμάτων καὶ ἐφιμερίδων ἐπὶ 18 Μαρτίου ἐκ λόνδρας ἤλθον διά τοῦ χ' ἐς φθιάσαντος ἐκῆθεν ταχυδρόμου ἀποδυσκνήεται ἡ θετική τῆς ὥσεως ἀπόφασις, τοῦ νά σκεφθῇ εἰς πολέμου κατὰ τῆς Τουρκίας, διά τὰς λαβούσας παρ' αὐτῶν ἱβρεῖς ἐμπεριεχομένης εἰς τό δημοσιευθὲν **Χάιτηριφ**, καὶ διά τὴν μὴ ἐκ- πληρώσιν τῶν εἰς **Ἀκερμαν** συμφωνηθέντων, ἀναφέρων καὶ περὶ τῆς προσταγῆς ἔλαβον τὰ στρατεύματα νά ἀπεράσουν τοῦ Ηροῦτ, τό ὁποῖον ἂν ἐκπληρωθῇ, καὶ πότε δὲν ἦναι ἔτι ἐπισήμως γνωστόν, τό τοιοῦτον ἦθε νά μὴν ἀποτελέσῃ ὥς ἐλπίζεται σύγχυσις, καὶ διακοπὴν εἰς τὰς ἀγαθοεργίας ἡτοὶ νά πραχθοῦν ἐκ τῶν τριῶν ὁμοῦ δυνάμεων ὑπὲρ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους. κατὰ τὰς ἐκ Γαλλίας ἡδεῖσεις ἕξχι χιλιάδαι στρατιῶται συνενώθη- σαν εἰς Βολόν, διά νά μεταβοῦν ὥς κατ' ἡκασία ἐνομίζετο- εἰς Πελοπόννησον. ἤλθον καὶ ἐδῶ προχθές δῖο βασέλα γέροντα χιλίους στρατιώτας ἐκ τῶν ἐν Πορτογαλλίᾳ, ἀνα μένωνται δέ ὥς λέγεται καὶ ἄλλοι. ἀπὸ τὰ γητοινικά μας δὲν ἔχω τί ἀξιόλογον νά σᾶς κοινοποιήσω. ὁ Κιουταχῆς, ρεσίτ πασσάς, ἀκολουθῇ νά εὐρῇσεται εἰς Ἰωάννινα, κα- ταγινόμενος νά διεγήρῃ τοὺς ἀρβανίτας μέ θρησκευτικούς λόγους. εἰς τὰ ὄπλα, χωρίς ὅμως μισθοὺς καὶ πολλοὺς, οὐδὲν θέλει κατορθώσῃ. ἀναμένω τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ πλοίου. ἔμπασε τὴν ἀπερασμένην εὐδομάδαν μέ 125)χ ἁλεύρια καὶ παξημάδια διά τό ἐν τῇ δυτικῇ Ἑλλάδι στράτευμα, ἵνα στήλω περὶ τὰς 70)χ παξημάδια ὅπου ἀπέμνηναν διά τὰ ἐκεῖ. φυ λάττων τό ὑπόλοιπον συμποσοῦμενον εἰς ἄλλο τόσον, κατὰ τὰς πληροφορίας θέλει σᾶς- δώσῃ ὁ αὐταδέλφός σας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς ἐξοχώτητός σας. ἐν τούτῳ μέ τό ἀνήκον σέβας τῆς ὑμετέρας

Ἐξόχ.
ταπηνός δοῦλος
Κ. Γεροστάθης.

ποσότης ἐφιμερίδων
1 φύλον Constitutionel
4 Λ Frepannan

ἄν ταχυνθῇ ἡ ἀποστολή τοῦ πλοίου διὰ τὰ ἀσυνέκωστα ἐν ἀνκῶνῃ διαφισθέντα ἀλεύρια, ἐπεὶ δὲ ὡς μοί γράφει ὁ κυρ Κωνσταντῖνος Μαρίνογλου ἦσαν ἔτοιμα, καὶ ὑποκείμενα τὰ Καλαμποκίσια, ἀπὸ πολυκαιρία νὰ πικρύνουν.

Ἑλλάδαν

No 3

Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Κ. Κύριον Ἰωάννην Καποδίστριαν
κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος

Κορφοί 26)7 ἀπριλίου 1828

Ὁ Κύριος Ἐννάρδ [παρὰ τοῦ ὁποίου σᾶς περιῆλθον γραφὴν] διορίζῃ τὸν Κ. Βιάρον νὰ τραβήσῃ πρὸς τὸν ἐν Τριζί Νέκερ ἔτι φράγκα 5)χ καὶ νὰ τὰ ἐμβάσῃ τῇ ἐξοχώτητί σας. μέλλων ἐγὼ νὰ βάλῃ τὸ τοιοῦτον εἰς πρᾶξιν, διὰ πρώτης εὐκαιρίας, ἀναμένω καὶ περὶ αὐτῶν τὰς διαταγὰς της.

Ἡ κατάστασις τῶν χριστιανῶν ὁμογενῶν μας κατοικούντων τὴν πλησίον μας Ἡπειρον κατασταίνεται παρ' ἡμέραν κρισιμωτέρα, κοντὰ εἰς τοὺς πέντε πρωτίστους τῆς χυμάρας ἐπὶ γὰρ προσταγμένοι εἰς τὸν ἐν Ἰωάννινά σερασκέρην, ζητοῦνται ἕτεροι πενήντα ἀπὸ ταῖς πρώταις φαμελίαις, μέ προσθήκην 300 ἄλλων ἐκ τῶν κατωτέρων, ἐπὶ προφάσῃ νὰ χρησιμεύουν ὡς στρατιῶται ὑπομίσθιοι. ἔχοντες σχεδὸν βεβαιότητα ὅτι ἅμα ἐκπληρώσουν ταῦτα θέλη τοὺς ὑποχρεώσῃ νὰ δώσουν τὰ ὅπλα [τὸ ὅποιον ὡς προσχεδιασμένον ὀλοένα ἦναι κατὰ τινα δοθέντι ἐν τῷ ἐκτελεῖσθαι] καὶ μετὰ τοῦτο νὰ δεχθῶν τοὺς στρατιώτας εἰς τοὺς τόπους των. μὴ ἡξαίρων τις εἰς τὴν δηνωτάτην θέσιν εὐρῆσονται, τί νὰ ἀποφασίσουν, ἔστηλαν ἐδῶ διὰ νὰ λάβουν γνώμην, ἂν σταθῶν καὶ εἰς τὴν ἄρνησιν καὶ μόνον δίχως βοηθίας, κὰν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, κινδυνεύουν νὰ χαθῶν κατακράτως, μὴν ὄντες ἱκανοὶ νὰ ἀντισταθῶν διὰ καιρὸν εἰς τὰς ἀνωτέρας δυνάμεις. ἔπεται νὰ κινηθῶν ἐναντίον τους, ἂν ὑποκύβουν εἰς τὰ ζητήματα δὲν θέλω ἦναι κατώτεραι κατὰ τὴν ἰδέαν τους αἱ συμφοραὶ τοῦ μέλλοντος. οὕτως τῶν πραγμάτων τους ἔχόντων ἐπικαλοῦνται κοντὰ καὶ ἐκείνην τῆς θείας προνοίας, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην βοήθησαν πρὸς διάσωσιν τους. ὁ παρὰ ρώσων κατὰ τῆς τουρκίας πόλεμος ἀκολουθῇ νὰ θέλεται ὡς ἀφευκτος, περὶ δὲ τῆς κινήσεως τῶν στρατευμάτων φαίνεται κατὰ τὰς ἐφημερίδας, ὅτι περὶ τὰς ἀρχὰς ἀπρηλίου ἔμελλε νὰ λάβῃ τόπον. ὁ Μινέστρος Γαλλίας ἀκολουθῇ νὰ εὐρῆσκειται ἐδῶ, χωρὶς ἔως τώρα νὰ φανοῖν οἱ δύο ἄλλοι. κάποιος Καντιλάρης ἐξ ἀνκῶνος ἔστηλε δῖω Κάσσαις νὰ πεμφθῶν τῇ ἐξοχώτητί σας [τὸ ὅποιον θέλω ἐκτελέσῃ μετὰ τὴν πρώτην εὐκαιρίαν] μέ περιέχοντα οἰκηνακά.

Ταύτην τὴν στιγμήν μανθάνω, ὅτι ὁ ἦός τοῦ Κιονταχῇ ἐστάλθη ἐξαύφνης μέ 300 ἱππῆς εἰς Δέλβινον, διὰ νὰ κατεξουσιάσῃ τὰ ἐκῇ, βοηθούμενος ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τῶν Κοκάδων ἐντοπιῶν... τὸ τοιοῦτον ἔβαλε εἰς τόσον φόβον τὸν ἦόν τοῦ Μουσταφᾶ πασιᾶ Καϊμπεη, ὅπου ἀναγκάσθη νὰ τραβιχθῇ, καὶ νὰ κλισθῇ μετὰ τοὺς ἀνθρώπους του εἰς τὸ φρούριον **λικούρους**, ἂν ἐπιμῆνῃ εἰς τὴν ὑποψίαν τῆς καταδρομῆς, καὶ τοῦ κινδύνου, ἔπεται νὰ προσπέσῃ, καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ συνδεθῇ μετὰ τοὺς χριστιανούς πλησιοχώρους του οἱ ὅποιοι διὰ τὴν περίστασιν τους, καὶ διὰ τὸ ἀμοιβαῖον τῆς βοηθίας, ἀναγκάως θέλει τὸν ἐναγκαλισθῶν, πιθανόν καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἀρβαντιᾶς, εὐρησκόμενοι εἰς τὴν θέσιν τοῦ Καϊμπεη νὰ λάβουν συμμεθεῖς εἰς τὸν δεσμόν αὐτόν, τοῦ ὁποίου δοθέντος, δύναται νὰ προκύβουν καλὰ διὰ τοὺς χριστιανούς. ἐν τούτῳ μέ τὸ ἀνῆκον σέβας τῆς διαμαρτηροῦμαι

τῆς Ἑξοχ. ταπηνός δοῦλος
Κωνσταντῖνος Γεροστάθης

Πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος
Κ. Ἰωάννην Καποδίστριαν

Κορφή 29 Μαΐου 1828

Τὴν σεβαστὴν μου ἐπιστολὴν Σας ὑπὸ τὰς 8 τρέχοντος ἔλαβον κατ' αὐτάς, μέ τας τῆς ἐνεχομένου διὰ Γένοβαν, Γενέβραν καὶ Βενετίαν, τὰς ὁποίας καὶ ἐξαπέστηλον ὁμοῦ μέ τας ἐφημερίδας. δυνάμενοι νὰ προμηθευθῇται ἐκ Σιῆρας τῶν ἀναγκαίων τροφίμων, ἤθελε ἦσθαι νομίζω προτιμώτερον, καὶ διὰ τὴν τοῦ καιροῦ συντομία, ἐκ δὲ τούτου, δὲν πιστεῖω οὔτε καὶ αἱ ἐκεῖ τιμαὶ συγκρινόμεναι μέ τας ἐδῶ κατὰ τῶρα εἰς τὰκο-
λον. 5 1) εἰς ἐκτὴν τὰ σιτάρια ὅπου ζυγιάζουσιν χουτάν 9 8) 275 καὶ μέ τας ἐν ἀνκῶνα εἰς τὰ ζυγιάζοντα 8) 265 πρὸς καλονάτα 4 3) 4) νὰ εἶναι ἀνώτεραι, συμπεριλαμβανομένων τῶν απαιτουμένων νάβλων, μετὰ ἀπ' ἐδῶ πρὸς μισὰ τουλάχιστον καλονάτα, τὸ κάθε Μόδη, εἰς δὲ τὰ ἀπὸ ἀνκῶνα πρὸς ἐν. ἐπηδὴ οἱ νέοι καρποὶ εἰς Ἰταλίαν δέχονται ἀφθονον, [τὸ ὅποιον ἔφερεν καὶ κάποιαν ἐλάττωσιν εἰς τὰς τιμὰς] ἐν τούτῳ πολλοὶ ἔμποροι, ἡδο-
ποιηθέντες καὶ τὴν εἰς Ἑλλάδα ἔλυσιν, ἐπηχρίσθησαν, ἐπ' ἐλπίδι κέρδους, ἀποστολαί γεννημάτων, κατ' αὐτάς ἐπέρασαν ἐντεῦθεν διάφορα πλοῖα φορτωμένα προερχόμενα ἀπὸ Τριέστι, καὶ Βενετίαν, καὶ ἐτραβίσαν διὰ τὰ αὐτὰ τὰ Ἰσια. ἂν δ' ὁ αἱ χρήαι τῆς Ἑλ-
λαδος ἐπιδέχονταν μικρὰν ἀναμνην, ἥμαι σχεδὸν βέβαιος, ὅτι θέλη κάμη πλέον ὠφε-
λίμους τὰς προβλήψης τῆς αὐτοῦ διὰ τὸν κατευνασμόν ἔπεται ἐκ τῆς ἐπισυνορεύσεως νὰ λάβῃ. τουναντίον δὲ καὶ ἐγγριθὴ προτιμώτερον νὰ προμηθευθῇ ἐδῶθεν σὰς ὑπόσχο-
μαι εἰς ὅσον ἀποβλέπη τὸν ἑμαυτὸν μου, τὴν πλέον ἔτοιμον, καὶ ἐπιμελῆ εἰς τὸ ἔργον δουλεύειν. ὠφελοῦμενοι τῆς ἀσφαλοῦς εὐκαιρίας μου προσφέρῃ ὁ κυρ Γιαννίτζης. σὰς στέλνω δι' αὐτοῦ, ἐμπεριεχομένους εἰς τὴν παροῦσαν τοὺς λογαριασμοὺς τῶν ὧσων με-
τριῶν, φαγοσίμων καὶ ἄλλων ἡδῶν, ἐστάλησαν διὰ μεσόγεον εἰς τὸν ἀρχιστρατήγον Ζούριγ, ἀναβαίνοντα εἰς καλονάτα 26708,82, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπίπτων καλονάτα 23772,38 μου ἐμβάσαν ἀπὸ διαφόρος κατ' ὄνομα περιγραφόμενους δανηστὰς πρώτους καὶ
τελευτέους, μένω νὰ λαμβάνω κολ. 2936,44 ἀνερέους ταῦτα εἰς χρέος σας εἰς τὸν μερι-
κὸν τρεχοῦμενόν μας (ὅπου καὶ αὐτόν σὰς συντραφεύω) μένων κατὰ τὸν ἴδιον νὰ σὰς δώσω κολ. 4113,48 διὰ τὰ ὁποία σὰς ἔδωσα πίστιν εἰς νέον. Θεωρούμενοι οἱ ἡρημένοι
λογαριασμοί, καὶ εὐρησκώμεναι σωστοί, παρακαλῶ νὰ διατάξεται νὰ μεί δωθῇ, χάριν
τάξεως, τὸ καλῶ αὐτῶν ἔχειν. ἐπηδὴ οἱ ἐπιστατῶντες εἰς τὴν ἐθνικὴν χρηματικὴν τρά-
πεζαν, ἀγνοοῦντες ἴσως τὰς πρὸς ἐμέ διαταγὰς σας, εἰς τὸ νὰ προμυθεύσω καὶ στήλω,
ὡς ἔκαμα, τὰς απαιτουμένας τροφὰς, πρὸς χρῆσιν τῶν ὑπὸ Ζούριγ στρατευμάτων, εἰς
τὰς 15 Μαΐου, ἔδωσεν εἰς πληρωμὴν ἐκ τῶν Καμβιάλων τὴν ἀπόφασιν ὁ Κ. Βιάρος εἰς
βάρος μου ἀπὸ κολ. 2029,52 (τὰ ὅποια εἰς τοὺς ἄνω λογαριασμοὺς ἀπερῶ εἰς πίστιν
τοῦ ἔθνους) μίαν ἀπὸ Κολ. 480 τοῖς γράφω διὰ τῆς ἐνεχομένης, ὅπου νὰ μὴν κάμη
παρόμοια πράξιν εἰς τὰς ἄλλας, ἀλλὰ νὰ μοῦ τὰς στήλων ἐξωφλημένας καὶ ταῦτα μέν
διὰ τοιῶν. Εἰς τὴν πλησίον μας Ἠληρον ἐδημοσιεύθη διὰ φερμανιοῦ, ὁ μετὰ τῆς
ῥωσσίας πόλεμος. Εἰς τὸν ὅποιον, ὡς ἡρησκευτικὸς καὶ ἐθνικὸς ὠνομασθῆς, προσκα-
λοῦνται ὅλκι οἱ Μουσουλμάνοι νὰ συντρέξουν, οἱ ἀρβανῖται ὅμως, πάντα ὑποπτοί, καὶ
ἀποστέλουν ἰδιαιτέρον (μία λέξις δυσανάγνωστος), καὶ μέ χρήματα (ἐκ τῶν ὁποίων
ἔχου ἔλυσιν ὁ ἥοιμελης) ὀλίγοι θέλει ἐπιστρατεύσουν, κατ' ὅσον ἐμάθιαμε χθές, μὲν
φθάνουν εἰς τὰς 5 ἡ καὶ εἰς Ἄρταν ὑπ' αὐτοῦ συνενωμένοι. Πρὸς τοὺς Καῦτμπεη καὶ
Κόκαν, εἰς τόσην ὀργὴν διὰ τὴν ἀποδίωξιν τοῦ ἡοῦ τὸν ἐκ Δελβίνου, ἐστάλθη ἡ συγ-
χώρεσις, εἰς δὲ τοὺς τῶν ἐκτὴ μερῶν χριστιανοὺς δὲν φαίνεται διὰ τῶρα διὰθεις τὸ νὰ
τοὺς ζητήσουν τὰ ἄρματα. (2 λέξεις δυσανάγν.) ἐσκέπτοντο. ἡὸς τοῦ Κύρ Γιαννίτζου
ἐφόρτωσε τὴν ἡδη διαλαμβάνῃ ἐνεχομένην σημήωσις εἰς παραλαβὴν σας, διὰ τῶν ἐποίων
τὰ ἔξωδα σὰς ἐχρέωσα εἰς τὴν μεταξὺ μας. σὰς περικλίνω 7 γράμματα. τὰ μέν 5 προελ-

θόντα μου ἀπό ἀγκῶνα καί Γινέβραν διὰ τὴν ἐξοχώτητά σας, τὰ δ' ἄλλὰ δι' ἑκχυρίους Μπέτζον καί Bettan. οὐδέν δέ τό νεώτερον, μέ τό ἀνήκον σέβας διαμένω.

τῆς ἐξοχ. ταπηνός δοῦλος.

Κωνσταντίνος Γερυστάθης.

ταύτην τὴν στιγμήν ἔλαβον δίω πλοίων ἀπό Ἑϊνάρο
τοῖς λογαριασμοῖς ἀπαντας, τοὺς ἐνεχύρησα τοῦ
Κ. αἰγυουστίνου, παρὰ τοῦ ὁποίου τοὺς λαμβάνεται
ὁμοῦ μέ διάφοραις ἐφυμερίδαις.

Ἑλλάδα

No 12

Πρός τόν Ἑξ. Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Κ. Καποδίστριαν

Κορφοί 9)21 Ἰουλίου 1828

Χρεωστῶ ἀπόκρησιν εἰς τὰς σεβαστάς μοι ἐπιστολάς της κατὰ τὴν 10 Ἰουνίου ἐκ Πόρου, 25 τοῦ αὐτοῦ ἐκ Νεοκάστρου καί 5)17 τρέχοντος ἐκ Ζακύνθου. ὅσον διὰ τὴν βούλαν μου ἀναφέρεται εἰς τὴν πρώτην σας, ὅτι δέν ἔλαβεν οὔτε ἔδωσεν ὁ Κυρ Γιανίτσος. δέν ἔχω καί νά ἡπῶ εἰς ἀπόκρησιν, ἐπηδὴ εἰς τὰ ἤδη (τὰ ὅποια πάλιν καταγράφω εἰς τὴν παρούσαν) ἦλθαν εἰς παρουσίαν μου, καί ὁποῦ ἐφόρτωσα εἰς τὰ πλοῖα του, δέν ἐμπεριέχει βούλα, ἀν δέν ἦτο εἰς ἐκῆνα τοῦ Κ. Αἰγυουστίνου τό ἀγνοῶ. ἐξέταξα μ' ὅλον τοῦτο, καί εἰς τὸς ἀποθήκας τῆς Δουγάνας, καί εἰς τὴν οἰκίαν σας, μὴν παραμελήθη, ἀλλὰ δέν τὴν εὖρον ἐπιθυμῶ διὰ τοῦτο νά μοί ἡπῆτε, πόθεν ἀπό ποῖαν, καί εἰς τίνος περιλαβὴν ἐστάλθη εἰς τὰ ἐδῶ. τό ἐθνικόν πλοῖον **Ἡ Πινελόπη** ἅμα ἐφθάσε πρό δέκα ἡμέραις, εὐθὺς ἄρχισαν τὴν φόρτωσιν του, οἱ ἐνάντιοι ὅμως καιροί, καί αἱ ἐν τῷ μεταξὺ ἑορταί, δέν ἐσυγχώρησαν πρότερον ἀπό χθές τὴν ἀναχώρησιν του διὰ Μίτυκα. τὰ δέ ἤδη ὁποῦ δι' αὐτοῦ ἐστάλθησαν, καθῶς καί τὰ μέ δίω πρό μιᾶς εὐδομαδος, σημειοῦνται πρός πληροφορίαν σας ἀπέναντι. ἡ ἐπικρατοῦσα ἔλυσιν τόσον ἐδῶ, ὥσάν καί εἰς τὰς ἄλλας νήσους, παξημαδιῶν καί ἀλευριῶν, καλῆς πνύτιτος, τό μή εὔκολον νά κατασκευασθῶσιν ἐνταῦθα, διὰ τό μή ἄρκοῦν τοῦ καιροῦ, καί διὰ ἄλλα τοπικά ἀνυπέροβλητα [], μέ καθυπέβαλε εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ νά στήλω τὰ ἴδεια σιτάρια καί Καλαμπόκια, ἐπρόβλεψα εἰς ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς σας ὑπό τὰς 14 Μαΐου, διὰ τῆς ὁποίας μ' ὅλον ὅτι μοῦ ἐγράφετε αἱ ἀποκτίσης νά συνίστανται ἐκ **Σίτου, Παξιμαδιοῦ, καί Ἀλευριοῦ ἐξ ἡμισῆς τοῦτο ἀπό Σιτάρι, καί Ἀραποσίταρον**, δέν ἡδυνήθην οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν ἀναλογίαν νά σταθῶ, οὔτε νά καταστήσω τὰ ἀλεύρια πλειώτερα τῶν ἄλλων, ὥς ἦτο ἡ γνώμη μου, καί ὥς ἡ ἐξοχώτης σας μέ τὴν κατὰ τὰς 31 Μαΐ [ἐν ἡ ἦχον γέννη αἱ προβλέψεις] ἐπιστολήν της μοι ἐπρόσθαυτε, ἐξ αἰτίας τῆς ἐλύψεως των, ἐλπίζω ὅμως κατὰ τὰς πληροφορίας μοῦ ἐδῶθήσαν ἀπό τινα προελθόντα ἀπό Μίτυκα, νά κατορθωθῇ ὅχι μέ πολλὰς δυσκολίας τό ἄλεσμά των εἰς τοὺς ἐκῆ πλησίον εὐρισκομένους Μύλους, τοῦ ὁποίου δοθέντος θέλω φέρῃ ὅχι μόνον περὶ τὰ 20 τοῖς ἑκατόν ὄφελος, ἀλλὰ θέλω καί τό ψομί διὰ τὴν καλὴν ποιότητα τοῦ Σίτου, καί ἀραποσίτου, ἦρθαι πολὺ καλύτερον, ὥς πρός ἐκῆν ἀπὸ τὰ ἐδῶ φερόμενα ἀλεύρια, τὰ ὁποια ἐκτός ὁποῦ ἦναι ἀπὸ τὰ χροότερα σιτάρια ἦσαν ταῦτα καί μεμιγμένα ἀπὸ παλαιῶ ὕσπρια ἅτινα τό κατασταίνουν κακίστον, καί ἅτινα δυσαρεστήσεα... καί λογοτριβῶν, ὅτι λογῆς συνέβη πρό ὀλίγου μεταξύ φροντιστοῦ, καί στρατιωτῶν διάτινα, ὅχι καλῆς ποιότητος, ἐστάλθησαν ἐξ ἀνάγκης δι' ἔλυσιν καλυτέρων ἐδῶθε, ὅθεν καί (μια λέξις δυαν.) δέν ἦναι εἰς ὅλην τους τὴν ἔκτασιν τὰ ἀνήκοντα μέσα, εἰς τό νά κατορθοῦται ἐκῆ τό ἄλεσμα. ἄς προσπαθησθῇ οἱ τρόποι τῆς κατασκευῆς, ὥς πολὺ διὰ τὰ ἄνω Σίτοι ὠφέλμιμοι διὰ τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν. ἐπὶ τόσον τὰ ἀπομενατάμοι ἀμεταχύριστα με-

Αρ. 15/1960

Κηρύγμα, επί τη βάση

της έγκρισης υπ' αριθμόν 6/1959

Αριθμ. 15/1960

ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΚΑΡΑΥΑΝΙΔΗΣ

Καθηγητής της Πέρας

Λα. 15/1960

Κηρύγμα, επί τη βάση

της έγκρισης

αριθμ. 15/1960

υπό αριθμόν 6/1959

Εγκρίσει τον Κ. Καραυανίδη

καθώς, ο Καραυανίδης, Κηρύγμα, επί τη βάση

Εγκρίσει τον Κ. Καραυανίδη

Εγκρίσει την παρούσαν απόφαση

και παύσει τον Κ. Καραυανίδη

αριθμ. 15/1960

της έγκρισης

αριθμ. 15/1960

της έγκρισης, αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

Η παρούσα πράξη καταρτίσθηκε σύμφωνα με το άρθρο 15

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

αριθμ. 15/1960

Φωτοτυπία της ληξιαρχικής πράξεως θανάτου του Κ. Γεροστάθη, στην οποία φαίνεται ως τόπος γεννήσεως και καταγωγής του τό Κομπότι. Έτσι μπαίνει τέρμα σέ κάθε αντίρρηση γύρω από την καταγωγή του.

τρητὰ συμποσούμενα περὶ τὰ 2|χ τὰλλαρα, καιροφυλακτῶ νὰ τὰ ἐνδώσω εἰς ἀλείφρια καὶ Παξημάδια, καὶ νὰ τὰ στήλω, φυλατόμενος τότε νὰ πέμψω καὶ τοὺς λογαριασμοὺς πρὸς τὸ γενικὸν φρονηστήριον, πρὸς τὸ ὁποῖον μὴ εὐκαιρῶν τώρα νὰ γράψω, διατάσσεται παρακαλῶ νὰ δοθῶσι πληροφοροῖαι περὶ τῶν ἐδῶ πραχθέντων.

διὰ εἰς τὰ πλησίον μας διαγούνη ἥδη ἐν ἡσυχίαν εἰς ὅταν ἀποβλέπη τοὺς εἰς τὰ ἐκτὴ ὁμογενῆς μας χριστιανούς, μεταξύ δὲ Τουρκῶν τρέχει μεγάλη διχόνοια. διορισθῆς ἀπὸ τὸν Σερεσκέρην ὁ Βελήμπεης Γιάντζης νὰ εὐγῇ ἀπὸ Ἄρταν καὶ Πρέβεζαν ὅχι μόνον δὲν τὸ ἔκαμε, ἀλλ' ἀπεκρίθη, ὅτι ἂν δὲν τοῦ δοθῶσι 8|χ πογγιὰ ἐκ μισθῶν τοῦ χρεωστούνηται, θέλυ συνακουσθῇ, καὶ θέλυ δώσῃ τοὺς αὐτοὺς τόπους εἰς τοὺς Ἕλληνας. ἐκ τούτου ἔστηλε καὶ τὸν ἀδελφόν του μὲ χιλίους εἰς Ἰωάννινα, νὰ βιάσῃ καὶ διὰ τῶν ὀπλων ἂν χρησθῇ τὴν πληρωμὴν, ἐκ τούτου ἂν δὲν γένη συμβιβασμός, ὁποῦ δὲν φαίνεται εὐκόλος, διὰ τὴν ἔλυσιν χρημάτων, καὶ διὰ τὸν κίνδυνον θέλυ διατρέξῃ ὁ Βελήμπεης ἂν εὐγῇ ἐκτὴν, πολλὰ ἄτοπα ἡμποροῦν νὰ προκύψουν, πρὸς ὄφελος τῆς Ἑλλάδος. αἱ ἡδύτης ἐκ τοῦ ὠσσιτικοῦ στρατοπέδου [ἐπὶ τὰς 16 Ἰουν. τὸν Δούναβην τὸν ἤχον ἀπεράσῃ κατὰ τὰς 8 καὶ διὰ Μπραΐαν. αἱ ἀπὸ Τριεστή κατ' αὐτὰς γράφουν, τὴν ἐκυρίευσαν μὲ ἐφόρμησιν. οἱ δὲ διὰ ὑπουργοὶ Κάνιγγ καὶ (τὸ δεύτερον ὄνομα δυσανάγν.), ἀναμένονται περὶ ἡμέρας. οἱ δὲ στόλαρχοι Κοδρικτάν, καὶ Δερνῆς, ἀνεχώρησαν χθὲς διὰ Ζάκυνθον. ἐν τοσοῦτῳ χωρὶς τὴν ἀξιολογώτερον, μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας τῆς διαμαρτυροῦμαι

τῆς ὑμετέρας ἐξοχ.
ταπηνὸς δοῦλος.
Κωνσταντ. Γεροστάθης

σὰς συντροφεύω τὰ κάτω γράμματα

3 πλοῖκα διὰ τὴν ἐξοχώτητά σας

1 Δ. διὰ Κ. (ὄνομα δυσανάγν.)

1 Α. διὰ Κ. Αἰγυνοστῖνον

No 18

Αἰγίνα

Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Κ. Καποδίστριαν

Κορφοὶ 27)8 Σεπτεμβρίου 18-8

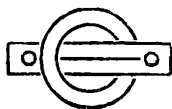
Εἰς τὰ πρὸς ἐμέ σεβαστὰ της ὑπὸ τὰς 19 Ἰουλ. καὶ 4)18 Αὐγούστ. ἰδιαιτέρον, ὁποῦ ἔλαβον ὀλίγον ἥστερον ἀπὸ στήν ἀναχώρησιν τοῦ Πρέσβεως κυρίου Ῥιμπονιέρ, δι' οὗ θέλυ σὰς ἐγγυρισθῇ, τὸ ὑπὸ Νο 27, εὐρον τὰ πρὸς τοὺς κυρίους Ἰγνάτιον, Μουστοεῖδην, καὶ Μαρήνογλου, τὰ ὁποῖα ὁμοῦ μὲ τὰς Ἑλληνικὰς ἐφημερίδας διὰ τοὺς διωκτάτους, καὶ μὲ τὰς Γαλλικὰς (χωρὶς γραφὴν) διὰ τὸν κύρ. Εἰνὰρδ ἐξαπέστηλον. Ἰδὼν τὴν χρῆαν ὁποῦ ἦναι εἰς τὰ αὐτοῦ διὰ ξύλα οἰκοδομῆς, δὲν ἔλυσα νὰ παρακαλέσω τοὺς ἐδῶ. τὰ τοιαῦτα πραγματοποιημένους νὰ κάμουν ἀποστολάς, θέλω δὲ γράψῃ εἰς Βενετίαν, καὶ Τριεστή, ὅπου τὸ αὐτὸ ἥδος ἦναι ἄφθονον, καὶ εἰς τιμαῖς πολλὴ κατωτέραις. παρατηρῶ μὲ δυσἀρεσκηνάν μου τὴν μὴ εὐδοκίμησιν (διὰ τὴν ἔλυσιν Μῆλων) τοῦ σταλθέντος Σίτου, καὶ Ἀραποσίτου εἰς Μύτυκαν, τὴν ὁποῖαν καίτοι ἐπρονοοῦσα, δὲν ἡμπορεῖσα νὰ ἀποφύγῃ ἐξ αἰτίας τοῦ ἀλευριῶν, καὶ Παξημαδιῶν, ὁποῦ οὔτε τότε, οὔτε τώρα εὐρήσκονται διὰ τὸν ὑπερόγκον ἀνεβαζμόν τῶν γεννημάτων, τοῦτο μὲ ἔκαμε σκεπτόμενον ὅτι τὸ ὅσον θέλυ γέφυρ τὸ ἀπὸ Ἀγκῶναν ἥδη ἐν δδῶ ἐθνικόν πλοῖον τοῦ Κυρ. Ἀλεξάνδρου ῥαφαλιοῦ, δὲν θέλυ ἐξαρχῆς ἐπέκνην τῶν σαράντα ἡμερῶν στὸ ἐν δυτικῇ Ἑλλάδι στρατεύμα (τοῦ ὁποίου τὴν προμήθευσιν διορίζῃ ἡ ἐξοχώτης σας νὰ

γίνεται τακτικῶς ἐδῶθε) νά γραψω πρὸς τόν κύρ Μαρήνογλου, νά κάμῃ νέας ἀποκτή-
σης εἰς ἀλεύρια καὶ Παξημάδια, δι' ἄλλο ἔν ταξήδι τοῦ Ἰδίου πλοίου, ἀν τυχόν καὶ
ἔχῃ ἐθνικά χρήματά. ὥς εἰς τὴν πρὸς αὐτόν γραφὴν σας ἀναφέρεται. τοῦναντίον δέ καὶ
δέν τοῦ ἐμβάσθησαν ἄλλα τῶν ὅσων μοῦ ἔγραφε τὸν παρελθόντα μῆναν ὅτι ἦχε, ἐξω-
δευθέντα ὅλα εἰς τό φορτίον Ῥαφαλιᾶ, καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν Μπαρούτης, καὶ Χαρτιοῦ,
ἦναι ἀναγκαῖον τοῦ νά τόν καταφθάναται μέ νέα ἐμβάσματα, διὰ νά εὐρεθῇ εἰς κατὰ-
στασιν νά βάλῃ εἰς ἐλτέλεσιν τὴν προμύθιαν ὅσον διὰ τὰ ἀλεύρια, καὶ Παξημάδια, ὅπου
ὥς σᾶς προέγραφον ἦχον προδιορίσῃ εἰς Ζάκυνθον, πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν 2)χ Κολο-
νάτων μοῦ ἀπέμεναν ἀπὸ τὰ φράγκα 50)χ ἐπὶ Νέκερ, καὶ κολ. 2)χ ἐπὶ Καντελάρην,
ἐπὶροβλέφθησαν καὶ ἐστάλθησαν εἰς Μύτικαν, ὅπου ὥς μοί γραφν ὁ κύρ Σπανολάκης
ἦχον φθάσῃ. διὰ δέ τὰς ἀγορὰς ἐργαλίων μέ διορίζῃ ὁ κύρ Νικολῆς Πιέρης νά κάμω,
μερικά ἐξ αὐτῶν δέν εὐρήσκονται, εἰς ἐκῆνα δέ ὅπου ἦναι πρέπη νά ἐξοδευθοῦν, κατὰ
τὴν ἐνεχομένην σημήωσιν ταλ. 200, διὰ τέσσαρους ξυλουργοὺς, καὶ δῖω σιδηρουργοὺς.
οἱ τεχνίται διὰ νά ἔλθουν ζητῇ ἕκαστος ἀπὸ τὰ τάλ. 26, ἕως 50, ὥς ἡ ὀνοματοδ... πε-
ριγραφῇ. καὶ ἐπηδὴ δι' ὅσον ἐπάσχησα διὰ νά τοὺς καταφέρω εἰς μετριοτέρας τιμὰς
δέν ἠδυνήθην, ὥς ὑπέρογκος ὁ τοιοῦτος μισθός, ἡμποροῦσε φαίνεται μοι αὐτῇ ἡ πρό-
βλεψις νά γένῃ εἰς Ἀνκῶναν, ὅπου οἱ Ἐργάται δουλεύουν μέ ὀλιγώτερον ἀπὸ τό ἥμισυ
τῶν ἐδῶ. Ἐκ τῶν δῖω ἡῶν τοῦ Παπαλοῦκα, ὁ μὲν ἦς ἀπέθανεν, ὁ δέ ζῶν ἦναι ὀκτα-
ετῆς, καὶ ἐπιδεκτικὸς φαίνεται ἐκπαιδεύσεως. διὰ τὴν ὁποίαν ἵνα μὴ ἡστερητῇ τῶν
τῆς πρώτης ἀνάγκης δεομένων, χρηάζονται κατὰ μῆναν δέκα τάλλαρα τοῦλάχιστον.
τὰ γενήματα τρέχοντα κατὰ τῶρα καὶ ἐδῶ, εἰς Ἰταλίαν εἰς ταῖς κάτω τιμαῖς, ἦναι πι-
θανόν ἐν ὅσῳ παρατίνεται τό κλύσιμον τῆς μαύρης θαλάσσης, νά ἀνεβοῦν ἔτι πλέον.
ἐν τοσοῦτῳ μέ τό ἀνῆχον σέβας διαμένω.

τῆς ὑμετέρας ἐξοχ.
ταπηνός δοῦλος
Κωνστ. Γεροστάθης.

σιτάρι τέσερα πρὸς τάλλαρα 6 1)2
ὅμοια Δοῦρα τοῦ (ἐν ὄνομα δυσαν) 7
Καλαμπόκια 4 3)4 ἕως 5
Ἀλεύρια καὶ Παξημάδια ἔλνψις
εἰς τὴν παροῦσαν εὐρήσκονται ἐνεχόμενα
2 γραμματα διὰ τὴν ἐξοχ. ἀπὸ Ἐϋνάρι
1 ὅμοιον διὰ τόν (ἐν ὄνομα δυσαναγν.).
1 διὰ Βετάντην
1 διὰ τόν Κ. Αὔγουστῖνον
1 διὰ Νικολῖνον Πιερὴν
1 διὰ τόν Πρέσβυν Κ. Ῥιμπονιέρ

τώρα ἔφθασεν ὁ Κ. Μάρκος
Βούλγαρης.
ἡ νότα τῶν ἐργαλίων ἡσῆχθη
εἰς τὴν γραφὴν Πιερῇ.

ΤΟ
ΔΡΑΜΑ ΤΩΝ ΛΕΥΚΤΡΩΝ

ΔΡΑΜΑ
ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΕΝΤΕ

ΕΠΟΙΗΣΕ
ΘΕΟΧΑΡΗΣ Ι. ΤΣΟΥΤΣΙΝΟΣ
Α. Φ.

ΘΕΟΧΑΡΗ
ΤΣΟΥΤΣΙΝΟΥ

"ΑΡΤΙΝΑ
ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ,"

ΤΥΠΟΙΣ
Ι. ΚΑΤΖΗΙΔΑΝΝΟΥ
Κολοκυνθαῖς 2. — ΑΘΗΝΑΙ
= 1924 =

ΠΡΟΛΟΓΟΣ-ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΝΙΚΟΥ ΔΙΑΜΑΝΤΗ

2

Η ΑΜΒΡΑΚΙΑ
Η ΘΕΣΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΙΧΟΣ ΑΥΤΗΣ *

Ἡ Ἀμβρακία ἢ Ἀμπρακία κατὰ ἀρχαιοτέραν γραφὴν εἶναι ἀποικία τῶν Κορινθίων, τὴν ὁποίαν εὗροι Ἰδρυσαν κατὰ τὸν θόν—Τὸν αἰῶνα π.Χ. εἰς τὴν χώραν τῶν Δρυόπων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γόργου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Κυφέλου, τοῦ τυράννου τῆς Κορίνθου.

Ἡ Ἀμβρακία ἤκμασε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἐγένετο πόλις ἐπιφανὴς καὶ ἱστορικῇ. Τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως ταύτης ἐν περιλήψει δύναται τις νὰ ἴδῃ εἰς τὸ ἐγκυκλοπαίδ. λεξ. τοῦ Ἐλευθερουδάκη καὶ εἰς τὴν ἐγκυκλ. Μακρῇ, ἡμᾶς δὲ ἐνδιαφέρουσιν ἐν τῷ παρόντι ἡ θέσις αὐτῆς καὶ τὸ τεῖχος ἥτοι ὁ περίβολος τῶν τειχῶν καὶ ἡ Ἀκρόπολις καὶ 1) ἡ θέσις εἶναι ὑπὸ πολλῶν ἀμφισβητήσιμος, διότι δὲν καθορίζεται κατ' αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ διότι ἡ ἐγκυκλοπαιδεία Μακρῇ λέγει «ὅτι ἀναγνωρίζεται παρὰ πάντων σήμερον, ὅτι τὴν θέσιν τῆς Ἀμβρακίας κατέχει ἡ Ἄρτα», ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὁμολογία. Ἡ δὲ κατάδειξις καὶ θεβαίωσις τῆς θέσεως μιᾶς πόλεως κατὰ τοὺς ἀρχαιολόγους ἔχει μεγάλην ἀξίαν. Διὰ τοῦτο ἐὰν προσέξῃ κανεὶς καλῶς εἰς τὸν Ἡρόδοτον, Θουκυδίδην, Δικαίαρχον, Σκύλακα, Σκύμνον, Πολύδιον καὶ Στράβωνα, θὰ σχηματίσῃ ἀκραδάντως γνώμην, ὅτι ἡ Ἀμβρακία κειμένη παρὰ τὸν Ἀραχθὸν ἢ Ἀρατθὸν ποταμὸν καὶ ἄνω τῆς θαλάσσης 80 σταδίους ἥτοι περίπου 15 χιλιόμετρα καὶ παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ

* Δημοσιεῦτήκε σὺν ἐπ' ἀριθ. 58/3—2—33, 60/17—2—33 καὶ 61/24—2—33 φύλλα τοῦ «Ἐλευθέρου Λόγου» τῆς Ἄρτας.

θετεῖται, ὅπου ἡ Μητρόπολις, τὸ δὲ Πύρρειον, ὅπου τὸ Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον ἢ ἡ Πλατεῖα Σκουφᾶ). Ἄλλος ναὸς τῆς Ἱσιδος πρέπει νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὸν νῦν λειτουργοῦντα ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅπου εὐρέθη καὶ Ἑλληνοαιγυπτιακὴ ἐπιγραφὴ (βλεπ. Ἐφημ. «Ἐλεύθερον Λόγον» ἐν Ἀρτῇ, ὅπ' ἀριθμ. 48 τῆς 25)11)32) ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ ὑπάρχουσι ναοὶ (Παυσ. διδλ. Υ11, XXΥ 8 καὶ διδλ. X, XXX11, 9) καὶ ἡ ὁποία ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτω:

ΕΡΜΩΝ ΞΑΝΘΙΠΠΟΥ
ΗΡΟΔΩΡΟΣ ΕΡΜΩΝΟΣ
ΑΡΚΙΣΙΑ ΕΠΑΝΔΡΟΥ
ΙΣΕ·Ι·
ΝΕΒΟΥΤΙ
ΑΡΙΟΧΡΑΤΕΙ

ἦτοι (τῇ Ἱσιδι ἢ Ἱσιῦ τῇ Αἰγυπτίᾳ Θεᾷ, τῇ Ἀνούδιδι (Ἰοσίριδι ἢ Ἀμμωνι Διῖ), τῇ Αἰγυπτίῳ Θεῷ καὶ τῇ Ἀρποχράτει τῇ Θεῷ Ὁρφ, Αἰγυπτίῳ Θεῷ καὶ υἱῷ τῶν ἄνω κατὰ τὴν ἐρμηνείαν μου).

Τρίτος δὲ τῆς Ἀρτέμιδος Ἡγεμόνης ναὸς ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ἀμβρακίας, ὡς ἄνω. Ὁ τέταρτος δὲ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ ἐπιφανὴς κατὰ τὸν Δικταίον πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πάντος καὶ τὸ παλαιὸν καταστραφὲν Τούρκικον Τζαμίον, ὥστε ἦτο περίοπτος, διότι ἦτο εἰς τὸ κέντρον τοῦ λόφου, (ὡς ἀνεγράψαμεν ἀλλαχοῦ, τὸ ἐσωτερικὸν τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως ἤρχιζε χαμηλότερον τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς, τῆς οἰκίας Κεχαγιά, τοῦ Ν. Μάρκου καὶ Καπνεργοστασίου, ὅπου καὶ πολλὰ ἔχνη φαίνονται). Ἐν τῇ Ἀκροπόλει καὶ ὅπου σήμερον ἡ Μητρόπολις πρέπει νὰ θέσωμεν τὸ Ἡρώον τοῦ Αἰνείου διὰ τοὺς ἄνω λόγους. Καὶ ὡς πέμπτος ναὸς τῆς Ἀφροδίτης μένει ὁ χώρος πρὸ τοῦ Ἀμυντικοῦ στρατῶνος, ὅπου τῷ 1885 ἐν τοῖς πυροβολαῖς τοῖς παλαιῶν ἀνεσκάφησαν εἰδῶλα πῆλινα Ταναγραίων κορῶν συντετριμμένα νῦν καὶ λαξεύματα ἐπὶ φυσικῶν λίθων δι' ἀνδριάντας παρατηροῦνται. Τοιαῦτα εἰδῶλα Ταναγραίων κορῶν εὐρίσκονται ἀκέραια ἐν τῇ Μουσείῳ ἐν κιβωτίοις συλλεγέμενα ἀπὸ ἀντρου τῶν νυμφῶν ἢ τὸν ναὸν τοῦ Πανὸς ἐπὶ βουνοῦ τῆς Περάνθης ἢ Ἱεροῦ ἄνω τοῦ χωρίου Διμίνης ἐν τῇ σπηλαίῳ «Κωδωνότρυπα» καὶ ἔξω αὐτοῦ. Καὶ τέλος τὰ δύο Θέατρα εἰκαστικῶς καὶ ταῦτα πρέπει νὰ τοποθετηθῶσιν τὸ μὲν ἐν ἔμπροσθεν τοῦ σημερινοῦ φρουρίου πρὸς ἀνατολὰς, τὸ δὲ ἄλλο πρὸς δυσμὰς πρὸ τοῦ χώρου τοῦ σημερινοῦ στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου καὶ πλησίον τοῦ Βουλευτηρίου καὶ ἀγορᾶς. Καὶ τέλος μνημονεύμεν τὸν πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ νῦν φρουρίου χώρον ὡς πρυτανεῖον τῆς Ἀμβρακίας διὰ τὸν ἐπόμενον λόγον. Πρὸ ἐπὶ τὰ περίπου ἐτῶν ὀπίσθεν τοῦ χώρου τῆς οἰκίας Ἀνδρέου Κεχαγιά ἐκσκαπτομένου καὶ ἐπισκευαζομένου δι' ἐνοικίαςιν Γυμνασίου εὗρον ἐπιγραφὴν, ἥτις κατετέθη εἰς τὸ Μουσεῖον ὑπὸ τοῦ τότε ἐπιμελητοῦ κ. Γ. Κουτσογιάννη, ἔχουσα:

ΚΑΙ ΣΥΝΗΡΥΤΑΝΙ... ΣΤΙ·Ι·ΔΗ
ΚΑΛΩΝ ΝΙΚΟΣΘΕΝΕΟΣ
ΣΙΛΑΝΟΣ ΛΕΟΝΤΙΣΙΟΥ
ΘΡΑΣΩΝ ΚΛΕΟΜΙΔΕΟΣ
ΝΙΚΑΡΧΟΣ ΛΕΟΝΤΙΣΙΟΥ
ΛΥΚΟΣ ΜΑΝΤΙΣ

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶναι τὸ δεύτερον ἀρχαιολογικὸν κειμήλιον καὶ σωζόμενον, τὸ ὁποῖον δεικνύει τὴν καταγωγὴν τῆς Ἀμβρακίας ἐκ τῆς Κορίνθου διὰ τὴν μνείαν πολιτικῶν ἀρχόντων οἷων ἐν Κορίνθῳ, δηλαδὴ Πρυτανείων. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνεία ὀνόματος Σιλανοῦ, γνωστοῦ μόνον ἐκ τῆς Κύρου Ἀναδόσεως (Κύρου Ἀνάβ. διδ. Υ, 125)

ΥΙ,16) περί τοῦ Ἀμβρακιώτου μάντεως Σιλανοῦ παρακινεῖ νὰ εἰκάζωμεν ὅτι ὑπῆρχεν ὄνομα ἐπιχώριον ἐν τῇ Ἀμβρακίᾳ καὶ ὅτι ἡ δὴ ἐπιγραφὴ μαρτυροῖ τὴν ζητουμένην δι' ἐπιγραφῶν θέσιν τῆς Ἀμβρακίας καὶ ὅτι ὁ γῶρος, ὅπου εὐρέθη ἦτο τὸ Πρυτανεῖον, ὅπως ἄνω ὀρίζομεν. Μετὰ δύο ἡμέρας εὐρέθη πλησίον καὶ μικρὸν ἀλάδαστρον ὑπὸ Κ. Κατσάνου.

Πλὴν τῶν εἰρημένων καὶ τὰ ἐν τῷ Ριζοκάστρῳ φρέατα καὶ ἰδίως τὰ ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Ὁρολογίου εἶναι φρέατα τῆς Ἀμβρακίας καὶ μάλιστα ἀρχαιότερον τὸ ἐπὶ τοῦ βράχου λελαξευμένον. Ἐν τῷ μουσεῖῳ ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα εὐρήματα καὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ἀγ- γεῖα νεώτερα, τὰ ὅποια ὁ θέλων δύναται νὰ ἴδῃ.

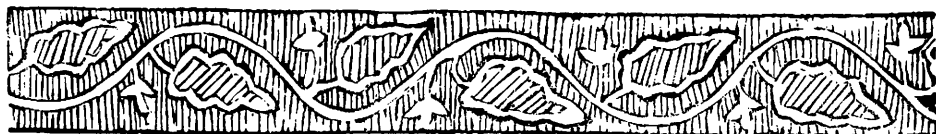
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΚΟΥΤΕΛΙΔΑ *

Στὸ Βουργαρέλι τὸ χωριό, ψηλὰ μέσ' τὸ Τζουμέρο,
μὴ πέρδικα κατὰμανορ, κλεισμένη στὸ κλουβί της,
μοιρολογοῦσε κι' ἔλεγε μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα:
— Δὲν στὸ εἶπα, Γιάννη, μὴ φορὰ, δὲν στὸ εἶπα τρεῖς καὶ πέντε
στοὺς Τούρκους μὴ μπιστεύεσαι, γιατί' εἶν' ὀχτὸς κρυμμένος,
γιατὶ σκοιτώνουν μ' ἀπιστιὰ τᾶξια τὰ παλληκάρια!
Στὰ λόγια ὅπου σῶλεγα, ἐγέλαγες μ' ἐμένα,
ἐγέλαγες καὶ μῶλεγες τοὺς Τούρκους δὲν φοβᾶσαι,
καὶ χήρα τώρα μ' ἄφησες καὶ καταφρονεμένη,
καὶ ἄφησες μικρὰ παιδιὰ σὰ μῆλα μαραμένα.
Παιδί μου, πότε νὰ σὲ ἰδῶ, νὰ γένεις παλληκάρι,
νὰ σέρνεις εἰς τὸν ὄμο σου, ντουφέκι καριοφίλι,
κουμποῦρες εἰς τὴν μέση σου, σπαθὶ τουρκοβαμμένο,
νὰ πάρεις ράχες καὶ βουνά, δρόμους καὶ μονοπάτια,
νὰ βρῇς τὸν Τσέλιο Πίτσαρη, νὰ βρῇς ἀπ' τὴ γενεὰ του,
τὸ αἷμα γιὰ νὰ πληρωθῇς τοῦ Γιάννη Κουτελίδα,
τὸ αἷμα ποὺ τοῦ χύσανε στοῦ τραπεζιοῦ τὴ μέση,
ὄντας τὰ παλληκάρια του ἦτανε σκορπισμένα.

(Συλλογὴ Ἀραβαντινοῦ ἀρ. 111, σ. 96)

* Ὁ Γιάννης Κουτελίδας ἦταν δεύτερος γιὸς τοῦ Γέρο—Κουτελίδα ἀπὸ τῆ Χώσση, ποὺ εἶχε τὸ ἀρματοῦλικο Τζουμέρων, ἔπειτα ἀπὸ τὸν Πουλὴ καὶ τὸ παρὰδωσε στὸν γιό του Δημήτρη τὸ 1812 καὶ ἀργότερα τὸ 1822 τὸ πῆρε ὁ Γιάννης.

ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α' ΕΙΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ

ΚΩΝΣΤ. ΑΘ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ

Τετάρτη 23 Σεπτεμβρίου Διαμονή ἐν Σχορέσταινα

Ἐξακολουθεῖ νὰ βρέχη, ἔνεκα τούτου ἡ ἀναχώρησις διὰ Καλαρρύτας ἀνεβλήθη διὰ τὴν αὖριον. Τῇ 9 1/2 π.μ. ἡ Α.Μ. συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ Ἀντισυντ. Κολοκοτρώνη, τοῦ Κυρίου Γύλδεραμ καὶ τοῦ Κυρίου Μύντερ ἀνῆλθε τὸν ἄνωθεν τῆς Μονῆς λόφον καὶ ἀφίχθη εἰς τοὺς ὑπὸ τὸ ὄρος Τζουμέρκα ρέοντας δύο καταρράκτας, ὧν τὸ κατακόρυφον αὐτῶν ὕψος εἶναι 60 περίπου μέτρων.

Πρόγευμα. Ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Κωνστάντιος.

Γεῦμα. Ὁ Λοχαγὸς Δερμανῆς.

Πέμπτη 24 Σεπτεμβρίου Ἐκκλήσεις ἐκ τῆς Μονῆς 7 π.μ.

Κατήλθομεν πεζῇ διὰ τῆς ἀτραποῦ. 7 1/2 π.μ. κατελθόντες τοῦ λόφου ἐκάμψαμεν ἀμέσως ἀριστερὰ καὶ τῇ 7 1/2 ἀφίχθημεν εἰς θέσιν 5 Βρύσες, καλουμένην οὕτω ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καὶ δεξιὰ αὐτῆς κειμένης κρήνης, ἣτις πέντε ἔχει κρουνοὺς ρέοντας ἄφθονον ψυχρὸν καὶ διαυγὲς ὕδωρ. 7 3/4 π.μ. ρεῦμα μικρόν. Κατερχόμεθα εἰς αὐτὸ δι' ὁδοῦ γλυνώδους καὶ σχεδὸν ἀδιαβάτου διαρκείας 5 λεπτῶν. Ἡ ἀνοδος ἐπίσης γλυνώδης, ἀπόκρημνος καὶ σχεδὸν ἀδιαβάτου διαρκείας ἐπίσης 5 λεπτῶν. 8 π.μ. ἕτερον ρεῦμα, ἀλλ' ἡ ὁδὸς βατῇ. 8 καὶ 10 τρίτον ρεῦμα, ἡ ὁδὸς ὁμοία σχεδὸν τῆς δευτέρας. Τὰ ἀνωτέρω 3 ρεύματα ὡς καὶ ἕτερα ἐνούμενα πρὶν ἢ ἐκβάλωσιν εἰς τὸν Ἀραχθόν, ἀπαρτίζουσι τὸ ποταμίδιον τὸ ἐπιλεγόμενον Κανατᾶ. 8 καὶ 1 1/4 π.μ. Ἀρχεται ἀνοδος πρὸς τὸ ὄρος. Ἡ ὁδὸς ἐνταῦθα τὸ πρῶτον μὲν δύσβατος, ἀκολούθως ὁμοία καλὴ. Ἰππεύσαμεν μετὰ τὸ δύσβατον μέρος. Τῇ 4 παρὰ 10 ἀνήλθομεν εἰς εἶδος τι ὄροπεδίου. Ἡ θέσις ἐνταῦθα μαγευτικὴ. Ὑπάρχουν ἔλατοι πολλοὶ καὶ μακρὰν βλέπει τις τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. 9 π.μ. ἀσθὸς πρὸς τὸ χωρίον Ἀγναντα διασχιζόμενον ὑπὸ διαφόρων ρευμάτων. 9 καὶ 20 μισγάγκεια 1ου ρεύματος. 10 παρὰ 25 μισγάγκεια 2ου ρεύματος καὶ 3η μισγάγκεια μὲ γέφυραν. 10 παρὰ 18 ἐπίπεδον. 10 + 1 1/4 παῦει ἐπίπεδον. Ἡ διὰ μέσου τοῦ χωρίου διερχομένη ὁδὸς ἐστὶ στενὴ καὶ ἀπόκρημνος. 10 καὶ 1 1/4 παῦει τὸ ἐπίπεδον με-

ρος καὶ ἀνερχόμεθα ἀνωφέρειαν ἀπότομον διαρκείας 5 λεπτῶν μετὰ τὴν ὁποίαν ἡ ὁδὸς καθίσταται ὁμαλή.

Εἰς τὴν σελ. 44 Παράρτημα.

Ἐκ πληροφοριῶν τοῦ Γέρον Καψάλη πρὸς τὸν Ἀντισ. Κολοκ.

Καλενδίνι — εἰς Μπούγα	1 1/2 — 2 ὥρας
» — Μηλάτες	— 1 »
» — Λεψίστα	— 4 »
» — Πολίτζαινα (Βουλικὴ)	— 4 »
» — Χόσειφι	— 5 »
» — Ράμνια	— 5 »
» — Ρουμανοῦ	— 6 »
» — Ράμνια—Ρουμανοῦ	— 1 »
» — » —Λεπιανὰ	— 1 »
» — Λεπιανὰ—Σέρες	— 1 1/2 ἕως 1

Κατὰ τὸν χάρτην Χρυσοχόου

Σχορέτσена εἰς Ἀγναντα	— 1
» Μελισσουργοῦς	— 5
» Πράμαντα	— 4
Πράμαντα εἰς Κουσσυβίστα	— 1
» » Ραφτάνι	— 2
» » Ματσούκι	— 4
» » Καλαρρύτας	— 5 ἕως 6

Ἀπὸ Καλεντίνι εἰς Βουργαρέλι — 5

Τῇ 11 παρὰ 25 ἀριστερὰ ὁδοῦ κάτωθεν τὸ χωρίον Κουσσυβίτσα. Μετὰ τοῦτο ἀρ-
χεται ἡ θέα τοῦ ἀντικρῦ ὄρους, ὅπου εὐρίσκεται ὁ αἰχμήν (col) καὶ ἡ Ἐκκλησία ἡ ἐπὶ
τῆς ὁδοῦ πρὸς Συρράκον. 11 παρὰ 10 τὸ ὄρος Περιστερί δρατὸν ὥς καὶ τὸ ρεῦμα
(Γκούρα) τὸ ἐρχόμενον ἐκ τοῦ Τουρκ. χωρίου Μιχαλίτσι. 10 + 10 διερχόμεθα τὸ
ρεῦμα τὸ ἐπικαλούμενον Ἀνεμότρυπες, τὰ ὕδατα τοῦ ὁποίου πηγαῖζουσιν ἐκ τῆς τελευ-
ταίας (βορείως) κορυφῆς τῶν Τζουμέρκων, τὴν καλουμένην Στρογγυλάν ἔχουσιν ὕψος
6.620. Ρύαξ ἡ μάλλον ποταμίσκος ἐρχόμενός ἐκ τοῦ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ κειμένου χωρίου
Μελισσουργοῖ καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Ἀραχθόν. Μετ' ὀλίγον ἀρχεται ἀνωφέρεια. Τῇ
12 παρὰ 25 ἀνῆλθον ἐντελῶς τὴν ἀνωφέρειαν ὕψος 2300 πόδ. Ἐνταῦθα εἶχεν ἀνε-
γερθῇ ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Πραμάντων ἀψὶς πρὸ τῆς ὁποίας ἀνέμενεν ὁ
Διοικητὴς τοῦ 2ου Εὐζων. Τάγματος Ἀντισυντ. Μακρῆς μετὰ τῶν Ἀξιωμ. ἐν μεγάλῃ
στολῇ καὶ οἱ κάτοικοι μετὰ τῶν Ἱερέων τοῦ χωρίου μὲ ἀναπεπταμένην σημαίαν μετὰ
τὴν ἀψίδα ἦτο παρατεταγμένος εἰς Λόχος. Οἱ κάτοικοι ὑπεδέξαντο τὴν Α.Μ. μετ' ἐ-
πευφημιῶν. Ὁ ἱατρός καὶ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινότητος Δημήτριος Σκάρ-
λος προσεφώνησε τὸν Βασιλέα. Μετὰ τοῦτο κάμπτομεν δεξιὰ βαίνοντες ἐπὶ κατωφε-
ρείας καὶ μετ' ὀλίγον βλέπομεν τὸ χωρίον Πράμαντα, εἰς ὃ φθάνομεν τῇ 12.

Περιγραφή χωρίον

Περικυκλοῦται ὑπὸ ὀρέων καὶ κατοικεῖται ὑπὸ 500 οἰκογ. ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
κτιστῶν. Ὑπάρχει Σχολεῖον εἰς ὃ διδάσκουν 2 διδάσκαλοι καὶ φοιτῶσιν 100 μαθηταί.
Τὸ κτίριον εἶναι Ἐκκλησιαστικὸν (βακούφικον) ἀρχετὰ καλὸν καὶ ὑποκάτωθεν ὑπάρ-
χουν μαγαζιά. Αἱ οἰκοδομαὶ τῆς πολίχνης εἰσι λιθόκτιστοι καὶ ἀνευ κεράμων διὰ τὴν
ἀντέχουσιν εἰς τὸ βάρος τῆς ἐν καιρῷ χειμῶνος ἀφθόνης πιπτούσης βροχῆς.

Παρουσιάσθησαν ἐνώπιον τῆς Α.Μ. ὁ Εἰρηνοδίκης Κων/νος Λάμαρης καὶ ὁ Ἱα-
τρός Σκάρολος.

Παρετέθη προῶγευμα εἰς ὃ ἔλαβε μέρος προσκληθεὶς ὁ Ἀντισυντ. Μακρῆς.

Ἐκ Πραμάντων εἰς Κολαρρύτας

Ἐκκίνησις 2 παρὰ 20. Ἡ ὁδὸς λίαν κατωφερὴς καὶ δύσβατος. Τῇ 2 ὥρα μ.μ. γέ-

φυρα, ἥτις κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμιδίου Πραμαντιώτικον, ὅπερ ἐνούμενον μὲ τὸ Μελισσορργιώτικο ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἄραχθον, καὶ τέλος τῆς κατωφερείας. Μετὰ τὴν γέφυραν ἄρχεται πάλιν ἀνάβασις διαρκείας 1½ ὥρας καὶ μετ' ὀλίγον καθόδος εἰς γέφυραν, ἥτις κεῖται μετὰ τὴν ἔνωσιν τοῦ ποταμιδίου Πραμαντιώτικου καὶ Μελισσορργιώτικου. Ἡ γέφυρα αὕτη κεῖται εἰς ὕψος 1570 ποδῶν. Διερχόμεθα τὸν ποταμὸν τοῦτον καὶ ἀμέσως ἄρχεται ἄνοδος.

3 καὶ 1¼ παύει ἡ ἄνοδος καὶ βαίνομεν ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς (ὄφρυς) ὕψους 2050 ποδῶν. 4 παρὰ 20 ἄρχεται καθόδος πρὸς τὸ παραποτάμιον τὸ διαχωρίζον τὰ δύο Κράτη. 4 παρὰ 25 παύει ἡ καθόδος καὶ γέφυρα λιθίνη, ἥτις καλεῖται γέφυρα Σιγκοῖνι καὶ ἥτις κεῖται ἐπὶ παραποταμίου σχηματιζομένου ἐκ πλείστων ρευμάτων, ὧν τὰ κυριώτερα ἐνωθέντα πρὸ τῆς γεφύρας εἰσὶ 1ον τὸ Ματζουκιώτικο, 2ον ἕτερον σχηματιζόμενον ἐκ τῆς ἐνώσεως 2 ρευμάτων αἵτινα πηγάζουσι τὸ μὲν ἐκ τῆς κορυφῆς Καταρραχία ἐχούσης ὕψους 7148 πόδας, καὶ ἔξ ἑτέρου ρεώματος πηγάστος ἐκ τῆς κορυφῆς Τόσκα ἐχούσης ὕψους 6868 πόδ. καὶ τρίτον ἐκ τοῦ Καλαρρυτιώτικου.

Διελθόντες τῆς γεφύρας εἰσερχόμεθα εἰς τὸ Τουρκικὸν ἔδαφος.

Ἡ ὁδὸς κάμπει ἀριστερὰ καὶ ἀμέσως ἄρχεται ἀνωφέρεια μετὰ τὴν ὁποίαν ἡ ὁδὸς κάμπει δεξιὰ καὶ βαίνει ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους Πολυάνα ἐπὶ τοῦ Τουρκ. πάντοτε ἐδάφους. Τὴν ὁδὸν ταύτην ἠκολούθησαν τινὲς τῶν τῆς ἀκολουθίας, ἡ ἔφιππος χωροφυλακή, τὸ Ἴππικὸν καὶ τὰ φορτηγά. Ἡ Α.Μ. καὶ 6 ἐκ τῶν τῆς ἀκολουθίας ἅμα διαβάντες τὴν γέφυραν διενθύνθησαν κατ' εὐθείαν ἐμπρὸς καὶ διὰ τινος ἀποκρήμνου ἀτραποῦ ἀνῆλθον ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐντὸς 20 λεπτῶν, ἥτοι τὴν 4 παρὰ 6, συντομεύσαντες αὐτῶ τὴν πορείαν μας κατὰ 1¼ περίπου, διότι οἱ ἀκολουθήσαντες τὴν ἄλλην ὁδὸν μέχρις οὗ φθάσωσιν εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, ἥτοι ἐκεῖ ὅπου ἡ ὁδὸς ἐνοῦται μετὰ τῆς ἀτραποῦ ἐδαπάνησαν καθ' ἃ ἐπληροφορήθην 35 ὥς ἔγγιστα λεπτά. Ἡ θέα ἐνταῦθα εἶναι μαγευτική. Βλέπει τις κάτωθεν ἔξ ὕψους παμμεγίστου τὸ προεξηρημένον παραποτάμιον οὗτινος αἱ ὄχθαι εἰσὶ κεκαλυμμέναι ὑπὸ διαφόρων ἀγρίων δένδρων. Εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθη ἐπὶ τοῦ Ἑλλήν. ἐδάφους ὑψοῦται μεγαλοπρεπῶς τὸ ὄρος, ὅπερ καλῶνται ὑπὸ ὑψηλοτάτων καὶ πυκνῶν ἑλατῶν. Ἀνωθεν ἡμῶν ἀριστερὰ ἐπικρέμονται βράχοι ἀπότομοι, δεξιὰ κρημνὸς φθάνων μέχρι τοῦ παραποταμίου. Ἡ ὁδὸς εἶναι στενὴ καὶ λιθόστρωτος μὲ βαθυΐδας ἐνιαχοῦ ὅμως τὸ λιθόστρωμα ἐξέλιπε ἐκ τῆς πολυκαιρίας. Τῇ 4 + 5 Μονῇ Παναγία Κηπῖνα (τῆς Κοιμήσεως). Ἡ Μονὴ εἶναι περιεργος διὰ τὴν τοποθεσίαν της καὶ τὴν κατασκευὴν της. Εἶναι ἐκτισμένη ἢ μάλλον ἐσκαμμένη ἐν τῷ βράχῳ, ὅστις ἐπικείται ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ. Ἐν αὐτῇ διαμένει εἰς μόνον Καλόγηρος. Ὀλίγον περαιτέρω ταύτης βλέπει τις ἐκ τῆς ὁδοῦ μακρὰν καὶ ἀντικρὺ τὴν Μονὴν Βελίτσα καὶ τὸ ὄρος Κριθάρη. 4 καὶ 10 εἰσοδος Μονῆς Παναγίας Κηπίνας. Εἰσέρχεται τις ἐν αὐτῇ διὰ στείης ἐπὶ τοῦ βράχου ἀτραποῦ ἀνερχόμενος πρὸς ἀριστερὰ καὶ κάμπτων ἀμέσως πάλιν ἀριστερὰ. Ἐνταῦθα ἀνέμενεν ὁ Καλόγηρος τῆς Μονῆς καὶ 12 κάτοικοι τῆς πολίχνης Καλαρρυτῶν καταβάντες πρὸς προϋπάντησιν τῆς Α.Μ. Ἐσταματήσαμεν ἐνταῦθα 5 λεπτά ἵνα πῶμεν ὀλίγον ὕδωρ, ὅπερ ὁ Καλόγηρος ἐκόμισεν ἐκ τῆς Μονῆς.

5 παρὰ 20 λεπτ. θέα Καλαρρυτῶν ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ καὶ ἀποτόμου. 5 παρὰ 1¼ δύο ὀγκόλιθοι ἀποσπασθέντες πρὸ καιροῦ ἐκ τοῦ ἀριστερὰ ἡμῶν καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ βράχου ὑποστηρίζονται ὑπὸ μεγάλων λίθων τόσον τεχνικῶν ὥστε ὁ διαβάτης βλέπων αὐτοὺς νομίζει ἐκ πρώτης ὥψεως ὅτι χεῖρ ἀνθρώπου ἔθεσε τὰ ὑποστηρίγματα ἐκείνη. 5 παρὰ 14 παύει τὸ ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ δεξιὰ ἡμῶν ὄρους δασώδες μέρος καὶ ἄρχεται βράχος γυμνὸς καὶ φαυλὸς ἐπὶ τοῦ ὁποίου βλέπει τις δπὴν σπηλαίου. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριστερὰ καὶ ἀνωθεν ἡμῶν ἐπικρεμαμένου βράχου ἀνεγείρονται μεγαλοπρεπεῖς δύο γηραιαὶ ἀγριοκαστανεῖς, ἵνα ἀναδείξωσιν ὅτι ἡ φύσις ποιεῖ πολλάκις θαύματα ἀκατανόητα τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ. Καὶ τῷ ὄντι εἰς τὸν βλέποντα αὐτὰς γεννᾶται ἀμέσως ἡ ἀπορία πῶς ἐπὶ τοῦ ξηροῦ ἐκείνου βράχου ἐφ' οὗ ἡ βλάστησις φαίνεται ἀδύνατος, ἡδυνήθησαν

νά ἀναφυῶσι τοιαῦτα δένδρα (1).

Τῇ 5 διήλθομεν τὴν ἐπὶ τοῦ ποταμίσκου Χρούσα ἢ Καλαρρυτιώτικου γέφυραν Ραφτάνη (οὕτω καλεῖται ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων καθὸ κτισθεῖσαν δι' ἐξόδων τοῦ ἐν Ζακύνθῳ ἀποκατασταθέντος Καλαρρύτου Ραφτάνη). Ἡ γέφυρα αὕτη εἶναι τὸ σύνυρον τῶν δύο Κρατῶν. Διελθόντες τὴν γέφυραν ἠκολουθήσαμεν ὁδὸν λιθόστρωτον καὶ ὀφιοειδῇ ἤτις ἀγεί εἰς τὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου πολίχνην. Ὑψος πολίχνης ἐκ 3500 ποδῶν. Ἀνῆλθομεν τὴν ἀνωφέρειαν φθάσαντες εἰς τὰς πρώτας οἰκίας τοῦ χωρίου τῇ 5 3/4 ὥρᾳ. Οἱ κάτοικοι μετὰ τοῦ Παρέδρου Γεωργίου Σακαρίδου καὶ τῶν Ἱερῶν ἐξῆλθον μετὰ ἀναπεπταμένης σημαίας εἰς προϋπάντησιν τῆς Α.Μ. ἣν ὑπεδέξαντο διὰ ζητωκραυγῶν. Τὸ ἐκεῖ σταθμεῖον ἀπόσπασμα τοῦ 2ου Εὐζῶν. Τάγματος ὑπὸ τὸν Ἀνθυπασιπλοτὴν Σισμάνην καὶ ἡ ἐκ πεζῶν ἐτοιμασία τῆς Χωροφυλακῆς ἦσαν παρατεταγμένοι πρὸ τῆς ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς πολίχνης ἀψίδος. Ἡ Α.Μ. κατέλυσεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κυρίου Ζαγκλῆ.

Παρασκευὴ 25 Σεπτεμβρίου

Τῇ 10 ὥρᾳ π.μ. ἦλθον ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς Α.Μ. τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου μετὰ τοῦ Διδασκάλου καὶ ἔψαλλον.

Τῇ 10 1/2 ἡ Α.Μ. μετὰ τῆς ἀκολουθίας των μετέβησαν εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἀγ. Νικολάου, ἔνθα καὶ τὸ Νεκροταφεῖον. Ὁ Ναὸς οὗτος ἐκτίσθη πρὸ 300 ἐτῶν. Ἡ τοιχοποιία καὶ αἱ ἐπ' αὐτῆς εἰκόνες μαρτυροῦσι τέχνην ἀρχαίαν. Τὸ παραπέτασμα (τέμπλεον), ἡ Ἀγία Τράπεζα, τὸ Δεσποτικὸν καὶ ὁ ἄμβων μεταγενεστέρως ἐποχῆς, πρὸ 50 τοῦτ' ἔστι ἐτῶν, εἰσὶν ἐκ ξύλου καρυδέας φιλοκάλλως κατεργασμένα. Τῷ 1821 ὁ Ναὸς ἐκὰν ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες εἰσελθόντες ἐν αὐτῷ ἐπυροβόλουν ἀδιακρίτως. Εἰς ἐκ τούτων ἐπυροβόλησε δις καὶ κατὰ τῆς εἰκόνος τῶν Κυρίου Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ μεσαίου θόλου ἐξωγραφισμένης. Αἱ ὀπαὶ τῶν δύο τυύτων σφαιρῶν φαίνονται καθαρῶς ἡ μὲν ἐπὶ τοῦ Προσώπου, ἡ δὲ ὀλίγον κατωτέρω. Λέγεται καὶ θεωρεῖται βέβαιον ὅτι ὁ πυροβολήσας ἐφονεύθη ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σφαίρας πυλινδρομησάσης. Μετὰ τὴν ἐν τῷ Ναῷ ψαλείσαν δοξολογίαν μετέβημεν εἰς τὴν θέσιν τὴν ἐπικαλουμένην Κόντρον, ἔνθα ὑπάρχουσι 4 ὠραῖοι Πλάτανοι. Ἡ θέα ἐνταῦθα μαγευτική. Βλέπει τις τὴν ἐκ τῶν Πραμάντων εἰς Καλαρρύτας ἄγουσαν, τὰ ὠραῖα ἀπέναντι δάση ἐπὶ τε τοῦ Ἑλλήν. καὶ Τουρκ. ἐδάφους καὶ τὸν ὑποκάτωθεν ρέοντα ποταμίσκον Χρούσα ἐνούμενον ὀλίγον κατωτέρω μὲ ἐκείνον τοῦ Ματζουκίου. Ἐκεῖθεν μετέβημεν εἰς τὸ ἄνωθεν τῆς πολίχνης μέρος ἔνθα ἡ Ἐκκλησία Ἀγ. Ἀθανάσιος καὶ ἐκ τοῦ ὑποκάτωθεν αὐτῆς εὐρισκομένου Πλατάνου εἶδομεν τὸ ἀπέναντι χωρίον Συρράκον ἐπὶ λόφου κείμενον ἀλλὰ χθαμαλότερον τοῦ λόφου τῶν Καλαρρυτῶν. Τὸ Συρράκον ἀπέχει 1 1/2 περίπου ὥραν ἐκ τῶν Καλαρρυτῶν, ἔχει οἰκίας καλὰς ἐκτισμένας ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τοῦ λόφου καὶ ὁδοὺς ἐπίσης καλὰς. Μεταξὺ Συρράκου καὶ Καλαρρυτῶν διέρχεται ποταμίσκος Χρούσα ὅριον ὡς εἴπομεν τῶν δύο Κρατῶν. Τῇ 11 1/2 ἡ Μεγαλειότης του ἐπανῆλθεν οἴκοι. Τῇ 2 μ.μ. ἡ Α.Μ. ἐξῆλθε μετὰ τῆς ἀκολουθίας τῆς πάλιν εἰς περίπατον μεταβάσα τὸ πρῶτον εἰς Ἀγ. Ἀθανάσιον, εἰς τὸ αὐτὸ δηλαδὴ τῆς πρωίας μέρος καὶ ἐκεῖθεν ἀνῆλθεν ὀλίγον τι ὑψηλότερον ὅπως θεωρήσῃ καλνίτερον τὸ ἀπέναντι χωρίον Συρράκον. Ὁ Ἀντισυνταγμ. Κολοκοτρώνης ἀνῆλθεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἔνθα ἡ Ἐκκλησία Προφῆτης Ἡλίας, καθ' ἣν ἔλαβεν παρ' αὐτοῦ πληροφορίαν. Ἡ Ἐκκλησία αὕτη κεῖται εἰς τὸ βόρειον ἄκρον ὁφρύος πετρώδους ἐχούσης ὕψος 4910 πόδας καὶ διαιρουμένης εἰς δύο étages (κλιμακώτης). Ἐπικρατεῖ τοῦ χωρίου Καλαρρυτῶν Συρράκον καὶ τῶν πέριξ ὁδῶν καὶ μονοπατίων. Ἡ θέσις αὕτη ἔχει στρατιωτικὴν ση-

(1) Ὁ Κύριος Μύντερ μὲ ἐπληροφόρησεν ὅτι τὰ δένδρα ταῦτα καλοῦνται aeculus hippocastanus, ἥτοι ἀργιοκαστανεαί, περὶ ὧν οἱ βοτανικοὶ ἐνόμιζον ὅτι μόνον ἐν Ἀσίᾳ φύονται, ὁ δὲ Κύριος Ἐλδράιχ ἐν τινι πραγματείᾳ, ἣν τελευταῖον ἐδημοσίευσεν, ἀπέδειξεν ὅτι καὶ ἐν Πίνδῳ καὶ ἐν Οἰτῇ φύονται τοιαῦτα.

μασίαν καὶ δέον νὰ μελετηθῇ, τούτου ἔνεκεν παρατίθεμεν κάτωθιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ὁφρὺς.

Σάββατον 26ῃ Σεπτεμβρίου

Τῇ 10 π.μ. ἤλθον καὶ πάλιν ὡς χθές τὰ παιδιά τοῦ Σχολείου καὶ ἔψαλλον ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς Α.Μ. Ἡ Μεγαλειότης Του καταβάσα μετ' ὀλίγον ὅπως ἐξέλθῃ εἰς περίπατον ἠὲ χαρίστησε τὸν διδάσκαλον ἀπευθύνασα αὐτῷ καὶ διαφόρους ἐρωτήσεις. Μετὰ τοῦτο μετέβημεν εἰς θέσιν Κόντρο ἔνθα καὶ χθὲς εἶχομεν μεταβῇ καὶ ἐκεῖθεν διὰ στενῆς ἀτραποῦ ἀφίχθημεν μετὰ 1½ ὥρας εἰς τὴν Ἑκκλησίαν Ἁγίου Χριστοφόρου, θέσιν μαγευτικωτάτην. Κατὰ τὴν εἰς τὸ μέρος τοῦτο μετάβασιν μας εὗρομεν ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ ἵππον τῆς Ἰλῆς Γρίβα νεκρόν. Ὁ ἵππος οὗτος ἀποπλανηθεὶς ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐπὶ τῶν ἀποκρήμνων βράχων κατέπεσεν ἐκ τῆς κορυφῆς καὶ ἔμεινεν ἄπνους. Τῇ 12 ἐπανήλθομεν εἰς τὸ χωρίον. Ἐπανερχόμενός τις ἐκ τοῦ μέρους τούτου εἰς τὸ χωρίον βλέπει ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι λόφου τοῦ ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ τὴν Μονὴν Ἁγ. Γεώργιος ἐπὶ τοῦ Τουρκ. ἐδάφους πλησίον τῆς ὁποίας διέσχεται ἡ ἐκ Καλαρρυτῶν εἰς Ἰωάννινα ἄγουσα. Καθὰ δὲ μὲ διεββαίωσαν οἱ χωρικοὶ ἐὰν τις ἀναβῇ τὸ δεξιὸν τῆς Μονῆς ὑπερκείμενον ὥρας ὥραν περίπου ἀπέχον αὐτῆς βλέπει τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων.

Τῇ 2 μ.μ. ἡ Μεγαλειότης Του ἀκολουθουμένη ὑπὸ τινων τῆς ἀκολουθίας μετέβη πάλιν εἰς τὸ μέρος ἔνθα εὗρίσκειτο ὁ φονευθεὶς ἵππος ἐκεῖ δὲ ὁ Κύριος Μύντερ ἐπυροβόλησε δις κατὰ τῶν ἄνωθεν τοῦ ἵππου ἵπταμένων ὀρνέων ἀλλ' οὐδὲν ἔφερεν ἀποτέλεσμα. Τῇ 3 1½ ἐπανήλθομεν εἰς τὸ χωρίον.

Ἡ πολίχνη Καλαρρῦται ἔχει οἰκίας λιθοκτίστους καὶ ἀντὶ κεράμων πλάκας ὡς καὶ εἰς Πράμαντα καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Οἱ κάτοικοι οἵτινες διακρίνονται διὰ τὸ φιλόξενον αὐτῶν, ταξιδεύουσιν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας κατ' ἔτος εἰς Μασσαλίαν, Βιέννην καὶ Τεργέστην χάριν ἐμπορίου, τὸ πλεῖστον δὲ αὐτῶν εἰσὶ χρυσοχόοι.

Ὁ λόφος ἔφ' οὗ ἡ πολίχνη ἔκτος τῶν ὀλιγίστων πλατάνων, περὶ ὧν λόγον ἐποιήσαμεν ἂνωτέρω, οὐδὲν ἄλλο δένδρον ἔχει.

Οἱ Καλαρρῦται καὶ τὸ Συρράκον διαφρονταὶ ὑπὸ διανυγεστάτων καὶ ψυχροτάτων ὑδάτων, ἀρδευνόντων βαθυχλόους λειμῶνας, ἔνθα κατὰ τὸ θέρος ἐνδιαίτωνται 50 χιλ. πρόβατα, ὧν αἱ 10 χιλ. ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Καλαρρῦτας, αἱ δὲ 40 χιλ. εἰς τὸ Συρράκον. Τὸν χειμῶνα τὰ πρόβατα ταῦτα κατέρχονται μέχρι τῶν πέριξ τῆς Ἀρτης μερῶν.

Κυριακὴ 27 Σεπτεμβρίου

Ἐκ Καλαρρυτῶν εἰς Χαλίκιον

Ἐκκίνησις 8 καὶ 25 π.μ. Ἀκολουθοῦμεν τὴν πρὸς τὸν Ἁγ. Ἀθανάσιον ἄγουσαν ἂνωφερὴ ὁδὸν καὶ διερχόμεθα ὀλίγον ἀριστερὰ αὐτοῦ βαίνοντες τῆς ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ λόφου στενῆς ἀτραποῦ ἔχοντες ἀριστερὰ ἡμῶν τὸν ποταμὸν Χροῦσα καὶ βλέποντες καθαρῶς τὸ χωρίον Συρράκον πέραν τοῦ ποταμίσκου, οἱ κάτοικοι τοῦ ὁποίου εἶχον ἐξέλθῃ, ἵνα ἐκ τοῦ μακρόθεν ἰδῶσι τὴν Α.Μ. Οἱ δυστιχεῖς ἐφαίνοντο τεθλιμμένοι, διότι ἐστερηθήσαν τῆς ἐλευθερίας καὶ διότι δὲν ἠδύναντο νὰ φιλοξενήσωσι τὴν Α.Μ. διερχομένην τόσοι πλησίον τῆς πολίχνης αὐτῶν. 9 π.μ. δίστατον. 9 καὶ 20 ὕδωρ ἐπὶ τῆς ἀτραποῦ ἀναβοῦν. Κάμπτομεν δεξιὰ καὶ ἀμέσως πάλιν ἀριστερὰ ἀκολουθοῦντες πάντοτε τὴν ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους ὁδὸν ἔχοντες ὑποκάτωθεν τὸν μεταξὺ Καλαρρυτῶν καὶ Συρράκου ρέοντα ρυάκα.

9 + 1½ ὅλισθεν ἡμῶν μεγαλοπρεπὴς θέα τοῦ Ἀμβρ. κόλπου. 10 παρὰ 7 σύντομος κατάβασις. 10 + 10 ἄρχεται ἀνάβασις, ἀφοῦ δὲ διαβῶμεν μαστὸν ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους Στρούντζη τὴν 12 παρὰ 25 φθάνομεν εἰς τὸν αὐχένα (col), ὅστις εἶναι λίαν ἀξιοσημείωτος. Ἐχει ἄριστα τὴν κορυφὴν Βερίγκα ὕψ' ἧς δεσπόζεται, δεξιὰ δὲ τὴν Μοτσόρες ὕψ' ἧς ἐπίσης δεσπόζεται. Ἀπέναντι εἰς τὸ βάθος τῆς λεκάνης τῆς ἀπορροῆς φαίνεται τὸ χωρίον Χαλίκι περιστεφὲς ἀπὸ ὄρη, ἀριστερὰ δὲ τῆς κορυφῆς Βερίγκα τὸ

ὄρος Περιστέρι οὐτινος ἡ κορυφή Τσουκαρέλα ἔχουσα ὕψος 7205.

10 καὶ 10 ἄρχεται ἀνάβασις. Ἡ ὁδὸς τὸ πρῶτον λιθόστρωτος καὶ κατόπιν πετρώδης. Μετ' ὀλίγον κάμπτομεν δεξιὰ· εἶτα δὲ ἀριστερὰ καὶ ἀγrippεύομεν διότι ἡ ἀνωφέρεια καθίσταται· μεγίστη. Ἀνερχόμενοι διὰ τῆς ἀνωφερείας ταύτης κάμπτομεν ἄλλοτε μὲν δεξιὰ καὶ ἄλλοτε ἀριστερὰ μετὰ δύο δὲ σχεδὸν ὁλοκλήρων ὥρων ἀνάβασιν κοπιώδη φθάνομεν τῇ 12 καὶ 1¼ εἰς τὴν κορυφὴν ἣν οἱ ἐγγώριοι καλοῦσι Πλάκα καὶ ἣς τὸ ὕψος εἶναι... (1). Ἐκ τῆς κορυφῆς ταύτης φαίνεται χαμηλὰ εἰς μεμακρυσμένην ἀπόστασιν τὸ χωρίον Χαλίκι.

Κάμπτομεν ἀριστερὰ καὶ κατερχόμεθα πεζῇ πάντοτε τὴν πρὸς τὸ χωρίον ἄγουσαν βλέποντες ἀντικρὺ τὸ ὄρος Περιστέρι.

12 1ον μικρὸν ὁροπέδιον. Τῇ 12 καὶ 25 λ. 2ον μικρὸν ὁροπέδιον, ἔνθα ἡ πηγὴ τοῦ 1ου κλάδου τοῦ Ἀχελῷου ἡ ἐπικαλουμένη Στουρνάρα. 1 -| 20 2ος κλάδος ἐπικαλούμενος Βιρλίγκα. 2 παρὰ 20 3ος κλάδος καλούμενος Σπένια. Μεταξὺ τοῦ 1ου καὶ 2ου κλάδου ὑπάρχει δάσος ἐξ ὑψηλῶν ἐλατῶν καὶ φηγῶν (ἔξυῶν) ἡλικίας 200 περίπου ἐτῶν. Τὸ καταπληκτικὸν μεγαλεῖον τῆς ἀγρίας καὶ ρωμαντικῆς ταύτης φύσεως αὐξάνει ἐτι μᾶλλον ὁ κάτωθεν καὶ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ ἀκούμενος δοῦπος τοῦ ρέοντος ὕδατος ἐν τῷ ρεύματι Στουρνάρα. Ἡ θέσις εἶναι ὄντως μαγευτικῇ. Ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἐξ αὐτῆς διέρχεται ἕτερον ρεῦμα ἀόρατον ὥς ἐκ τῆς πρὸς δεξιὰ ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ πυκνοῦ δάσους· τὸ ρεῦμα τοῦτο σχηματίζεται ἐκ τῆς ἐνώσεως τοῦ 2ου καὶ 3ου κλάδου τοῦ Ἀχελῷου τοῦ μὲν Βερλίγκα τοῦ δὲ Στίγκα ἐπικαλουμένου.

1 καὶ 25' κατήλθομεν ἔνθα ἡ ἔνωσις τῶν ρευμάτων. Ἐνταῦθα σχηματίζεται ποταμὸς ἔχων ἄφθονον ὕδωρ διευθυνόμενος πρὸς τὸ χωρίον Χαλίκιον. Διήλθομεν ἀμέσως αὐτόν, ἱππεύσαμεν καὶ μετὰ πορείαν 20 λεπτῶν ἤτοι τῇ 2 παρὰ 1¼ ἀφίχθημεν πλησίον μεγάλης ἱτέας ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ, ἀνωτέρω δὲ ταύτης ἐπὶ λόφου εὐρίσκεται ἐκκλησία Ἀγ. Ἀπόστολος καλουμένη. Κάμπτομεν ἀριστερὰ καὶ μετ' ὀλίγον ἀπαντῶμεν ἀψίδα, ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας ἀναμένουσιν ὁ Πάρεδρος Γιαννάκης Ἀδαμόπουλος, ὁ Ἱερεὺς καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου μὲ ἀναπεπταμένην σημαίαν. Ἄμα τοῦ Βασιλέως πληροιάσανος οἱ χωρικοὶ ζητωκραυγάζουσιν, ὁ δὲ ἱερεὺς ἄρχεται ψάλλων. Μετὰ ταῦτα δι' ὁδοῦ στενῆς καὶ ἀποκρήμνου πρὸς δεξιὰ ἀφίχθημεν εἰς τὸ χωρίον τῇ 2 ὥρα μ.μ.

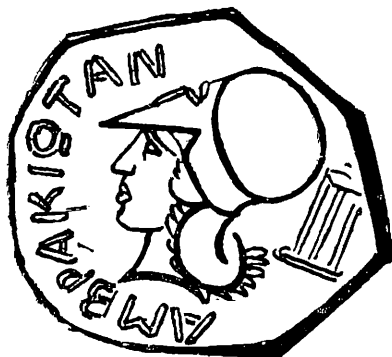
Ἐν τῷ χωρίῳ ὑπάρχουσι 2 γέφυραι ἡ Καπραιά κτισθεῖσα πρὸ 200 ἐτῶν· μετὰ 150—200 βήματα δευτέρα γέφυρα τοῦ Οἰκονόμου. Πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Νικολάου Δημάκη ἔνθα κατέλυσεν ἡ Α.Μ. ἦτο παρατεταγμένον τὸ ὑπὸ τὸν Ἀνθυπολ. Μοσχοβίτην ἀπόσπασμα τοῦ 2ου Εὐζων. Τάγματος. Διηλύσαμεν ἐπομένως ἀπὸ Καλαρρυῶν μέχρι Χαλικίου ὥρας 5 καὶ 3¼. Ἡ ὁδὸς αὕτη ἦτο ἡ χειροτέρα ἐξ ὅσων μέχρι τοῦδε διήλθομεν.

Τῇ 3 1¼ ἡ Α.Μ. μετὰ τῆς ἀκολουθίας ἐπεσκέφθη τὸν Ναὸν τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς, ἣτις ἐκτίσθη τῷ 1770 καὶ ἣς τὸ παρατέτασμα, ἡ Ἀγ. Τράπεζα, τὸ Δεσποτικὸν καὶ ὁ Ἀμβων εἰσὶν ἐκξύλου καρυδέας φιλοκάλως ἐπεξεργασμένον, ὥς τὸ τοῦ Ναοῦ τῶν Καλαρρυῶν. Ἐκεῖθεν κατήλθεν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανήλθεν οἴκοι. *

(1) Τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι τὸ γνωστὸν καὶ ἐν τῷ χάρτι σημειούμενον Νικολίτσι.

* Ἐδῶ τελειώνει ἡ περιγραφή τοῦ ταξιδιοῦ σιὰ Ἡπειρωτικὰ ἑδάφη.

ΣΩΚΡ. ΠΑΝΤΟΥΛΑ

Εἰς τὸν Ἑλληνικὸν χώρον καὶ εἰς τὸ ἀχανὲς κράτος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατόν του δημιουργεῖται νέα κατάστασις πραγμάτων. Οἱ Ἐπίγονοι ἐξεγείρονται καὶ ζητοῦν τὴν μερίδα τοῦ λέοντος, τὸ δὲ κράτος τεμαχίζεται εἰς κρατίδια. Ἐμφύλιοι πόλεμοι ἄρχονται μεταξὺ τῶν ἐπιδόξων ἐπιγόνων καὶ νέοι ἄνδρες ἐμφανίζονται εἰς τὴν ἱστορίαν, ὅπως ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητής, ὁ Πύρρος κ. ἄ. Γενικῶς ὁ Β'. π.χ. αἰὼν χαρακτηρίζεται ὡς ὕλική καὶ ἠθικὴ κατὰπτωσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ὡς αἰὼν τῶν ἐμφυλίων πολέμων. Δὲν λείπουν ὅμως καὶ πρόσωπα ἱκανὰ διὰ τὴν διοίκησιν. Εἰς τὸ θασιλείον τῶν Μολοσσῶν ἀνατέλλει μία νέα ἡγετικὴ φυσιογνωμία. Εἶναι ὁ Πύρρος ὁ κατόπιν βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὅποτος ἐφθασε μέχρι τῆς κάτω Ἰταλίας διαξάγων πολέμους καὶ ὁ ὅποτος ἐμελλε νὰ ἀποθάνῃ ἀδόξως εἰς τὸ Ἄργος τῷ 274 π.χ. ἀπὸ τὴν πτώσιν μιᾶς κεραμίδος, τὴν ὁποίαν ἔρριψε κάποια γυνή. Ἡ ἐποχὴ τῆς δράσεως αὐτοῦ εἶναι γνωστὴ ὡς ἐποχὴ τοῦ Πύρρου.

Οἱ χρόνοι τοῦ Πύρρου. Ὁ Πύρρος συνδέεται, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος, μὲ τὴν πρωτεύουσαν τῶν Ἀμβρακιωτῶν τὴν Ἀμβρακίαν. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Μολοσσῶν Αἰακίδου, ὁ ὅποτος εἶχε καὶ θυγατέρα ὀνομαζομένην Δηϊδάμειαν καὶ ἡ ὁποία ὑπῆρξε μία τῶν συζύγων τοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ. Ἐπομένως καὶ ὁ Δημήτριος ἦτο γαμβρὸς τοῦ Πύρρου ἐπ' ἀδελφῇ. Καὶ οἱ δύο ἄνδρες εἶχον βίον πολυτάραχον. Ὁ Πύρρος κατήγετο ἐκ θασιλέων, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὑπῆρξε δημιουργὸς τῆς τύχης του. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς καὶ βιογράφους οἱ Ἡπειῶται ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὰ πολεμικά του κατορθώματα προσηγόρευον αὐτὸν Ἀετόν. Ὁ ἴδιος δὲ ἔλεγε: «ῥι' ὑμᾶς Ἀετὸς εἰμί· πῶς γάρ οὐ μέλλω τοῖς ὑμετέροις ὅπλοις, ὥσπερ ὠκυπτέροις, ἐπαιρόμενος;» Θὰ ἐμάχρυνα τοῦ λόγου, ἂν ἀνέφερον καὶ τοὺς πολέμους αὐτοῦ εἰς τὴν δύσιν. Ἀλλὰ τὸ θέμα εἶναι σχετικὸν μόνον μὲ τὴν Ἀμβρακίαν.

Ἡ αὐτονομία τῆς Ἀμβρακίας, ἡ ὁποία ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, διε-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου.

τηρήθη μέχρι τό 295 π.χ. Τό ἔτος αὐτό ἡ Ἀμβρακία ἀπώλεσε τήν αὐτονομίαν της, διότι τήν κατέλαβε ὁ Πύρρος. Ταύτην κατεῖχεν ὁ Ἀλέξανδρος ὁ υἱός τοῦ Κασσάνδρου καί τῆς Θεσσαλονίκης, καί τήν παρεχώρησεν εἰς τόν Πύρρον, ἀφ' οὗ ἔλαθεν ὑπόσχεσιν ἀπ' αὐτόν ὅτι θά τόν βοηθήσῃ νά ἐγκατασταθῇ εἰς τόν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Πύρρος κυριεύσας τήν Ἀμβρακίαν ἀνῆγειρεν εἰς τό δυτικόν τμήμα ἀνακτορα καί ναοῦς. Καταστήσας δὲ ταύτην καί πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του ἐγένε τόσον περιώνυμος καί ὅλως ἐλληνικήν ἀνέδειξε τήν βασιλείαν ἐκείνην. Δολοφονηθέντος τοῦ Φιλίππου καί τῆς κόρης του Δηϊδάμειας ἐξέλιπε ἡ ἡρωϊκή ἐκείνη γενεά, ἡ ὁποία ἐλάμπρυνε καί ἐκόσμησε τήν πόλιν. Ἡ Διόκησις αὐτῆς μετὰ τόν θάνατόν της περιήλθεν εἰς χεῖρας τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξάνδρου.

Κτίσματα καί τέχνη.

Ἡ Ἀμβρακία ἔφθασεν εἰς τήν ἀνωτάτην βαρμίδα ἀκμῆς, ἀφ' οὗ αὕτη δωριθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ υἱοῦ τοῦ Κασσάνδρου εἰς τόν Πύρρον ἐγένε ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου του. Ἡ περιοχὴ τῆς πόλεως ἐφθανε μέχρι τοῦ Λούρου ποταμοῦ. Διηρεῖτο δὲ κατὰ τόν Πολύβιον (1) εἰς τρία μεγάλα τμήματα, τό Πύρρειον ἢ Πυρρεῖον, τό Ἀσκληπιεῖον καί τήν Ἀκρόπολιν. Αὐτὴν τήν πρωτεύουσάν του Ἀμβρακίαν ἐκόσμησε διὰ λαμπρῶν ἔργων τέχνης. Καί τοῦτο, διότι κατὰ τήν μαρτυρίαν τῶν ἱστορικῶν ὁ Πύρρος εἶχε τήν καρδίαν του εὐπρόσκιον εἰς τήν εὐγενῆ καί ὑψηλὴν ἔκφρασιν τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων. Τοῦτο ἐπιβεβαιώνει λατινικὴ ἐπιγραφὴ, ἡ ὁποία εὑρέθη εἰς τὸν Τάραντα καί εἰς τὸν ναόν τοῦ Διός. Ἡ ἐπιγραφὴ ἐποιήθη ὑπ' αὐτοῦ καί μαρτυρεῖ τήν εὐαισθησίαν καί τό μέγα φρόνημα τῆς ψυχῆς του. Ἡ Ἀμβρακία ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του εἶχε μέγαν πλοῦτον ἀγαθμάτων, ἀνδριάντων καί πινάκων, τὰ ὅποια διηρπάγησαν ἀργότερον ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Τὰ ἀγάλματα ἦσαν ἐκ λίθου καί χαλκοῦ. Χάλκινον ἀγαλμα παριστάνον ὄνον μᾶς ἀναφέρει καί ὁ Παυσανίας (2) τό ὅποιον ἀφιέρωσαν οἱ Ἀμβρακιῶται εἰς τόν Ἀπόλλωνα εἰς ἀνάμνησιν μιᾶς νυκτομαχίας πρὸς τοὺς Μολοσσούς.

Ἐκτὸς τούτων ἡ πόλις κατεκοσμεῖτο ὑπὸ μεγαλοπρεπῶν μνημείων. Ταῦτα ἦσαν τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πύρρου εἰς τὸ δυτικόν τμήμα τῆς πόλεως ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ, οἱ ναοὶ τῆς Ἀθηνᾶς, τοῖς ἱερὸν τῆς Ἡγεμόνης Ἀρτέμιδος, τῆς Ἀφροδίτης, τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τὸ ἥρῳον τοῦ Αἰνείου, δύο θέατρα καί ἄλλα πολλὰ οἰκοδομήματα κατὰ τόν Πολύβιον. Βλέπομεν ὅτι καί ἡ Ἀμβρακία, ὅπως καί ἡ Ἑλληνικὴ πόλις, ἔχει τοὺς ναοὺς τῆς καί τοὺς θεοὺς τῆς. Ναοὶ χωριστοί, ἀνάλογον πρὸς τὰς κατοικίας τῶν βασιλέων δὲν ὑπάρχον εἰς τήν παλαιότεραν ἐποχὴν. Ἡ λατρεία εἰς τὰ ἱερὰ τῶν ἀνακτόρων, τὰ τεμένη καί τοὺς ἄλλους ἱεροὺς χώρους ἦτο ἡ ἀνέκονικὴ (1) δηλαδή τοὺς θεοὺς ἐφαντάζοντο κατοικοῦντας εἰς δένδρα καί στύλους, καθὼς καί εἰς ἄλλα σύμβολα, ἡ ἥρχετο ἡ πόλις εἰς μικρὰ ἀγάλματα οἰκιακῆς χρήσεως. Ναοὶ ἀφιερωμένοι εἰς τοὺς θεοὺς ἐμφανίζονται κατὰ τήν γεωμετρικὴν ἐποχὴν (7ος, 6ος π. Χ. αἰών). Ἡ ἐμφάνισις καί ἐξάπλωσις αὐτοῦ συνδέεται ὄχι μόνον μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἀνθρωπομορφισμοῦ εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἀντιλήψεις, ἀλλὰ καί μετὰ τὴν βαθμιαίαν ἐλάττωσιν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας καί τὴν ἐνίσχυσιν τῆς κοινότητος. Εἰς τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν π.Χ. οἱ βασιλεῖς ἦσαν ἀπόλυτοι κύριοι τῆς πολιτείας καί οἱ προστάται τοῦ βασιλικοῦ οἴκου εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἦσαν καί πρασάται τῆς πολιτείας. Ἀργότερον ἡ κοινότης ἀρχίζει νά κτίσῃ χωριστοὺς ναοὺς δι' αὐτοὺς, εἰς μερικὰς δὲ περιπτώσεις μεταβάλλει καί τὰ ἴδια τὰ μέγαρα τῶν βασιλέων εἰς ναοὺς. Τώρα ἀντὶ τῶν τάφων καί τῶν ἀνακτόρων, τὰ ὅποια εἰς τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους, ἀκόμη δὲ καί εἰς τοὺς Ὀμηρικοὺς, ἦσαν τὰ λαμπρότερα οἰκοδομήματα, αἱ πόλεις ἀμιλλῶνται νά στολισθοῦν μετὰ κτίσματα κοινῆς χρήσεως. Πρὸ πάντων νά κατασκευάσουν κατοικίας τῶν πολιούχων θεῶν. Ἡ ναοδημία ἀρχίζει νά αὐξάνεται ἀπὸ τῆς κλασικῆς ἐποχῆς. Κατ' αὐ-

1. Βιβλ. Ἱστορ. XXI, 27

2. Περ. Ἑλλ. X, 18, 4

3. «Ἱστορία ἀρχαίας Ἑλλ. Τέχνης» Χρ. Τσούντα.

τὸν τὸν τρόπον προὐχώρησε ἡ ἐξέλιξις τοῦ ναοῦ.

Εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἑγεμόνης Ἀρτέμιδος ἐδοιοφονήθη καὶ ἡ κόρη τοῦ Πύρρου, ἡ Δηϊδάμεια. Τοῦτο μᾶς διηγεῖται ὁ Πολυαῖνός * εἰς τὰ Στρατηγήματα του. (1) Ἡ Δηϊδάμεια, λέγει, κόρη τοῦ Πύρρου καταλαθωμένη τὴν Ἀμβρακίαν ἔπαυσε τὸν πόλεμον πρὸς τοὺς Ἡπειρώτας, ἀφού ἔλαθεν ἐγγυήσεις ὅτι θὰ διατηρήσῃ τὴν κληρονομίαν καὶ τὰς τιμὰς τῶν προγόνων τῆς. Τὴν ἐξηπάτησαν ὅμως καὶ ἐναντίον τῆς ἐστάλη ἀπὸ τοῦς σωματοφύλακας τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Νέστωρ. Αὐτὴ τότε κατέφυγεν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἑγεμόνης Ἀρτέμιδος. Ἐκεῖ δὲ ὁ Μίλων, ὁ ὁποῖος ἐφόνευσε τὴν μητέρα του Φιλωτέρα, ὥρμησεν ἐναντίον τῆς ὠπλισμένης. Ἡ δὲ Δηϊδάμεια βλέπущα αὐτὸν ἀνεδόθησε: «ὁ μητροφόντης ἐπὶ φόνῳ πράσσει φόνον». Αὐτὸ μόνον ἐπρέλαξε καὶ εἶπε, ὁ δὲ Μίλων τὴν ἐφόνευσεν «ἐν τῷ τεμένει τῆς Θεοῦ».

Τὴν ἀκμὴν τῆς πόλεως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πύρρου μαρτυροῦν καὶ τὰ διασωθέντα νομίματα τῆς ἐπερχῆς (238—168 π.Χ.). Αὐτὰ φέρουν εἰς τὴν προσθίαν ὄψιν τὴν Κεφαλὴν τῆς Διώνης (πελασγικὴ θεά, ἡ ὁποία ἐξεπροσώπει τὸ ὕγρον στοιχεῖον) μὲ πέπλον, εἰς δὲ τὴν ὀπισθίαν τὴν ἐπιγραφὴν AM ἢ AMBPA καὶ ὀβελίσκον. Ὁ ὀβελίσκος ἦτο ἱερὸς εἰς τὴν Ἀμβρακίαν Κωνικὸς λίθος τοῦ Ἀγνέως Ἀπόλλωνος. Ἀκόμη καὶ νομίματα Ἀκαρνανικοῦ τύπου διεσώθησαν. Ταῦτα φέρουν εἰς τὴν προσθίαν ὄψιν κεφαλὴν Ἀχελώου ἢ τοῦ Ἡρακλέους καὶ εἰς τὴν ὀπισθίαν τὸν Ἀπόλλωνα νὰ κάθεται ἢ ἄλλο σύμβολον, ταῦρον, καρκίνον κ.α.

ΡΩΜΑΙΟΙ ΚΑΙ ΑΜΒΡΑΚΙΑ

Ἑκστρατεία καὶ πολιορκία. Μετὰ τὸ 190 π.Χ. ἐναντίον τῆς Ἀμβρακίας ἐξεστράτευσεν ὁ Μάρκος Φούλβιος Νοβιλίωρ, Ρωμαῖος στρατηγός, διότι ἡ Ἀμβρακία τότε ἦτο σύμμαχος τῶν Αἰτωλῶν. Οἱ Αἰτωλοὶ ἔζων εἰς ληστρικὸν καὶ ἡνώχλουν τοὺς γείτονάς των. Διὰ τοῦτο ἡγέρθησαν παράπονα. Ὁ Πολύβιος (2) μᾶς ἱστορεῖ ὅτι ἐκ τῆς Ἡλείρου ἐστάλησαν πρέσβεις πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Ρωμαίων καὶ ἐκινολογεῖτο περὶ ἐκστρατείας ἐναντίον τῶν Αἰτωλῶν. Οἱ πρεσβεύται αὐτοὶ συνεβούλευσαν τοὺς Ρωμαίους νὰ ἐκστρατεύσιν πρῶτοι κατὰ τῆς Ἀμβρακίας, ἐπειδὴ ἦτο σύμμαχος αὐτῶν «συνέβαινε γὰρ τότε πολιτεύεσθαι τοὺς Ἀμβρακιώτας μετὰ τῶν Αἰτωλῶν» καὶ διότι αὕτη ἦτο τὸ προπύργιον τῶν Αἰτωλῶν, καὶ ἔπρεπε ὅπως δῆποτε νὰ διέλθουν διὰ μέσον αὐτῆς. «Καλλίστους εἶναι τοὺς τόπους συμβαίνει περὶ τὴν πρειρημένην πόλιν (δηλαδὴ τὴν Ἀμβρακίαν), ἀνὰ ἀποδεικνύσει, εὐφρῶς αὐτὴν κεῖσθαι πρὸς πολιορκίαν· καὶ γὰρ ἀφθόνους ἔχει τὴν χώραν τὰς χορηγίας πρὸς τὰς τῶν ἔργων παρασκευὰς..... καὶ πρὸς τὴν τῶν ἔργων ἀσφάλειαν».

Ἀφ' οὗ οἱ Ρωμαῖοι ἐσκέφθησαν ὅτι καλῶς εἰ πρεσβεύται τοὺς συμβουλευόντων, ἀπεφάσιον νὰ ἐκστρατεύσιν ἐναντίον αὐτῆς. Τότε ἀνασυντάξας τὸν στρατὸν τοῦ ὁ στρατηγὸς Μάρκος Φούλβιος Νοβιλίωρ πορεύεται διὰ τῆς Ἡλείρου ἐναντίον τῆς Ἀμβρακίας. Ὅταν ἔφθασεν εἰς αὐτήν, ἐπειδὴ οἱ Αἰτωλοὶ δὲν ἐτόλμων νὰ ἐξέλθουν πρὸς συνάντησίν του, περιέκλινε τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐπολιορκεῖ: «περιήει κατοπτέων τὴν πόλιν καὶ ἐνήργει τὰ τῆς πολιορκίας φιλοτίμους».

Οἱ Ἀμβρακιῶται κατὰ τὴν πολιορκίαν αὐτὴν ἀντέστησαν καὶ οἱ Ρωμαῖοι δὲν κατώρθωσαν νὰ καταλάβουν τὴν πόλιν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Πολύβιον, ὁ ὁποῖος μᾶς δίδει πλήρη περιγραφὴν αὐτῆς, ταύτην περιγράφει καὶ ὁ Πολυαῖνός. Ἰδοὺ πῶς μᾶς περιγράφει τὴν πολιορκίαν ὁ Πολυαῖνός (3) «Ἀμβρακιῶτας Ρωμαῖοι πολιορκοῦντες, ἐπειδὴ πολλοὶ μὲν

* Κατήγετο ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν. Ἦτο γῆτωρ καὶ σύγχρονος Μάρκου Ἀντωνίου βασιλεύσαντος κατὰ τὸ 161 ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος. Εἰς τὸν Μάρκον καὶ Λεύκιον Οὐῆρον ἐκφωνεῖ τὰ Στρατηγήματα του.

1. Στρατηγήματα σελ. 290

2. Βιβλ. ἱστορ. XXI, 26

3. Πολυαῖνου Στρατηγήματα σελ. 250.

αὐτῶν ἐπιτρώσκοντο, πολλοὶ δὲ διεφθείροντο, σύριγγα στενὴν ὑπόρουξαν κάτωθεν, τὴν πόλιν ἐκπορεύειν βουλόμενοι. Μέχρι μὲν δὴ πολλοὺς τοὺς πολεμίους ἐλάνθανον. Ἐπεὶ δὲ χροὺς πολλὸς ἐσωρεύετο, συνέντες εἰ Ἀμβρακιῶται τὸ δρώμενον, καὶ αὐτοὶ σύριγγα ἀνθυπώρουξαν, καὶ τῆς σύριγγος ἐπ' ἄκρῳ τάφρον ἐγκαρσίαν τεμόντες, λεπτὰ χαλκώματα ἐφ' ἐξῆς ἐθήκαν· ὅπως τῶν Ῥωμαίων τοῦτοις ἐντυγχανόντων, φόφος γένοιτο. Καὶ δὴ γενομένῳ φόφῳ, ὑπὸ γῆς ἀπαντήσαντες, ἀπεράχοντο ταῖς σαρίσσαις. Ἐπεὶ δὲ ἐν ὀρύγματι στενῷ καὶ σκότος ἔχοντι μέγα οὐδὲν ἦνυσιν, πίθον κατασκευάσαντες ἴσον τῷ ὀρύγματι, τρήσαντες αὐτοῦ τὸν πυθμένα, σιδηροῦν αὐλίσκον διέντες, πτίλιν πληρώσαντες λεπτῶν, πῦρ ὀλίγον ἐμβάλοντες, πῶμα πλῆρες τρημάτων ἐπιθέντες, νεύσαντες πρὸς τοὺς ἐναντίους, τῇ σύριγγι τῶν πολέμιων προσήρεισαν, ὅπισθεν δὲ τοῦ πίθου χαλκευτικὸν ἀσκὸν προσαρμόσαντες, εἰς τὸν διατεταγμένον αὐλίσκον φυσῶντες διέεικον· ὥστε τῆς σύριγγος πληρουμένης καπνοῦ πολλοῦ καὶ δριμέος, οἱ Ῥωμαῖοι μὴ φέροντες, ἐξέλιπον τὴν ὑπὸ γῆν πολιορκίαν». Ὅταν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπολιόρχουν τοὺς Ἀμβρακιώτας, ἐπειδὴ πολλοὶ ἀπ' αὐτοῦς ἐπληγώνοντο, πολλοὶ δὲ ἐφενεύοντο, κάτωθεν ἀπὸ τοῦ ἑδαφὸς τῶν ἀνοιξαν στενὴν σύριγγα, διότι ἤθελον νὰ ἐκπερσθῇσιν τὴν πόλιν. Ἐπ' ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα διέφευγον τὴν προσεχῆν. Ὅταν δὲ περὶ χῶμα ἐσωρεύετο, ἀντελήφθησαν οἱ Ἀμβρακιῶται τί ἐγίνετο καὶ ἤνοιξαν καὶ αὐτοὶ σύριγγα. Κόπτοντες εἰς τὸ ἄκρον τῆς σύριγγος ἐγκαρσίαν τάφρον (χάνθακα) καὶ λεπτὰ χαλκώματα εἰς τὸ ἐξῆς ἐτοπυθένταν, διὰ νὰ ἀκουσθῇ ὁ θόρυβος, ὅταν οἱ Ῥωμαῖοι συναντήσουν αὐτά. Μόλις ἠκούσθη ὁ θόρυβος τοὺς συνήντησαν ὑπὸ τὴν γῆν καὶ τοὺς ἀπώθησαν διὰ τῶν ἀκοντίων. Ἐπειδὴ δὲ εἰς στενὸν λάκκον, ὁ ὁποῖος εἶχε μέγαλον σκότος, δὲν κατώρθωνον τίποτε, πίθον κατασκευάσαντες ἴσον μὲ τὸν λάκκον, ἀφοῦ ἐτρύπησαν τὸν πυθμένα αὐτοῦ καὶ ἐπέρασαν σιδηροῦν μικρὸν σωλῆνα, τὸν ἐγέμισαν δὲ μὲ λεπτὰ πτίλα (καὶ) ἀφ' οὗ ἔθεσαν ὀλίγην φωτιά, θέσαντες κάλυμμα γεμάτον ἀπὸ τρύπης τὸ προσήραξαν εἰς τὴν σύριγγα τῶν ἐχθρῶν τῶν. Εἰς τὸ πίσω μέρος τοῦ πίθου χαλκευτικὸν ἀσκὸν τοποθετήσαντες καὶ φυσῶντες εἰς τὸν τοποθετημένον σωλῆνα ἔκαιον ἐντελῶς (τὰ πτίλα). Ὡστε ὅταν ἡ σύριγγὴ ἐγέμισε ἀπὸ καπνὸν πολλὸν καὶ σφοδρὸν, μὴ ὑποφέροντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐγκατέλειψαν τὴν ὑπὸ τὴν γῆν πολιορκίαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ῥωμαῖος στρατηγὸς ἐδέχθη τὴν φιλικὴν παρέμβασιν τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθαμάνων Ἀμυνάνδρου, ὁ ὁποῖος μὲ τὰς σχέσεις, τὰς ὁποίας εἶχε πρὸς τοὺς Ἀμβρακιώτας, διότι ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον διέμεινεν εἰς αὐτὴν ὡς ἐξόριστος ἐκ τῆς πατρίδος τῆς, καὶ τὴν συμπάθειαν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἔπεισε τοὺς Ἀμβρακιώτας νὰ σώσουν τοὺς ἑαυτοῦς τῶν «σφῆζειν σφᾶς αὐτοῦς». Τούτους δὲ Ῥωμαίους «ἐξέλεσθαι τοὺς Ἀμβρακιώτας τῶν προεστώτων κακῶν». Περὶ τῆς συνδιαλλαγῆς αὐτῶν παρενέβησαν καὶ οἱ πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ῥοδίων μὲ τὸν ὅρον νὰ ἐξέλθουν εἰς Αἰτωλοὶ ἀδλαβεῖς. Καὶ ἔλαβε τὸ πρᾶγμα, κατὰ τὸν Πολύδιον, συντέλειαν. Οἱ μὲν γάρ Ἀμβρακιῶται πεισθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως (δγλ. Ἀμυνάνδρου) ἐπέτρεψαν τὰ καθ' ἑαυτοὺς τῷ στρατηγῷ τῶν Ῥωμαίων καὶ παρέδωκαν τὴν πόλιν, ἐφ' ἣν τοὺς Αἰτωλοὺς ὑποσπόνδους ἀπελθεῖν».

Κατάληψις τῆς πόλεως. Κατὰ τῷ 189 π.Χ. ὁ Μάρκος Φούλβιος Νοβίλιωρ κατέλαβε τὴν πόλιν. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐκήρυξαν αὐτὴν αὐτόνομον. Ἡ αὐτονομία τῆς ὅμως δὲν ἡμποδισε τοὺς Ῥωμαίους νὰ ἐγκαταστήσουν φρουρὰν εἰς τὴν πόλιν, οὔτε καὶ διέφυγε τὰς διαρπαγὰς καὶ λεηλασίας. Μὲ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀπεγυμνώθη καὶ ἀπὸ τὰ ἔργα τέχνης, μὲ τὰ ὅποια τὴν εἶχε κοσμήσει ὁ Πύρρος. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ Πολύβιος «ὁ δὲ Μάρκος παραλαβὼν τὴν Ἀμβρακίαν τοὺς μὲν Αἰτωλοὺς ἀφήκεν ὑποσπόνδους, τὰ δὲ ἀγάλματα καὶ τοὺς ἀνδριάντας καὶ τὰς γραφὰς ἀπήγαγεν ἐκ τῆς πόλεως, ὅντα καὶ πλείω διὰ τὸ γεγονέναι βασιλείῳ Πύρρου τὴν Ἀμβρακίαν. Ἐδέσθη δὲ αὐτῷ καὶ στέφανος ἀπὸ ταλάντων ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα».

Κατὰ τὴν τελετὴν τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως εἰς τὸν Μάρκον Φούλβιον ὁ Ἀμυνάνδρος ἐχάρισεν ἐκ μέρους τῶν Ἀμβρακιωτῶν εἰς τὸν νικητὴν καὶ χρυσοῦν στέφανον. Τὰ λάφυρα τῆς Ἀμβρακίας μετεφέρθησαν τότε εἰς τὴν Ῥώμην, ἐπεὶ εἶχε σωρευθῇ μέγα πλῆθος. Καὶ οὕτω ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 3ου μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1ου π.Χ. αἰῶνος πλῆθος

ἐλληνικῶν ἀγαλμάτων, ἀναγλύφων, ζωγραφικῶν πινάκων κ.ά. προσερχόμενα, ἀπὸ τὴν Σικελίαν, Κάτω Ἰταλίαν, Ἀμβρακίαν, Μακεδονίαν, Δελφούς, Ὀλυμπίαν καὶ ἄλλους τόπους, κατέκλυσαν τὴν Ρώμην. Τὰ ποικίλα αὐτὰ ἔργα, μετὰ τῶν ὁποίων πολλὰ ἦσαν ἀριστουργήματα μεγάλων καλλιτεχνῶν καὶ τὰ ὅποια ἐδεικνύοντο εἰς τοὺς διάφορους ἑορτασμούς τῶν νικητῶν, ἐστήνοντο εἰς τὰς στοὰς καὶ τὰ ἱερά τῆς κυριάρχου πόλεως. Ταῦτα ἐξήγειραν τὸν ζήλον τῶν Ῥωμαίων διὰ τὴν Ἑλληνικὴν τέχνην καὶ ἤρχισαν καὶ οἱ ἱσθιωταὶ νὰ στολιζοῦν τὰς εἰκίας καὶ τὰς ἐπαυλεις τῶν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἄρχοντες Ῥωμαῖοι ἤρπαζον διὰ λογαριασμόνων ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις ἀγάλματα καὶ ἄλλα ἔργα τέχνης.

Ἡ Ἀμβρακία δὲν διεφυγε καὶ πάλιν τὰς διαρπαγὰς κατὰ τὸν πόλεμον ἐναντίον τοῦ Περσέως κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ Λ. Πείσωνος καὶ ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Λευκίου Αἰμίλιου Παύλου. Κατὰ τὸ ἔτος 167 π.Χ. ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκστρατείας εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐναντίον τοῦ Περσέως ὁ Αἰμίλιος Παῦλος πρὸς ἐκδίκησιν διὰ τὰς ἐκστρατείας τὰς ὁποίας ἔκαμε ὁ Πύρρος κατὰ τῆς Ρώμης κατέστρεψεν ἐβδομήκοντα πόλεις τῆς Ἠπειροῦ καὶ ἐξηνδράπωσε 150 χιλιάδας ἀνθρώπους. Ὁ Πολύβιος γράφει εἰς τὴν ἱστορίαν του: «τῶν δ' αὖν Ἠπειρωτῶν ἐβδομήκοντα πόλεις ἀνατρέφαι μετὰ τῶν Μακεδόνων καὶ Περσέως κατάλυσιν. Μολοτῶν δ' ὑπαρξῆαι τὰς πλείστας, πέντε δὲ καὶ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων ἐξανδράποδισασθαι».

Ἀπὸ τὸ 130 π.Χ. ἡ Ἀμβρακία ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ λόγῳ τῶν διαρπαγῶν καὶ τῶν λεηλασιῶν. Τὸ 31 π.Χ. ὁ αὐτοκράτωρ Αὐγουστος κατέστησεν αὐτὴν περιοικίδα τῆς Νικοπόλεως κατὰ τὸν Στράβωνα. (1) Τεῦτο μᾶς δεβαιώνει καὶ ὁ Πausanιάς (2) «Ἀμβρακιώτας δὲ καὶ Ἀνακτορίους ἀποίκους Κορινθίων ὄντας ἐπηγάγετο ὁ Ῥωμαῖνος βασιλεὺς εἰς Νικοπόλεως συνοικισμὸν πρὸς τῇ Ἀκτίῳ». Μετὰ ταῦτα ἡ πόλις ἠρνημώθη. Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Pausanιάς ἀπαριθμεῖ τὴν Ἀμβρακίαν μετὰ τῶν ἐρήμων πόλεων τῆς ἐποχῆς τοῦ «τῶν ἐρήμων ἐφ' ἡμῖν πόλεων». (3) Ἡ Ἀμβρακία ἐξέλιπε σχεδὸν τελείως κατὰ τὴν κατὰ τὴν τῆς Νικοπόλεως ὑπὸ τῶν Γότθων 522 μ.Χ., ὅποτε ἐλόκληρος ἡ ὑπαίθρος χώρα ὑπέστη πολλὰς καταστροφάς.

Νομίζω ὅτι, μὲ ὅσα ἐλέχθησαν, ἔδωσα ἀπλῶς μίαν σύντομον περιγραφὴν τῆς ἀρχαίας Ἀμβρακίας, τῆς ἀποικίας τῶν Κορινθίων καὶ τῆς λαμπρᾶς πρωτευούσης τοῦ Πύρρου. Θὰ ἤθελον νὰ εἶπω ὀλίγα καὶ διὰ τὴν γλῶσσαν. Οἱ Ἀμβρακιῶται ὠμίλουν τὴν δωρικὴν γλῶσσαν, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἠπειροῦ. Ἡ δὲ Ἠπειρος ὑπῆρξεν ἡ πατρίς πάντων τῶν Δωριέων καὶ ἀπ' αὐτὴν ἐξεχύθησαν εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Ἡ δωρικὴ διάλεκτος διακρίνεται ὑπὸ τῶν διαλεκτολόγων εἰς ἐπὶ μέρους διαλέκτους ἀναλόγως τῶν τοπικῶν ἰσχυμάτων τῆς ἐποχῆς. Μία τῶν δωρικῶν διαλέκτων εἶναι καὶ ἡ Κορινθιακὴ, εἰς τὴν ὁποίαν κατατάσσονται καὶ αἱ ἀποικίαι τῆς Ἀμβρακίας, Ἐπίδαμνος, Ἀνακτόριον, Ἀπολλωνία κ.ά.

Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ Ἀμβρακία, πόλις Ἑλληνικὴ καὶ σημαντικὴ εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Σήμερον δὲ μόνον εἰς τὰ διδλία ἀναγρachoμένη. Τέλος δὲ παραθέτομεν χρονολογικὸν πῖνακα τῶν γεγονότων.

Χρονολογικὸς πίναξ

Περὶ τὸ 700 π.Χ. κτίσις αὐτῆς ὑπὸ τῶν Κορινθίων.

627—585 π.Χ. Περίανδρος.

585 π.Χ. Θάνατος τοῦ Περίανδρου—μετάβασις εἰς Κόρινθον Ψαμμίτιχου.

480 π.Χ. (12 Σεπτ.) ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος.

479 π.Χ. Μάχη τῶν Πλαταιῶν.

1. Στραβ. 450, 2.

2. Πaus. XXIII, 2.

3. Πaus. E, 23, 3.

- 445 π.Χ. Τριακονταετείς σπονδαί.
 432 π.Χ. Ναυμαχία παρὰ τὰ Σύβοτα.
 431 π.Χ. Ἐναρξίς Πελοποννησιακοῦ πολέμου.
 430 π.Χ. Πρώτη ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους.
 429 π.Χ. Εἰσβολή εἰς τὴν Ἀχαρνανίαν ὑπὸ τοῦ Κνήμου, πολιορκία τῆς Στράτου.
 427--426 π.Χ. Δευτέρα ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους.
 426 π.Χ. Κατάληψις Ὀλπῶν—Μητροπέλεως, μάχη Ἰδομένης.
 411 π.Χ. Ναυμαχία μεταξὺ Σηστοῦ καὶ Ἀβύδου.
 395—387 π.Χ. Κορινθιακὸς πόλεμος.
 387 π.Χ. Ἀνταλκίδειος Εἰρήνη.
 343 π.Χ. Ἐγκατάστασις εἰς Ἀμβρακίαν Ἀλεξάνδρου, ἀδελφοῦ τῆς Ὀλυμπιάδος.
 340 π.Χ. Μέλος τῆς ἱερᾶς συμμαχίας τῆς διοργανωθείσης ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους κατὰ τοῦ Φιλίππου.
 338 π.Χ. Μάχη Χαιρωνείας—Ἐγκατάστασις Μακεδονικῆς Φρουρᾶς εἰς Ἀμβρακίαν.
 295 π.Χ. Ἀπώλεια τῆς αὐτονομίας τῆς. Κατάληψις ὑπὸ τοῦ Πύρρου.
 274 π.Χ. Θάνατος τοῦ Πύρρου.
 190 π.Χ. Πολιορκία αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Μάρκου Φουλβίου Νοβιλίωρος.
 189 π.Χ. Κατάληψις τῆς Ἀμβρακίας ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου Μάρκου Φουλβίου.
 167 π.Χ. Καταστροφή 70 πόλεων ὑπὸ Αἰμιλίου Παύλου.
 130 π.Χ. Παρακμὴ Ἀμβρακίας.
 31 π.Χ. Προσαρτᾶται εἰς τὴν Νικόπολιν.
 552 μ.Χ. Οἱ Γότθοι κατέρχονται εἰς τὴν Νικόπολιν καὶ ἡ Ἀμβρακία ἐξαφανίζεται.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΠΑΝΤΟΥΛΑΣ

ΛΑΪΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΠΙΘΥΜΙΑ

Πόσο θᾶθρα θέέ μου
 ἀφοῦ μ' ἔφερες στήν πλάση,
 δίχως μάτια νὰ μὲ φέρῃς
 καὶ τυφλὸν νὰ μ' εἶχες φτιάσει!

Νὰ μὴ δῶ αὐτὸν τὸν κόσμον
 ποὺ τοῦ δίνεις τ' ἀγαθὰ σου,
 ἀπορῶ, πῶς τὸν λατρεύεις
 καὶ τὸν ἔχεις στόλισμά σου;

ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ

“Υστερα από 20 χρόνια

Τὴν 4ην Ὀκτωβρίου 1943 διετάχθη ἡ σύλληψις καὶ ἐκτέλεσις ἀνὰ 30 τοὐλάχιστον Ἑλλήνων ἐξ ἑκάστης τῶν Ἡπειρωτικῶν πόλεων, ἐνεκεν τοῦ ὑπὸ τῶν ἀνταρτίων φόνου τοῦ Ἐπόπιου τῶν Ἑπακτίων ὀχυρώσεων Ἡπείρου, Γερμανοῦ Slaminger Συνταγματάρχου, ὅστις, ὥς εἶχεν διαδοθῇ, ἦτο συγγενὴς τοῦ Γκαίριγκ.

Ἀπὸ τῆς 5ης μ.μ. τῆς ἀνωτέρω ἡμέρας συνεπείᾳ τῆς ἐξ Ἰωαννίνων ἀνωτέρας διαταγῆς ἐγένοντο αἱ πρῶται συλλήψεις, τὰς ὁποίας ἠκολούθησε πανικός. Ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου ὅμως οἱ Γερμανοὶ μετὰ τὰς πρῶτας συλλήψεις εἰσῆρχοντο ἀδιακρίτως εἰς πᾶσαν οἰκίαν, συνελάμβανον τὸν ἐνοικον καὶ οὕτω μέχρι τῆς 9, 1)2 μ.μ. ὑπερέβαινον οἱ συλληφθέντες τὸν ὁρισθέντα ἀριθμὸν καὶ ὠδηγήθησαν εἰς τὸ κρατητήριον 32 κάτοικοι τῆς Ἀρτῆς ἥτοι οἱ Νικόλαος Γ. Καλέλλης, τέως βουλευτὴς καὶ κατόπιν Ὑφυπουργὸς Γεν. Διοικητῆς Ἡπείρου, Λάμπρος Γκαναβίας, Συνταγματάρχης, Σωκρ. Χατζόπουλος, Οἰκ. Ἐφορός, Δημ. Ζαρχαλῆς, δικηγόρος, Ἐμμανουὴλ Καμπέρης κτηνίατρος, Ἰωάννης Παπαβασιλείου, Δημοσιογράφος καὶ κατόπιν Δήμαρχος Ἀρταίων, Ἀπ. Παπανικολάου, Ἰωάν. Τσέτης, Νικόλ. Ἀλίβεργιτης, ἔμποροι, Γεώργ. Μπανταλούκας, Φανούριος Στατηρᾶς, Δημ. Κούτης, Παν. Κούτης, σπουδασταὶ, Λέανδρος Παπακίτσος, κτηματίας, Χρ. Μητσογιάννης, ὀπωροπώλης, Νικ. Παπαλάμπρου, καπνοπώλης, Εὐδθ. Νταλῆς καὶ Βασ. Μπασιούκας, ἐργατικοὶ καὶ Σπυρ. Θ. Ῥίζος, γεωργός, ὥς καὶ 13 Ἰσραηλίται.

Οὗτοι ὠδηγήθησαν εἰς τὸ Φρουραρχεῖον ἐγκλεισθέντες εἰς τι δωμάτιον. Εὐνόητος εἶναι ἡ πένθιμος ἀτμόσφαιρα τῆς φυλακῆς, διότι πάντες οἱ συλληφθέντες εἶχον ἀντιληφθῇ, τί τοὺς ἀνέμενεν.

Περὶ τὴν 10ην νυκτερινὴν εἰσῆλθον εἰς τὸ κρατητήριον ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρτῆς Σπυρίδων, ὁ Δήμαρχος κ. Ἰ. Ζαχαρῆς καὶ ὁ τότε Νομάρχης Ἀρτῆς Ν. Μαθιός.

Ὁ Μητροπολίτης, προφανῶς συγκινημένος, ἀνεκοίνωσεν εἰς τοὺς κρατουμένους, ὅτι μετὰ μακρὰν συνομιλίαν μὲ τὸν Φρούραρχον δὲν κατωρθώθη ἡ ἀπόλυσίς των, ὅτι μέχρι τῆς 6ης πρωΐνης τῆς ἐπιούσης οὐδεμία ἐκτέλεσις θὰ ἐγίνετο, ὅτι ἐδέχθη ὁ Φρούραρχος νὰ συνοδευθῇ ὑπὸ στρατιωτῶν ἕκαστος τῶν συλληφθέντων εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ νὰ «ἐνθαρρύνῃ καὶ νὰ παρηγορήσῃ τοὺς ἰδικούς του», παραλόβη δέ, ἂν θέλῃ, καὶ κανένα σκέπασμα διὰ τὴν νύκτα.

Τραγικαί εἶναι αἱ σκηναὶ τῆς συναντήσεως τῶν μελλοθανάτων μὲ τοὺς οἰκείους των, μαθόντας ἤδη τὸν σκοπὸν τῆς συλλήψεως.

Οἱ Γερμανοὶ φρουροὶ ὠδήγησαν κατόπιν τοὺς συλληφθέντας εἰς τὸ ἐρειπωμένον κτίριον τοῦ πρώην Ταχυδρομικοῦ Καταστήματος (οἰκίαν Σούκη), καὶ τοὺς ἐκλείσαν εἰς αὐτό, στερούμενον θυρῶν καὶ παραθύρων.

Ἡ φορικώδης ἀγωνία τῆς ἀναμονῆς τοῦ μοιραίου δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὸν ὕπνον νὰ

κλείσῃ κατενὸς τοὺς ὀφθαλμούς. Σκότος Ἄδου ἐβασίλευεν ἐκεῖ, διακοπτόμενον ἀπὸ τὰς λάμπεις τῶν ἀστραπῶν. Τὴν νυκτερινὴν σιγὴν ἐτάραττον οἱ ἐκ τῶν βαθέων στεναγμοὶ τῶν κρατουμένων. Ἀκοίμητος ἡ διάνοιά των ἐστρέφετο πρὸς τοὺς γονεῖς των, τὰς συζύγους των, τὰ τέκνα των, τὰς ἀδελφάς των, πρὸς ὅλους τοὺς οἰκίους των. Ἐοάλενε τὰς φρένας των ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τῆς ζωῆς. Τὸ ἄλγος ἐπέτεινεν ἡ συζήτησις ἐνίστε περὶ τοῦ τρόπου τῆς θανατώσεως: (ἀγχόνῃ ἢ τουφεκισμός;). Ἡ εἰσρέουσα διὰ τῶν ἀνοικτῶν παραθύρων καὶ θυρῶν κατασρακιωδὴς βροχή, καὶ ὁ λυσοσώδως πνέων, κακῇ τῇ μοίρᾳ, ἄνεμος, ἐπέτεινον τὸ δῖγος, τὸ ὅποιον διέτρεχε τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς τῶν μελλοθανάτων.

Ἐπλησίαζεν ἡ 6η πρωΐνῃ τῆς 5ης Ὀκτωβρίου. Τὸ λυκαυγὲς ἐπρόδιδε τὴν ἀνατολὴν τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ τὴν δύσιν τῆς ζωῆς τριάντα δύο ἀνθρώπων, διότι ἦσαν Ἕλληνες! Φαντάζεται κανεὶς τὴν ἀγωνίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἀνεμένετο τὸ αὐτοκίνητον τῆς νεκρικῆς πόμπης. Τὰ βλέμματα πάντων διεστιαυροῦντο πλύαρα χωρὶς κανεὶς ἐν τούτοις νὰ δύναται ν' ἀρθρώσῃ λέξιν. Μὴ ἀναλαμπὴ βαθεῖα στὴ σκέρι των, τοὺς ἐγλύκανε πολύ..., «ὅτι θὰ ἐπέθαιναν διὰ τὴν ἀθάνατη πατριίδα Ἑλλάδα καὶ τὴ λευτεριά». Καὶ τέλος ἐφθασεν ἡ 6η ὥρα. Καὶ μὴ στιγμή ἦταν αἰώνος ζωῆς. Οὐδεμία κινήσις ἐφανέρονε τὴν ἐπικειμένην πραγμάτων τῆς ἐκτελέσεως καὶ τὴν λήξιν τῆς ἀγωνίας. Οὐδεὶς συγγενὴς ἢ φίλος διήρχετο ἐκεῖθεν.

Περὶ τὴν 8ην εἰς πατὴρ, ὁ πατὴρ τῶν δύο Κούτηδων, Ταμίας Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐπλησίαζεν. Ἀπεπειράθη νὰ χαίρει τὸν ἐξώστην ἐξεληθόντας νιούς του. Δὲν τὸ κατώρθωσεν. Ἀνελύθη εἰς δάκρυα ἰδὼν τὰ δύο καὶ μόνον ἐτοιμοθάνατα τέκνα τὸν καὶ μόλις ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ τὰς λέξεις «παιδάκια μου. Δὲν θὰ μ' ἀφήσουν τοῦλάχιστον ἕνα;» Καὶ κλαῖον ἀπῆλθεν.

Μετ' ὀλίγον ἐπετράπη εἰς τοὺς συγγενεὶς νὰ πλησιάσουν. Ἀνεπαρκῶς συνεκράτουν τὴν θλίψιν των. Ἡλπίζαν. Αἱ ὥραι παρήρχοντο.

Ἡ πάροδος τῶν ὥρῶν ἐν τούτοις καὶ ἡ συνάντησις μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων ἤρχισαν νὰ μαλακώνουν τὸν πόνον καὶ νὰ παρέχουν ἀναλαμπὰς ἐλπίδων. Τὴν 1ην μετὰ μεσημβρίαν ἀναγγέλλεται ἡ ἀφίξις τοῦ Γερμανοῦ Φρουράρχου μετὰ τοῦ διεσμνηέντος, ἀρίστου Ἑλλήνου λοχαγοῦ Καν Δαντζίδου. Διετάχθη ἀμέσως ἡ συγκέντρωσις εἰς τὸν προθάλαμον. Διχωρίσθησαν δέκα ἐκ τῶν κρατουμένων. Ὁ Φρούραρχος ἐξάρας τὸ φιλοδίκαιον καὶ τὴν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀγάπην τῶν Γερμανικῶν ἀρχῶν, ἀνῆγγειλεν εἰς τοὺς φυλακισμένους, ὅτι ἀποδίδει τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς δέκα.

Οἱ ἀπολυθέντες τὸν ὑπάρχοντα καὶ τὸν παρικόλεσαν, ἵνα ταχέως τὸ αὐτὸ μέτρον ληφθῇ καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς κρατουμένους.

Ὑπέσχθη, ὅτι θὰ γίνῃ τοῦτο, ἂν ἐν τῷ μεταξύ δὲν συμβῇ ῥεώτερόν τι συμποτάς, ὅπερ καὶ δὲν ἐγένετο.

Οὕτως ἀπεφεύχθη κατὰ τὴν 5ην Ὀκτωβρίου 1943 διὰ τοὺς Ἀρτινοὺς ὅ,τι κατὰ τὴν ἰδίαν ὥραν διεδραματίσθη ἐν Παραμυθιά, ὅπου ὁ ἐκεῖ Φρούραρχος εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἰδίας διαταγῆς τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Γερμ. ἀρχῶν ἐφιλοτιμήθη νὰ τουφεκίσῃ 46 Ἕλληνας, διότι ἡ ἀνάκλησις τῆς διαταγῆς δὲν εἶχε φθάσει πρὸ τῆς ἐκτελέσεως, ὅπως εἶχε φθάσει εἰς Ἀρτιν, διαταχθείσης τῆς ἐκτελέσεως τῶν συλληφθέντων.

Μετά τινα χρόνον ἀπελύθησαν καὶ οἱ λοιποὶ Ἀρτινοί, πλὴν τῶν ἀτυχῶν Ἰσραηλιτῶν, οἵτινες ἀπελύθησαν μὲν βραδύτερον, διὰ νὰ ὀδηγηθῶσιν ὅμως κατόπιν μεθ' ἀπάντων τῶν ἐν Ἀρτιν παραμεινάντων δημοθρόσκων τῶν ἀσχέτως ἡλικίας ὑπὸ δραματικωτάτας συνθήκας εἰς Κροατίαν ὡς ἐλέχθη, ἔνθα εἰ καθ' ὁδὸν διασωθέντες, εὗρον τὸν μοιραῖον Γολγοθᾶν των. Ἐκ τῶν 364 Ἰσραηλιτῶν, κατοίκων Ἀρτιν, μόνον 44 διεσώθησαν, ἐκεῖνοι οἵτινες εἶχον ἐν τῷ μεταξύ κατορθώσῃ νὰ καταφύγουν εἰς Ἀθήνας καὶ ἀλλαχοῦ. Οἱ 320 ἐγένοντο...σάπων!

Γρ. Ἀμβρο.

Η ΑΡΤΑ ΕΙΣ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

1696 - 1787 *

Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΟΥ Α. Μ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τότε ἀμέσως ἐκάλεσε τὸν Διβὰν Ἐφέντην του καὶ συνωμίλησε ἐπ' ὀλίγον μὲ τὸν ἴδιον. Μὲ ἠρώτησαν ἀκολούθως διάφορα πράγματα καὶ διὰ τὴν Α.Ε. τὸν Γενικὸν Προβλεπτὴν καὶ διὰ τὴν Ὑμετ. Ἐξοχότητα καὶ δι' ἄλλους ἀντιπροσώπους καὶ εἰς τὰς ἀπαντήσεις μου μοι ἔλεγε πάντοτε: ἀφερίμ.

Μὲ ἐκράτησεν ἐκεῖ πλεόν τῆς μιᾶς ὥρας. Μὲ ἔβαλε νὰ καθήσω ἐπάνω εἰς δύο χρυσᾶ προσκεφάλαια καὶ μοῦ προσέφερεν ἓνα γλυκὸ μὲ ἓνα κουταλάκι καὶ ἐπῆρα μιὰ κουταλιά, ὕστερα μοῦ ἔφεραν καφὲ καὶ τέλος ὅταν ἐπῆγα νὰ τὸν ἀποχαιρετήσω δι' ἀναχώρησιν, διέταξεν ὁ Βοεβόδας καὶ ἐχτύπησαν ὅλα τὰ τύμπανα πού ἦσαν 32 πρὸς τιμὴν μου. Τέλος μὲ ἠρώτησε τί κατάλυμα θέλω. Τῷ ἀπήντησα ὅτι μένω εἰς τὸ σπίτι ἐνδὸς Ἰταλοῦ Ἰατροῦ, ὀνομαζομένου Ἀντωνίου Κασότι, Κερκυραίου. Καὶ εἰς ἐρώτησίν μου πόσα ἄτομα ἔχω μαζί μου, ἀπήντησα: δύο ὑπηρέτας καὶ ἓνα Τοῦρκον καὶ ἔδωκεν ἀμέσως διαταγὴν νὰ τοῖς δώσουν κρέας, ρύζι, βούτυρον, ψωμί καὶ κρασί.

Τέλος ἔχω νὰ ἀναφέρω ὅτι ἐγένετο δεκτὸν μὲ τόσας τιμὰς τὸ ἄτομόν μου καὶ τόσον ἠὲ χαριστήθη ὁ Ἰσμαὴλ ἀπὸ τὰς ἐπιστολὰς τῆς Α.Ε. τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ, ὥστε, ἵνα ἐκδηλώσῃ τὴν ἱκανοποίησίν του μοι ἔδωκεν ἓνα ἵππον μεγάλης ἀξίας, τὸν ὁποῖον συνοδεύει μὲ ἐπιστολὰς τοῦ Πασᾶ ἑνὸς τσοχαντάρης του καὶ ἑνὸς ἄλλου ὑπηρετῆς. Τὸν ἵππον τοῦτον θὰ τὸν δώσουν οἱ δύο αὐτοὶ εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Γενικὸν Προ-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου.

βλεπῖν.

Ἐὐχαριστῶ τὸν Θεὸν διότι ἠὐδόκησε νὰ μὲ ἐνισχύσῃ, ὥστε ἡ ἀποστολή μου παρὰ τῷ Ἰσμαὴλ Πασᾷ νὰ σημειώσῃ πλήρη ἐπιτυχίαν, ὅπως καὶ ἐπεθύμουν.

Δὲν παρέλειπα νὰ δώσω καὶ φιλοδωρήματα εἰς διαφόρους ἀξιωματοῦχους καὶ ὑπὲρ-
ρέτας τοῦ Πασᾶ, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Ἵσσαντάρης, ἀδελφὸς τοῦ Ταμίου τοῦ
αὐτοῦ Βεζὶρ Πασᾶ. Ἐφθάσα δὲ σῶος καὶ ἀβλαβὴς εἰς Πρέβεζαν, ὅπου καὶ θὰ ἀναμεί-
νω τὰς Ὑμετέρας Διαταγὰς. Παρακαλῶ τὴν Ὑμετ. Ἐξοχότητα ἵνα διατάξῃ νὰ διατεθῇ
μία βάρκα πρὸς μεταφορὰν τοῦ ἱπποῦ καὶ τῶν δύο συνοδῶν εἰς Κέρκυραν καὶ τοῦτο
πρέπει νὰ γίνῃ λίαν συντόμως, διότι ὁ Ἅγας βιάζεται νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἔτσι τὸν διέτα-
ξεν ὁ Κύριός του...».

Ἄρτα 29 Δεκεμβρίου 1759. Ὁ Μπόρτολο Πιατσόνι γράφει εἰς τὸν ἐν Πρε-
βέζῃ Ντὲ Λούνα:

«.... Ἐγκλείστως διαβιβάζω δύο ἐπιστολὰς τοῦ δόκτορος Κασσότη ἀπὸ τὰ Γιάν-
νινα εἰς ἀπάντησιν τῆς Ὑμετέρας.... Βοεβόδας τῶρα εἶναι ὁ Ἀβδουραμὰν μπέης,
ἀδελφὸς τοῦ Ζενὲλ μπέη καὶ ὡς ἀμαρτωλὸν ἔχομεν τὸν Τότσιαν, ἀλλ' ἀκόμῃ δὲν ἤλ-
θεν. Ἐφθάσε καὶ ὁ νέος Καδῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι νόμιμος Καδῆς καὶ θὰ παραμείνῃ 20
μῆνας.... Ἄν τυχὸν ἀκουσθῇ καμμιὰ διάδοσις ὅτι εἰς τὰ Γιάννινα εἶναι πανώλης, μὴν
πιστεύετε, διότι εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι πρὸ 22 ἡμερῶν ἀπέθανον δύο ἄτομα εἰς ἓνα σπίτι
μὲ κάποιαν ὑποψίαν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ πανώλους, ἀλλὰ ἀπὸ τότε δὲν συνέβη κανὲν
κροῦσμα. Τὸ σπίτι ἐτέθη ὑπὸ καθαροῖν καὶ ἀπομόνωσιν. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ διάδοσις
ἔγινεν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας κατοίκους καὶ τινὰς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι φοβούμενοι τὴν
«πανώλην» τὸν Σουλεμὰν πασᾶν μὴ τοὺς φορολογήσῃ ἀγρίως, ἐσκορπίσθησαν εἰς τὰ
διάφορα χωρία, μεταχειρισθέντες ὡς πρόσχημα τὴν ὑπαρξιν τῆς νόσου. Ὁ Σουλεμὰν
ἐκλείσε τὰς διόδους ὅπως καὶ ὁ Ἰσμαὴλ πασᾶς καὶ δὲν ἤξεύρω ποῖον ἀπὸ τοὺς δύο
κινδυνεύει τὸ κεφάλι..... Ἀπὸ ὑγείαν, θεία χάριτι, εἴμεθα καλὰ ἐδῶ εἰς τὴν Ἄρταν,
οὔτε καὶ εἰς τὰ Γιάννινα ὑφίσταται ἔστω καὶ ὑποψία τις, διότι θὰ ἐγίνετο ἀμέσως γνω-
στή, λόγῳ τῆς συχνῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν Γιαννίνων...»

Πρέβεζα 30 Δεκεμβρίου 1759.* Ὁ Ὑποπρόξενος Μαρίν ντὲ Λούνα γράφει
εἰς τὸν ἐν Ἀγίᾳ Μαύρᾳ Ἑκτακτον Προβλεπτὴν Μπάλμπι:

«... Ὑποβάλλω ἐγκλείστως ἐπιστολὰς καὶ ἀπὸ τὰ Γιάννινα καὶ ἀπὸ τὴν Ἄρταν....
Ὡς θὰ ἴδῃ ἡ Ὑ.Ε. εἰς τὰ μέρη τῆς Ἄρτης ἐτοποιητὴν ὡς ἀρματωλὸς ἓνας μπολοῦν-
μπασῆς Τότσικας, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὑψηρετῆσαι καὶ πρὸ πέντε ἐτῶν καὶ περάσαμε τότε ἐν
καλῇ ἀρμονίᾳ μὲ αὐτόν. Κυκλοφορεῖ ἡ φήμῃ ὅτι ὁ Ἰσμαὴλ πασᾶς θὰ γυρίσῃ γρήγορα
στὰ Γιάννινα.... Ὑποφέρω ἀκόμῃ φοβερὰ ἀπὸ τὸν κακοήθη πυρετὸν ποὺ πῆρα εἰς τὴν
Ἄρταν, ἀλλὰ μὲ τὴν Κίνα—Κίνα ἐλπίζω νὰ ἀναλάβω...».

3 Φεβρουαρίου 1760, Πρέβεζα. Ὁ ὑποπρόξενος ντὲ Λούνα γράφει:

«... μετὰ μεγάλης μου λύπης ὑποβάλλω τῇ Ὑμετ. Ἐξοχότητι τὴν ἐγκλείστον ἔκ-
θεσιν τοῦ ἐν Ἄρτῃ πράκτορός μου. Εἰδοποίησα ἀμέσως τοὺς ὑγειονομικοὺς φύλακας
περὶ τῶν θλιβερῶν εἰδήσεων καὶ τοῖς συνέστησα νὰ στείλουν ἐπειγόντως τὴν ἔκθεσιν
εἰς τὴν Ὑμετ. Ἐξοχότητα....».

16 Φεβρουαρίου 1760, Πρέβεζα. «... μοὶ ἔφθασεν ἔξ Ἄρτης ἡ ἐσώκληστος
ἐπιστολή ἡ ὁποία περιγράφει διάφορα συμβάντα καὶ ἰδίᾳ ὅτι ἐξεδηλώθη ἡ πανώλης εἰς
τρία σπίτια τῶν Γιαννίνων Ἑλληνικὰ.... ὁ Βοεβόδας δὲν εἶναι στὴν Ἄρτα. Οἱ ὑπο-
πτοι ἀσθενεῖς Τούρκου τοῦ Σουλεμὰν πασᾶ πηγαινοέρχονται ἀπὸ τὰ Γιάννινα στὴν
Ἄρταν καὶ ὑπάρχει κίνδυνος μολύνσεως. Οἱ Ἀλβανοὶ στὰ Γιάννινα διαπράττουν κάθε
εἶδους βιοπραγίας καὶ ἔχομεν καὶ μερικὰ κρούσματα καὶ εἰς τὴν Ἄρταν. Ἀκόμῃ καὶ

* Εἰς προηγουμένην ἐπιστολὴν 24/12/1759 ἡ ὁποία ἐνδιαφέρει μόνον τὰ Γιάννινα καὶ δὲν τὴν
δημοσιεύομεν, ἀναφέρεται ὅτι ὁ Σουλεμὰν πασᾶς ἐπέστρεψε μὲ τὴν οἰκογένειάν του στὰ Γιάννινα,
προερχόμενος ἀπὸ τὸ Μοναστήρι (Μπινωλία).

οἱ δημόσιοι δρόμοι δὲν εἶναι ἀσφαλεῖς ἀπὸ τοὺς παδαοὺς τοῦ Σουλεμάν. Ἐγνώσθη ὅτι ὁ Ἰσμαήλ πασᾶς ἀπέκτεινε καὶ πάλιν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Μεγάλου Αὐθέντου καὶ θὰ εὐρίσκεται ἐντὸς ὀλίγου στὰ Γιάννινα μὲ μεγαλύτερα δικαιώματα...».

18 Μαρτίου 1760, "Αρτα. Ὁ Ὑποπρόξενος Ντὲ Λούνα γράφει:

«... μέχρι στιγμῆς ἐπικρατεῖ ἄκρα ὑγεία. Δὲν ὑφίσταται οὐδὲ ὑποψία τις περὶ νόσου. Ἀλλὰ εἰς τὰ Γιάννινα ζοῦν μὲ μεγάλην ὑποψίαν καὶ λέγουν ὅτι εἶναι ἀκόμη ζωντανὸ τὸ κακὸ καὶ τὸ ὅτι δὲν κόμνει προσόδους, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν θεϊὰν εὐσπλαχνίαν ἢ ὅποια μᾶς ἔδωκε χιόνι καὶ κρῦο διὰ τὰ ἐξαλειφθῆ τὸ κακόν. Ἀπέστειλα εἰς τὰ Γιάννινα εἰδικὸν ἄνθρωπον ἵνα ἐξιμκρῶσω τὰ καθέκαστα. Δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμη ὁ Βοεβόδας. Οὐτε ἤλθεν ἀκόμη οὔτε εἶναι γνωστὸν ποῖος θὰ εἶναι καὶ ἐν τῷ μετὰ καὶ ἡ χώρα καὶ τὸ ἐμπόριον εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀπόλυτον διάθεσιν τῶν Ἀλβανῶν.

Οἱ ὑπῆκοοι Βενετοὶ ποὺ ἔρχονται ἀπὸ αὐτοῦ μὲ φορτία ἐλαιολάδου, δὲν παρουσιάζονται εἰς τὸ Προξενεῖον ἵνα θεωρήσουν τὰ χαρτιά των καὶ τὰ ναυτιλιακὰ ἔγγραφα. Παρακαλῶ τὴν Ὑμετ. Ἐξοχότητα ἵνα, εὐθαρστομένη, λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα καὶ εἰδοποιήσῃ πάντας τοὺς ὑπῆκοους ποὺ συναλλάσσονται μὲ τὴν Ἀρταν—καὶ εἶναι ὄχι ὀλίγοι, διότι καθημερινῶς ἔρχονται—ἵνα ἐμφανίζονται εἰς τὸ Προξενεῖον....».

Ἰδοὺ καὶ ἓν Ἑλληνικὸν ἔγγραφο εἰς τὴν ἰδίαν Δέσμη:

«Ἀπὸ τὸν ἐνδοξότατον Χασάνα Βοϊβόνδα τῆς Ἀρτας πρὸς τὸν ἐνδοξότατον Πρεβεδοῦρον ἑστραορδινάρον (56) τῆς Ἀγίας Μαύρας καὶ ἐξουσιαστὴν τῶν δύο Καστρῶν Λίγνον Βητζέντζο Μπάλλη, φιλικούς καὶ ἀκριβοὺς χαιρετισμούς. «Μὲ τὸ παρὸν φιλικόν, πρῶτον εἶναι νὰ τὴν ἀκριβοχαρετήσω καὶ δεύτερον νὰ τῆς φανερώσω, ἔδῳ ἤλθεν ὁ Μουτεβελῆς (57) καὶ ἐπούλησε τὴν Βουλκαρίαν, τὴν Σάλτηνα, τὸ Σκαλί καὶ τὰ Λέματα ὅπου εἶναι εἰς τὸ Βακοῦφ τοῦ Φαῖν Πασᾶ, τὰ πούλησε λέγω τοῦ Χουσεῖν Ἀγᾶ Τομαρᾶ τοῦ Ἀρτηνοῦ καὶ τὸν ἀπερασμένον χρόνον ὁ Μουτεβελῆς τᾶχε πούλησει τοῦ Μίτζη τοῦ Μαυρομμάτη καὶ τὴν φετεισινὴν τὴν χρονίαν δὲν τοῦ τᾶδωσε καὶ τ' ἀγόρασεν ὁ ἄνωθεν Χουσεῖν Ἀγᾶς, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὕστερα τὰ χάλειυσεν (58) ὁ μίτζης μὰ δὲν τοῦ τᾶδωσε, ὅτι δὲν ἐστρέχθησαν εἰς τὸ παζάρι καὶ ὁ Χουσεῖν ἁγᾶς ἔμαθε πῶς ἀπὸ τοὺς δικούς σας τοὺς ραγιαδες ἐπῆγαν κάποιοι καὶ τοῦκαμαν ζάχτι (59) καὶ τὰ δουλεύουν ζήσιμος ἀλειτράς καὶ γιοργάκης μοραίτης χωρὶς ντεσκερέ. Τώρα τέτοια νὰ κάνουν οἱ ραγιαδες σου, ὁποῦ προξενοῦν σκάνδαλο, δὲν τὸ πιστεῦω ἢ ἐνδοξότης σου νὰ τὸ κάμη καμποῦλι (60). Διὰ τοῦτο τῆς δίδω τὴν εἰδησιν καὶ διὰ νὰ τρέχῃ ἡ φιλία μας παντοτεινὴ αὐτουνοὺς τοὺς σοῦδιδός (61) τῆς νὰ τοὺς κάμης νὰ κινήσουν νᾶλθουν νὰ κάμουν χουσινητήν (62) τὸν ἄνωθεν Χουσεῖν Ἀγᾶν καὶ νὰ φτιασθοῦν μὲ αὐτὸν ὥσᾰν ὁποῦ εἶναι νοικοκύρης καὶ ἄν προφασισθοῦν καὶ σοῦ εἰποῦν πῶς ὁ μίτζος δὲν ἔχει νὰ κάμη καὶ δὲν ὀρίζει νὰ πούλησῃ καὶ ὥσᾰν ἐξουσιαστής ὁποῦ εἶσε κάμε ἔκείνο ὁποῦ εἶναι τῆς δικαιοσύνης. Ἄλλο τόσον θέλω πράξῃ καὶ ἐγὼ εἰς καμμίαν τῆς ὑπόθεσιν καὶ εἶμαι βέβαιος καὶ νᾶχω φιλικόν σας μὲ πρῶτον καὶ τῆς προξενῶ ἀπὸ τὸν θεὸν καὶ θ' εὐτυχίαν.

1760 Ἀπριλίου 24

(παραπλεύρως ὑπογραφή τουρκικὴ καὶ σφραγίς).

"Αρτα 4 Μαΐου 1760. Ὁ Πόρλοτο Πατζζόνι-γράφει εἰς τὸν Ἐκτακτον Προβλεπτήν Λευκάδος Βιτσέντζον Μπάλλη:

«... Ἀπουσιάζοντος τοῦ Ὑποπρόξενου κ. Μαρίν Ντὲ Λούνα, μὲ ἐκάλεσε ὁ Τσιά-

56) Ἐκτακτον.

57) Ἀντιπρόσωπος, πληρεξούσιος.

58) Τὰ ἐζήτησε.

59) Ζημίαν, θρῆνον.

60) Δεκτόν.

61) Ὑπηκόους

62) Ἡ λ. περσικὴ χουσονουδὶ=εὐχαριστημένος, ἱκανοποιημένος.

νος μπουλούκμπασης, ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ τώρα χρέη Βοεβόδα κατόπιν ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ Σουλεμὰν πασᾶ καὶ μοὶ παρέδωκε τὴν ἐγκλειστον ἐπιστολὴν ἵνα τὴν ἀποστείλω ἀσφαλῶς εἰς τὴν Ὑμετ. Ἐξοχότητα καὶ μοῦ εἶπε νὰ προσθῶ εἰς τὸ συνοδευτικόν μου ἔγγραφον, ὅτι ἀνέβαλε τὴν δικαίαν τιμωρίαν ἐκείνων ποὺ ἐτόλμησαν νὰ ἀναμιχθοῦν εἰς τὸ Ἰχθυοτροφεῖον τῆς Βουλκαριάς, χωρὶς νὰ ἔχουν τὴν ἄδειαν τοῦ κυρίου ταύτης καὶ ὅτι ἂν θέλουν νὰ ἐξακολουθήσουν νὰ ἐργάζωνται εἰς τὸ Ἰχθυοτροφεῖον, ἄς ἔλθουν νὰ τὸ ἐνοικιάσουν καὶ νὰ λάβουν τὸν δεσκερὲν, ἀλλὸ ἐκεῖνον ποὺ τὸ ἐξουσιάζει ἥ αἰς καταθέσουν εἰς τὴν Ὑμετ. Ἐξοχότητι ἥ ἄς στείλουν με ἐμπιστον πρόσωπον Τζε-κίαν Βενέτικα 40, τὰ ὁποῖα ζητεῖ ὁ κτίριος τοῦ Ἰχθυοτροφείου καὶ ἂν εἰποῦν ὅτι τὸ ἐνοικίασαν ἀπὸ τὸν Μαυρομμάτην, αὐτὸ δὲν εἶναι ἀληθές, διότι με τὸν Μαυρομμάτην ὁ ἀγέντης τοῦ Ἰχθυοτροφείου δὲν ἔμεινε σύμφωνος ἐφέτος....».

5 Μαΐου 1760 (π.ῆ.). Ὁ Ἀναστάσιος Πάνος ἀπὸ τὰ Γιάννινα γράφει εἰς τὸν Ὑποπρόξενον τῶν δύο Σικελιῶν εἰς Ἄρταν.

«... Τὲς περασμένες ἡμέρες σᾶς ἔγραψα ὅτι εὐρίσκομαι ἔξω στὸ χωριό μου καὶ τώρα ἔλαβα τὸ γράμμα σας, χωρὶς ἡμερομηνίαν, καὶ μοῦ γράφετε ὅτι ὁ Ἐκτακτος Προβλεπτής τῆς Ἀγίας Μαύρας θὰ ἤθελε νὰ μάθῃ τὰ τῆς ἐπιδημίας καὶ Σὰς γράφω εἰλικρινὰ καὶ ἀδελφικὰ ὅτι αὐτὲς τὲς ἡμέρες δὲν εἶναι τίποτε. Μόνον ὁ πληθυσμὸς ἐφυγεν ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ ἐσκορπίσθη εἰς τὰ χωριά Μόνον εἰς 10—12 σπίτια πρὸ τριῶν μηνῶν εἶχεν ἐμφανισθῇ ἡ πανώλης καὶ τώρα μόνον 4 ἢ 5 εὐρίσκονται ἀκόμη ὑπὸ καθαρίσιν... Εἰς τρεῖς μῆνας δὲν ἀπέθανον παρὰ 20 ἄτομα ἐν ὄλῳ.... Σεῖς παρακαλεῖσθε νὰ μείνητε εἰς Ἄρταν καὶ νὰ προσέχητε μήπως ἔλθῃ καινὰ πλοῖον καὶ μήπως χρειασθῇ τίποτε καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς γράψω ἀμέσως... Ἐλαβα τὴν προηγουμένην ἐπιστολὴν με τὸ Βιντσέντζον Ἀλμπάνο καὶ ἐπειδὴ εὐρίσκομαι εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ εἶναι Ἰταλιστὴ ἡ ἐπιστολή, δὲν ἔχω ποῖος νὰ μοῦ τὴν διαβάσῃ καὶ αὐριον θὰ τὴν στείλω στὰ Γιάννινα.... Ἐν τῷ μεταξὺ σεῖς ὡς ὑποπρόξενος νὰ γράψητε εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Νεαπόλεως δίδων πληροφορίας διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς πανώλους καὶ δώσατε χαιρετισμοὺς εἰς τὴν σύζυγόν σας Ἐλένην...».

Ἄρτα 13 Μαΐου 1760. Ὁ Μπάρτολο Πιατζόνι γράφει:

«... Ἐλαβα διὰ τοῦ Ναδάλ Ψωμᾶ τὴν τιμίαν τῆς Ὑμετ. Ἐξοχ. ἀπὸ 12 τρέχοντος με διαταγὴν ἵνα πληροφορήσω ἀμέσως τὴν ὑφ' Ὑμᾶς Ἀρχὴν διὰ τὴν ἐν Ἰωαννίνοις ἐπιδημίαν. Εἶναι βεβαιωμένον ὅτι τὸ κακὸν αὐτὸ ἐξεδηλώθη τὴν 20 Ἰανουαρίου (π.ῆμ.), μολονότι πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως μηνὸς ὑπῆρχε κάποια ὑποψία. Ἀλλὰ ἐσημείωσε τόσον βραδύτητα εἰς τὴν ἐξέλιξιν, ὥστε παρουσιάσθη καὶ διάστημα 30—40 ἡμερῶν χωρὶς θανάτους καὶ ὅλοι οἱ προσβληθέντες ἀφοῦ ἀπεμονώθησαν ἔξω τῆς πόλεως καὶ ὑπέστησαν τεσσαρακονθήμερον καθάρσιν, ἐπανῆλθον εἰς τὴν πόλιν σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ σπίτια τῶν δὲν εἶχον καλὰ ἀπολυμανθῇ, ἡσθένησαν καὶ πάλιν καὶ μετὰ τὸ Πάσχα παρετηρήθη νέα ἔντασις τῆς νόσου.... Ἀφ' ἧς ἐξεδηλώθη τὸ πρῶτον ἡ νόσος, οἱ νεκροὶ ὑπολογίζονται εἰς 50 περίπου.... Ἐπειδὴ ὁμως αἱ εἰδήσεις μοῦ ἔρχονται συγκεχυμέναι, θὰ γράψω εἰς σοβαρὰ πρόσωπα ἵνα ἐξακριβώσω τί γίνεται καὶ θὰ στείλω ἀμέσως ἐκθεσιν δι' εἰδικοῦ ἀπεσταλμένου εἰς τὴν Ὑ.Ε.... Εἰς ἄλλους τόπους πλησίον τῆς Ἀρτης δὲν ἐξεδηλώθη ἡ ἀσθένεια, ἀλλὰ πέραν τῶν βουνῶν ὅλη σχεδὸν ἡ Ρούμελη ὑποφέρει εἰς δὲ τὴν Λάρισαν εἰς ἑπτὰ μῆνας ἀπέθανον 24.000 ἄτομα καὶ ἄλλα τόσα εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.... Ἐδῶ, θεία χάριτι, μέχρι στιγμῆς ἐπικρατεῖ ὑγεία καὶ δὲν ὑπάρχει καμμία ὑποψία περὶ πανώλους. Μόνον μία ἐπιδημία μισοκακοήθης ποὺ μᾶς ἐτάραξεν ἐπὶ 4—5 μῆνας καὶ ἀπὸ αὐτὴν, θεία συνάρσει, ἀπηλλάγημεν.... Ταῦτα ἀναφέρω κατὰ καθήκον εἰς τὴν Ὑμετ. Ἐξοχότητα καὶ τὸ Σάββατον ὅταν ἐπιστρέψῃ ὁ ἀγγελιαφόρος ἀπὸ τὰ Γιάννινα, θὰ ξαναγράψω ἂν ἔχω τίποτε νεώτερον....».

Ἀπὸ γράμμα τοῦ Μπάρτολο (Βαρθολομαίου) Πιατσόνι πρὸς τὸν Δανιὴλ Ἀλεάνδρι γραμματέα τοῦ Προβλεπτοῦ Πρεβέξης, μαθηθάνομεν ὅτι οὗτος ἦτο Ἐνετὸς πολίτης, δημόσιος ἱατρὸς τῆς πόλεως Ἀρτης καὶ ὑποπρόξενος μιᾶς ξένης Δυνάμεως.

Εἰς τὸν φάκελλον εὐρίσκεται ἡ κάτωθι Ἑλληνικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Προξένου τῆς Νεαπόλεως Φιλίππου Τριάντογλη ἐξ Ἀρτης:

«Τῷ ἐκλαμπροτάτῳ καὶ εὐγενῇ κτῆ Πολυχρόνῃ Χαντζήρῃ, Λογαρόν.
Ἐντιμότητε κουμπάρε ακριβῶς σας Χαιρετῶ

19 Ἰουνίου 1760 Ἀρτα.

Ἐστουτην τιν ὀρα τιμιαν σας ελαβον με τὴν ὁποίαν ἐπιθυμάτε νὰ μαθετε καταλεπτος δια το θανατικὸ πού ακούστηκε καὶ μάλιστα αγαπούσα νὰ ηθελε σας απολαυσουμε ἐδὸ μα ἐπιδῇ ἡ κομισιον (63) σας ἦνε ετσι πρεπι ἱπομονη στο ἐμποδιον, δια τὴν ἠποθεσιν λιπον σας λεγο οτι ἐδὸ χαρητι κυρίου δεν ἦνε κανενα σοσπετο (64) ἀπὸ τετιο κακὸ μόνον εἰς Ἰωάννηνα ἦχαν λαβη τὲς ἀπερασμένες ὀληγον σοσπετο καὶ πλεον δεν ετυχε τιποτας καὶ εἰς τουτο σας βεβεονο οτι χαρητι Κυρῆου δεν ἦνε τιποτες καὶ τὰ παρον εχοντας βεβεοιτα κατα τες ἡδησες ὁπού καθήμερουσιον εχομεν απο Ἰωαννηνα ἠμπορητε νὰ δῆξετε καὶ τον εσοχοτατον εστραορδηναριον καὶ μὴν εχετε τοσιν ἀνφιβολιαν διατι καὶ ἡμῖς ἀν ἦτον τιποτας το ἡξευραμε καλητερα απο αλους καὶ ἀς μὴν εχουν τοση στενοχωρίαν εἰς τὸ Κομέρτζηο, (65) λογιαζο πὸς παρόμια θέλη γράψῃ καὶ ὁ μιτροπολῆτις.

ταυτα ἐν βια καὶ ξαναχερετόντας σας μένο

ἡγαπημενος παντα
Φίλιππος Τριάντογλης

Ἀρτα 19 Ἰουνίου 1760 (ν.ῃ.) Ὁ Μπάρτολο Πιατζόνι εἰς τὸν Β. Μάλαμπι:

«... Σήμερον με ἐκάλεσαν διὰ δημοσίου κλητῆρος, ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου τοῦ Καδῆ τῆς Ἀρτας, ὅπου εὐρῆκα συνηγμένους ὅλους τοὺς Τούρκους προκριτους τῆς πόλεως καὶ τὸν Χασὰν Ἀγὰν πού ἐκτελεῖ χρέη Βοεβόδα. Ἦρχισε νὰ ὁμιλῇ ὁ Καδῆς καὶ νὰ λέγῃ ὅτι οἱ Κερκυραῖοι, ὑπήκοοι Βενετοί, παραβιάζοντες τοὺς ὅρους τῆς Συνθήκης, ἔρχονται εἰς τὰ Ἰχθυοτροφεία τοῦ Μεγάλου Αὐθέντου καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν καὶ ψαρεύουν με «τράτες» χωρὶς νὰ πέρνουν ἀδειαν ἀπὸ κανένα, ὅτι ὁ Βοεβόδας διεμαρτυρήθη εἰς τὸν Ἐξοχώτατον Προβλεπτήν διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀλλὰ δὲν ἔλαβεν ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν. Καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐκλήθη ὅλη ἡ ὁμήγυρις τῶν ἀγάδων καὶ τῶν ἀφεντάδων τῆς Χώρας, ἵνα πιστοποιηθῇ ἡ παραβίασις αὕτη καὶ ἀποσταλῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐγὼ ἀπήντησα ὅτι δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Γαληνότατος προίγκηται ὑπόσχεται εἰς τοὺς ὑπηκόους του τὴν παραβίασιν τῶν συνθηκῶν εἰρήνης καὶ ἂν ἔχωνται ἀληθείας ὅσα ἐλέχθησαν εἰς βάρος τῶν Κερκυραίων, θὰ τιμωρηθοῦν οἱ ὑπαίτιοι. Ἀς ἀποδειχθῇ λοιπὸν με μάρτυρας, ἐνώπιόν μου, τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Κερκυραῖοι ἔρχονται καὶ ψαρεύουν αὐθαιρέτως εἰς τὰ Ἰχθυοτροφεία καὶ ἐγὼ κατόπιν θὰ κάμω ἔκθεσιν εἰς τὸν Ἐξοχ. Προβλεπτήν ἵνα δώσῃ τὴν πρέπουσαν ἱκανοποίησιν.

Ἐμαθα ὅτι τὴν καταγγελίαν κατὰ τῶν Κερκυραίων ὑπέβαλεν ἕνας Ρίζος Ἀναστάσιος, γουναράς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀνθρωπος καταχθόνιος καὶ ὅστις καὶ ἄλλες φορὲς ἐδημιούργησε παρεξηγήσεις με τὰς διαβολὰς του. Οὗτος ἔχει ἐν Ἰχθυοτροφεῖον ὀνομαζόμενον Καλαματερό, πού εἶναι πλησίον εἰς τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ καὶ ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ φέρῃ τὴν ἐρχομένην Κυριακὴν μάρτυρας εἰς τὸ Δικαστήριον, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ἡ τῆς καταγγελίας καὶ τὰ πρακτικὰ θὰ σταλοῦν εἰς τὴν Ὑμετ. Ἐξοχότητα. Τῷ εἶπα ὅτι αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ εἶναι παρὰ συκοφαντία φθονερῶν ψαράδων ἢ ἐνοικιαστῶν τῶν ἰχθυοτροφείων, ἐπειδὴ εἶδαν τὲς περασμένες ἐδῶ εἰς τὴν πόλιν, λίγες ποσότητες ψάρια ἀπὸ τὲς τράτες καὶ δὲν μποροῦν νὰ πωλήσουν τὰ ἰδικὰ των τῶν ἰχθυοτροφείων εἰς τιμὰς πού ἡ ἀπληστία των θὰ ἐπεθύμει.

63) ἡ παραγγελία σας

64) ὑποψία

65) Ἐμπορίον

ΚΩΣΤΑ Δ. ΤΣΕΤΗ

ΣΟΥ ΦΕΡΝΩ ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ

Δέν μπορείς, σάν τρομερό πουλί
μέ τὸ ράμφος νὰ ξεσκίζης
τὶς σάρκες τοῦ φεγγαριοῦ!
Δέν μπορείς ἀκόμη, νὰ συνθλίβης
μέ τὰ χέρια σου τὰ τρυφερά ἄνθη,
γιατὶ τ' ἄνθη χρειάζονται τὴν στοργή σου,
χρειάζονται τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ!
Βλέπω φίλε μου,
τὸ τσακισμένο κλωνάρι τῆς καρδιάς σου,
ὅμως γύμνασε τὴν εὐαισθησία σου
κι' ἄφησε τὴν φωνή σου
σάν φοβερὴ κλαγγή,
νὰ τρέξῃ στὶς φλέβες τοῦ αἵματός μας!
"Αγ ἀδικήθηκε ὁ μόχθος σου
μὴν καταστρέφεις, γιατί θὰ μείνης μόνος,
ἄκουσε μόνο, ποὺ σοῦ φέρνω τὸ μήνυμα
πὼς στὴν αὐλή σου
κατεβαίνει πιδὸ πολὺς ἥλιος,
πὼς μέσα μου βλάστησε
τὸ τσακισμένο κλωνάρι τῆς καρδιάς σου!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΤΣΙΛΙΓΙΑΝΝΗ

ΘΥΜΑΣΑΙ

Θυμᾶσαι
τὰ πουλιὰ ποὺ φιλοῦσαν τὶς καλαμιές,
οἱ καλαμιές τὸ ποτάμι,
τὸ ποτάμι τὰ βότσαλα;
Θυμᾶσαι,
τὸν ἥλιο ποὺ φιλοῦσε τὶς μέλισσες,
οἱ μέλισσες τοὺς λεμονανθούς,
οἱ λεμονανθοὶ τὰ μαλλιά σου;
Θυμᾶσαι,
τὶς πεταλοῦδες ποὺ φιλοῦσαν τ' ἀγριολούλουδα,
τ' ἀγριολούλουδα τὰ χεῖλή σου,
καὶ τὰ χεῖλή σου τὰ δικά μου;

ΒΟΥΕΡΑ ΦΩΛΙΑΖΕΙ ☉ ΑΝΕΜΟΣ

Γύρω μας τὸ τοπίο ἄλλαξε·
τ' ἀπαλὰ καὶ μακρινὰ φῶτα
δόσαν τὴ θέσῃ τους στὸ γιορτερὸ σκοτάδι
στὴ θέσῃ τους ἀπόμειναν μονάχα νὰ μᾶς
(κυτᾶνε
δυὸ ἄδειες μαῦρες κόγχες.

Τὸ περίγραμμά τοῦ γαλάζιου δειλινοῦ
τὸ καμωμένο ἀπὸ γιασεμιά
καὶ ρόζ χαμόγελα
δουτήχτηκε στὴ φοβερὴ μονοτονία
τοῦ χρώματος τῆς καρδιάς.

Τὸ πέταμα τοῦ γλάρου τ' ἄσπρου
(δονεῖρου
σταμάτησε ἀπότομα.
Ἡ λάμια τῆς καθημερινῆς συμβατικότητος
ἤρθε καὶ τοῦφραξε τὸ δρόμο.
Τὸ δρόμο
μὲ τὰ χιλιόμορφα πρόσωπα.

Τὸ τοπίο τώρα ἄλλαξε·
εἶναι γυμνὸ καὶ σκληρό!
Στὰ μαλλιά μας τὰ λυτὰ
βουερά φωλιάζει ὁ ἄνεμος
καὶ στὴν καρδιά μας μέσα
πλέκεται πένθιμα ὁ ἴστος τῆς ἀγонης
(Ἀγάπης.

ΛΕΝΑΣ ΠΑΠΠΑ

ΜΙΚΡΑ ΧΑΪ - ΚΑΪ

Εἶναι ἡ καρδιά μου ἔρημος ἀπέραντη, διψᾷ γιὰ μιὰ πηγὴ.
Πάνω της, ἥλιος κόκκινος τῇ θαλαντῶνει.
Ἡ ἐλπίδα ἀνάθει μιὰ φωτιά, ὁ πόνος ἄλλη μιά,
κι' ἡ μνήμη σου μιὰν ἄγρια πυρκαγιά, καὶ τηνε λυώνει.

Μὲ ξέχασεν ἀπόψε κι' ἡ σελήνη. Μιὰ ὠρὴ γαλήνη
πλανιέται γύρω, κουρασμένη καὶ δειλὴ.
Μέσα στὸν κύκλο τῆς βραδυᾶς, ποὺ κλείνει,
μὲ τὴ γαλήνη, ἄσκοπα ἐδῶ κι' ἐκεῖ πλανιέμαι, ὦρα πολλή...

Τώρα εἶναι ἡ πλήρης ἀνθισις, ἡ καλὴ στιγμή. Μὲ τὰ ρόδα,
μὲ τὴ ζωγράφικὴ τῶν ρόδων τῆς νιότης τὸ πρόσωπο.
Ἀπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο κυττάζουμε τὴ θάλασσα—γαλάζιο μέλι
ἀναγνωρίζουμε, πὼς θάπρεπε κι' ἐμεῖς νὰ ζήσουμε. Αὐτὸ εἶναι ὅλο.

Ἡ ἀγάπη μου θὰ φύγῃ πάνω σ' ἓνα πλοῖο.
Δὲν εἶμαι ἐγὼ ποὺ σὲ φοβοῦμαι, ἄγριο μαχαίρι.
Μεθαῦριο, λούλουδο πάνω στὸ στήθος μου θὰ σὲ φυτέψω,
σαλεύοντάς της κόκκινο μαντήλι τὴν καρδιά μου.

Διασκεδάζω τὴ λύπη μου, μὲ μνήμες χαρᾶς
καὶ μὲ ρεμβασμοὺς πιωπηλοὺς, τὸ καρδιοχτύπι μου.
Διασκεδάζω τὴ σιωπὴ μου, κυττώντας διβλία,
καὶ παίζοντας μὲ ὄνειρα χαλῶ τὴ ζωὴ μου...

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Οί πιδ πολλές επαρχιακές πόλεις έχουν τή δημοτική τους βιβλιοθήκη. Ὁ Δήμος Ἀρτοίων οὔτε ἔχει, οὔτε σκέφθηκε ποτέ ν' ἀποκτήσῃ, οὔτε σὺμφέρει σήμερα νὰ ξεκινήσῃ μιὰ τέτοια προσπάθεια ἀπὸ τὸ μηδέν, ἀφοῦ μάλιστα ὑπάρχει ἡ ἀρκετὰ καλὴ βιβλιοθήκη τοῦ «Σκουφᾶ».

Στὸν «Σκουφᾶ» βέβαια πέφτει τὸ βάρος νὰ συντηρήσῃ τὴ βιβλιοθήκη του, νὰ τὴν ταξινομήσῃ μὲ σύγχρονο σύστημα, νὰ τὴν πλουτίσῃ, ἔτσι ὥστε νὰ μὴν εἶναι μονάχα χορήσιμη, ἀλλὰ καὶ εὐχρηστική. Γνωρίζουμε ὅλες τὶς δυσκολίες πὺν ἀντιμετωπίζει ὁ «Σκουφᾶς», ἰδιαίτερα τὴν ἔλλειψη αἰθούσης ἀναγνωστηρίου. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὁ σύλλογος «Σκουφᾶς» πρέπει νὰ περιμένῃ νὰ κατασκευαστῇ πρῶτα ἡ αἴθουσα, γιὰ ν' ἀρχίσῃ νὰ σὺμμαζεύῃ τὴ βιβλιοθήκη του. Πρέπει ἀπὸ τώρα νὰ φροντίσῃ, ὥστε μόλις γίνῃ ἡ αἴθουσα, ἡ βιβλιοθήκη ν' ἀρχίσῃ ἀμέσως νὰ λειτουργῇ.

Καὶ ὁ Δήμος πρέπει νὰ τὸ πάρῃ ἀπόφαση ὅτι ἡ ὑπαρξὴ μιᾶς βιβλιοθήκης δὲν εἶναι περιττὴ πολυτέλεια, ἀλλὰ πρῶτιστῃ δημοτικὴ ὑποχρέωση καὶ ἀνάγκη, γιὰ τὴν ὁποία πρέπει νὰ διατίθεται κάθε χρόνο ἓνα σοβαρὸ κονδύλιο. Ἔτσι ἡ πόλις μας δὲν θὰ ὑστερῇ καὶ οἱ νέοι μας δὲν θὰ βρίσκουν ἄσυλο μόνον στὶς αἰθούσες τῶν σφαιριστηρίων.

Η ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ

Τὸ Φιλολογικὸ τμήμα τοῦ συλλόγου «Σκουφᾶ» θὰ στεγασθῇ στὴν ὑπὸ κατασκευὴν Πνευματικὴ Στέγη. Πὺν θὰ ἐγκατασταθῇ ὅμως τὸ μουσικὸ τμήμα, γιὰ τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ὁρος, στὸ δωρητήριον συμβόλαιο τοῦ Δήμου πρὸς τὸν «Σκουφᾶ», νὰ μὴ στεγασθῇ;

Πιστεύομεν ὅτι τόσο ὁ Δήμος, ὅσο καὶ ὁ «Σκουφᾶς» θὰ δείξουν τὸ ἴδιο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἐξασφάλισιν οἰκείας καὶ τοῦ μουσικοῦ τμήματος. Ρίχνουμε μιὰ γνώμη: Νὰ δωρηθῇ στὸν «Σκουφᾶ» τὸ ἐξοχικὸ κέντρο «Κρυστάλλης» μὲ τὸν γύρω ἀκάλυπτο χώρον καὶ τὸν μικρὸ πνεκῶνα τῶν Ἀγίων Θεοδώρων, ὥστε νὰ μπορέσῃ ὁ Σύλλογος νὰ ἐγκαταστήσῃ τὸ μουσικὸ τοῦ τμήματος ἀνώγειο τοῦ κυρίου πὺν ὑπάρχει σήμερα. Ἐξυπακούεται βέβαια ὅτι ὁ Σύλλογος θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ κτίσῃ τὸ ἀνώγειο μὲ ὠρισμένο σχέδιο (π.χ. παλῆου ἀρτινοῦ σπιτοῦ) καὶ νὰ διαμορφώσῃ τὸν ὅλο χώρο σὲ ἓνα ὁμορφὸ κῆπο.

Ἔτσι καὶ τὸ μουσικὸ τμήμα τοῦ ἱστορικοῦ μας συλλόγου θὰ στεγασθῇ ἀξιοπρεπῶς, ἀλλὰ καὶ σὲ ἐμφανέστατο σημεῖο τῆς πόλεως μας, παρὰ τὴν νέα ἐθνικὴ ὁδὸ, θὰ δημιουργηθῇ ἓνας μικρὸς πνεύμονας, στὴ μέση τοῦ ὁποίου θὰ ὑπάρχῃ ἓνα κέντρο μὲ ἀρχιτεκτονικὴν τορρικὸν χρώματος.

Ο ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ «ΣΚΟΥΦΑ»

Ὁ λογοτεχνικὸς διαγωνισμὸς πὺν καθιερώθηκε ἀπὸ πέρυσι καὶ θὰ διεξάγεται κάθε χρόνο μετὰξὺ τῶν μαθητῶν τῶν δυὸ ἀνωτέρων τάξεων ὅλων τῶν Γυμνασίων πὺν λειτουργοῦν στὴν πόλις μας, θὰ γίνῃ καὶ ἐφέτος τὶς παραμονὲς τῶν Χριστουγέννων. Τὶς λεπτομέρειες θὰ καθορίσῃ καὶ θὰ ἀνακοινώσῃ ἔγκαιρα ἡ Ἐπιτροπὴ.

Γιὰ τὴν ὥρα κάνουμε μιὰ σύσταση στὸ μαθητικόσμο καὶ ἰδιαίτερα στὰ παιδιὰ τῶν μεγάλων γυμνασιακῶν τάξεων. Νὰ μελετοῦν ὅσο μποροῦν περισσότερο, ὥστερα βέβαια ἀπὸ τὰ μαθήματά τους, καλὰ λογοτεχνικὰ βιβλία. Ἔτσι καὶ γιὰ τὸ διαγωνισμὸ θὰ προετοιμάζονται καὶ τὶς πνευματικὲς τους ἱκανότητες θὰ ἀναπτύσσουν. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θ' ἀποκτήσουν ἀληθινὴ μόρφωση καὶ θὰ ἐξελιχθοῦν στὰ γράμματα καὶ στὶς τέχνες καὶ ἴσως μιὰ μέρα θὰ τιμήσουν τὴν ἡμεῖς, συνεχίζοντας τὴν πνευματικὴν τὴς παράδοσιν.

Η ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

ΕΙΣ ΑΡΤΑΝ

Τὴν 24ην Ἰουλίου 1963 ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν μας, προερχόμενος ἐξ Ἰωαννίνων, ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας. Εἰς τὴν πολυαίωνον ἱστορίαν τῆς Ἀρτης ἡ ἐπίσκεψις αὕτη εἶναι ἡ δευτέρα ἐπίσκεψις Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Εἰς τὴν πλατεῖαν «Σκουφᾶ» ἀνέμενον τὸν Πατριάρχην χιλιάδες λαοὺ καὶ οἱ ἐπίσημοι. Εἶχε στηθὴ ἀψίς καὶ εἶχον στρωθῆ τάπητες. Μόλις ἀφίχθη, ἡ φιλαρμονικὴ τοῦ «Σκουφᾶ» καὶ τμήμα οὐρατοῦ ἀπέδωσαν τὰς τιμὰς, ἐν συνεχείᾳ δὲ ὁ Πατριάρχης ἀνῆλθεν εἰς ἐξέδραν μετὰ τῶν μητροπολιτῶν οἱ ὅποιοι τὸν συνώδευον. Ὁ Δήμαρχος Ἀρταίων τὸν προσεφώνησε διὰ θερμῆς προσλαλιάς, ὁ Πατριάρχης δὲ ἀπήντησε δι' ἐμπνευσμένης ὁμιλίας εἰς ἀπλήν γλώσσαν εὐληπτον, ἀνεγέρθη εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως καὶ εἰς τοῦ ἀγῶνας τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς, πρὸς διατήρησιν τοῦ ἐθνισμοῦ καὶ τῆς ὁρθοδοξίας ἔναντι τῶν ποικιλιάνυμων κινδύνων καὶ ἰδίως ἔναντι τοῦ καθολικοῦ καὶ κατὰ νουκτικῆ καὶ συγχρητικῆ πρὸς τοὺς ἀκροατὰς του διὰ τὸ μέλλον, συγκινήσας βαθύτατα τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριον.

Ἀκολουθῶν, ἀκολουθοῦμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τὸν βυζαντινὸν ναὸν τῆς Παρηγορητίσσης μετὰ τῶν μητροπολιτῶν Δέρκων, Πριγκηποννήσων, Ρόδου, Ἰωαννίνων, Πρεβέζης καὶ Ἀρτης καὶ ἐχοροστάτησεν εἰς Πατριαρχικὴν Δοξολογίαν. Ὁ μητροπολίτης Ἀρτης κ. Ἰγνατίος τὸν προσεφώνησε δι' ὀλίγων καὶ ἀπήντησεν ἐπίσης δι' ὀλίγων ὁ Πατριάρχης. Τέλος ἐψάλη ὑφ' ὅλου τοῦ ἐκκλησιασματος τὸ «τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ».

Ἡ στιγμή ἦτο κατανυκτικὴ καὶ συγκινητικὴ. Μετὰ τὴν δοξολογίαν ἡ ΑΘΠ ὁ Πατριάρχης ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγίαν Θεοδώραν, ἀκολοῦθως δὲ ἀνεχώρησεν.

Εἰς τὸν Πατριάρχην ὁ κ. Δήμαρχος προσέφερε δίσκον μὲ παράστασιν τῆς Παρηγορητίσσης, τὸ δὲ Δ.Σ. τοῦ «Σκουφᾶ» δίσκον μὲ παράστασιν τοῦ Γεφυριοῦ τῆς Ἀρτης καὶ μίαν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τοῦ «Σκουφᾶ». Ἐπίσης εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν μητροπολίτας προσέφερε ἀνὰ μίαν σειρὰν τῶν ἰδίων ἐκδόσεων.

Ο ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ «ΣΚΟΥΦΑ»

Κυριολεκτικὰ ἀποτυχημένοις ὁ φωτισμὸς τῆς πλατείας «Σκουφᾶ». Εἶναι ν' ἀπορῇ κανεὶς πῶς ὁ λαμπρὸς ἀρχιεπίσκοπος κ. Ζήβας ἔπρεπε τόσο ἔξω. Ὁμιλεῖ μεσαιωνικὸ λαϊκὸ πατηγὺρι—ὅπως μᾶς τὸ δίνει ὁ κινηματογράφος—αὕτη ἡ στοίχιση μικρῶν ἄκουρων ἐκτυφλωτικῶν φώτων πού φωτίζουν τὰ πόδια κ. ἄφηνον στὸ σκοτάδι τὰ πρόσωπα. Καὶ ἡ ποιότητα τῶν τζαμιῶν ἢ χειρότερη πού ὑπάρχει. Μὰ σ' αὐτὸ βρέθηκε νὰ γίνῃ οἰκονομία, διὰ τὸ ὅλο ἔργο κόστισε περίπου πεντακόσιες χιλιάδες;

Πρέπει τὸ ταχύτερον ν' ἀντικατασταθοῖν τὰ τζάμια μὲ μὰτ κρυστάλλα καὶ νὰ τοποθετηθοῖν μερικὰ φῶτα, σὲ σῆδιον φαναριοῦ, ἀπάνω σὲ στύλους, σὰν αὐτὰ πού ἔχουν τοποθετηθεῖ τελευταῖα στυλοὶ Δελφίνος.

Ἔτσι θὰ φωτισθῇ κάπως ἡ πλατεία καὶ ὁ φωτισμὸς τῆς θὰ ἐναρμονίζεται μὲ τὸ περιβάλλον τῆς

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ

Γράψαμε σὲ ἄλλο μας τεῦχος γιὰ τοὺς χώρους πού δημιουργοῦνται κατὰ μῆκος τοῦ νέου περι-

φερειακοῦ δρόμου καὶ πού εἶναι κατάλληλοι νὰ διαμορφωθοῦν σὲ κήπους ἢ μικρὰ ἄλσκα καὶ πού ἀνέκουν στὸ δημόσιο, στὸν δῆμο ἢ σὲ ἰδιώτες.

Ἀπὸ τότε πέρασαν μῆνες καὶ τίποτε δὲν ἔγινε. Ὁ δῆμος πρὸ βᾶλλοντας τὴν ἀνέχειά του, σιώπησε. Τὸ δημοσιον, μπλεγμένο μὲ τὴν ἐταιρία πού τόσο καθυστερεῖ τὴν κατασκευὴν τοῦ δρόμου, εἶδε τὸ θέμα σὰν ἐντελὸς δευτερεύον. Καὶ ἔτσι ἐξακολουθεῖ ὁ κίνδυνος νὰ ἰδοῦμε στοὺς χώρους αὐτοὺς νὰ στήνονται διάφορες παράγκες. Κάποιος ἀρμόδιος πρέπει τέλος πάντων νὰ πάρῃ στὰ ζεστά τὸ ζήτημα καὶ νὰ φροντίσῃ τόσο γιὰ τὴν ἀπαλλοτριώση τῶν ἰδιωτικῶν ἐκτάσεων, ὅσο καὶ γιὰ τὴ διαμόρφωση τῶν χώρων αὐτῶν σὲ μικροὺς πνεύμονες, πού θὰ στολίζουν τὸν δρόμο, ἀλλὰ καὶ τοὺς περιπατητὰς θὰ ξεκουράζουν.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Τὸ περιοδικὸ μας εὐχαριστεῖ θερμὰ τὸν καθὺ γηγῆ τῆς Θεολογίας στήν Ἑμπορικὴ Σχολὴ Κερκύρας κ. Σπυρίδωνα Κοτογιάννη, πού διέθεσε ὑπὲρ τοῦ περιοδικοῦ «Σκουφᾶς» τὸ χρηματικὸ ποσὸ τοῦ «Λαογραφικοῦ Βραβείου Θεμ. Μασού κα 1962», πού τοῦ ἀπονεμήθηκε ἀπὸ τὴν ἀρμόδια ἐπιτροπὴ.

Ἡ χειρονομία του αὐτὴ τὸν τιμᾷ ἰδιαίτερα.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΖΑΝΤΖΗ

Ποῖν λίγες μέρες ἀνοίχτηκε ἡ διαθήκη τῆς Ἑλληνικῆς Καζαντζῆ. Μὲ τὴ διαθήκη αὐτὴ ἡ διαθεῖς ἀπόδειξε ὅχι μονάχα τὰ φιλόδοξα ἀσθμηματὰ της καὶ τὴν εὐσεβεῖά της, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπη της γιὰ τὴν πολιτιστικὴ πρόοδο τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας της. Δίπλα στοὺς συγγενεῖς, στοὺς φτωχοὺς, στὶς ἐκκλησίες, ἔβαλε καὶ τὸν μοναδικὸ πνευματικὸ μακρύλογον, τὸν «Σκουφά».

Οἱ δέκα χιλιάδες δραχμὲς ποὺ ἀφῆρει στὸν «Σκουφά» εἶναι ἡ μαγιά ποὺ θὰ ὀδηγήσῃ καὶ ἄλλους, σὲ πορόμους εὐγενεῖς πράξεις ποὺ καὶ τοὺς διαθεῖς τιμοῦν καὶ στὴν πρόοδο τῆς πόλης μας συμβάλλουν.

ΜΙΧΑΛΗ ΠΕΡΑΝΘΗ: ΑΠΟΦΕΙΣ

«Ἐπιλογὴ ἀπὸ κείμενα ποὺ δημοσιεύτηκαν ἢ διαδόστηκαν στὴ δεκαοκταετία 1943 - 1960» ὑποσημειώνει ὁ συγγραφέας στὸ τελευταῖο τοῦ βιβλίου ποὺ ἐκυκλοφόρησε μὲ τὸν τίτλο «Ἀπόψεις». Κείμενα ποὺ ἀναφέρονται σὲ πνευματικὰ πρόσωπα καὶ πνευματικὰ προβλήματα μιᾶς εὐλογημένης γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας ἐποχῆς. Καὶ ὅσοι τὰ ἐξήσαν τὰ πρόσωπα αὐτὰ καὶ τὰ προβλήματα αὐτὰ εἶναι σὲ θέση νὰ κρίνουν καὶ νὰ ἐκτιμῇσουν τὴν ἐκλεκτὴν πνευματικὴν προσφορά τοῦ κ. Μιχάλη Περάνθη στὴ σημερινὴ πνευματικὴ μας ζωὴ. Ἄν ὁ τίτλος τοῦ καινούργιου βιβλίου τοῦ Περάνθη «Ἀπόψεις» δὲν ἦταν αὐτὸς ποὺ εἶναι — Ἀπόψεις — καὶ ἡ πολυτίμη αὐτὴ πνευματικὴ ἐργασία τοῦ ἐκλεκτοῦ Λογοτέχνη καὶ συγγραφέα εἶχε ὀνοματισθῇ κάπως ἄλλοιως, κάπως ἔτσι λυρικώτερα ἢς ποῦμε — ἕνας κόσμος ποὺ μᾶς ἔλλειψε — ἢ κάπως ἄλλοιως — πρόσωπα καὶ κείμενα ἑνὸς καλοῦ καιροῦ — ἴσως περισσότερο θᾶχε προκαλέσει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μελετητῶν τοῦ ὁ κ. Περάνθης. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐντελὴς ἀθῶα παρατήρησή μου, εἶναι καθαρῶς ὑποκειμενικὴ, καὶ δὲν μειώνει τὴν ἀξία τῆς ἐργασίας αὐτῆς τοῦ κ. Περάνθη.

Οἱ ἀπόψεις τοῦ κ. Περάνθη εἶναι μελέτη, εἶναι βιογραφία, εἶναι δοκίμιο, εἶναι ἀκόμη

καὶ ἱστορία, ποὺ ἔχουν τὸ βασικό, τὸ μεγάλο χάρισμα: εἶναι πεζὸς λόγος γεμάτος ποιήσι καὶ λυρισμό, γεμάτος ἀγάπη πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ τὰ θέματα τὰ ὁποῖα σκιαγραφεῖ καὶ ἐρευνᾷ ὁ συγγραφέας. Ἐνα βιβλίο ζωντανὸ ποὺ μὲ τὸ γλαφυρὸ τοῦ λογοτεχνικοῦ ὕφους — τὸ τόσο γνῶριμο ἄλλως τε καὶ ἀπὸ τὶς τόσες ἄλλες ἐργασίες τοῦ κ. Περάνθη — διαβάζεται ἀπ' τὶς πρῶτες τοῦ σελίδες μὲ ἐνδιαφέρον ἀνάλογον πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ ἐπροκάλεσαν μὲ τὰ ζητήματα πεῦθιξαν στὸν καιρὸ τους τὰ πρόσωπα ποὺ ἀπασχολοῦν τώρα τὸν συγγραφέα στὸ καινούργιον τοῦ βιβλίου.

Δὲν εἶναι μακρινὴ ἡ ἐποχὴ ποὺ ἔδρασαν καὶ ἐδημιούργησαν — σ' ὅλους τοὺς τομεῖς, σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς, — εἰ πνευματικοὶ ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους μὲ τόση ἐνέργεια μᾶς παρουσιάζει ὁ συγγραφέας τῶν «Ἀπόψεων». Καὶ ὅσοι, ὅπως παραπάνω γράφω, ἐξήσαν τὴν ἐποχὴ αὐτὴ αἰσθάνονται τώρα τὸν ἴδιον ἐνθουσιασμό ποὺ ἐνοιῶταν τότε μὲ τὴν προσωπικὴν του συμμετοχὴν στὰ πνευματικὰ αἰτήματα τοῦ καιροῦ τους, ὅπως τέτοιο ἦταν τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ποὺ πύρωνα τὶς καρδιὰς τῶν νέων διανοουμένων, τῶν νέων πνευματικῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ὁ φανατισμὸς ξεπερνοῦσε κάποτε καὶ τοῦ Δασκάλου τὸν φανατισμὸ ποὺ ἦρθε στὴν Ἑλλάδα «διψώντας δόξα καὶ γροθιές» γιὰ τοὺς ὁποίους ὡς τόσο δὲν ὑπῆρξε μικρὴ ἡ συμβολὴ στὸ Δημοτικιστικὸ κίνημα, ἄσχετα πρὸς τὶς ἄλλες του ἐκκεντρικότητες ποὺ κανένας πιά δὲν υἱοθετεῖ καὶ δὲν παραδέχεται. Ὁ Ψυχάρης λοιπὸν καὶ ὁ ψυχαρισμὸς εἶναι τὸ πρῶτο μελέτημα τοῦ κ. Περάνθη στὴ σειρά τῶν Ἀπόψεων, τῶν Διαλέξεων καὶ τῶν ἐπικαιροτήτων τοῦ βιβλίου του. Καὶ ἀκολουθοῦν θέματα γύρω ἀπὸ τὴν ποίηση, τὸν Νεοελληνικὸν Λυρισμό, τὴν Ἑθνικὴν πεζογραφίαν, τὴν ἡθογραφίαν, τὸ λαϊκὸ μυθιστόρημα, τὸ ἐρωτικὸ πρόβλημα.

Στὰ θέματα τοῦτα ὁ Περάνθης δεῖχνεται ἀντικειμενικὸς κριτικὸς καὶ χωρὶς ὑποκειμενικὲς προκαταλήψεις ἀπὸ τυχόν προσωπικὴν του πίστη ἢ ἰδεολογικὴν του τιποθέτησιν ἀντίκρουσε πρόσωπα καὶ προβλήματα. Αἱ διαλέξεις καὶ αἱ ἐπικαιρότητες εἶναι τὸ δεύτερον καὶ τρίτον (τελευταῖον) κεφάλαιον τῶν «Ἀπόψεων» τοῦ Περάνθη. Διαλέξεις ποὺ

δόθηκαν κατά καιρούς απ' τόν ίδιο τον συγγραφέα και κριτικά δοκίμια που γράφθηκαν επίσης απ' τόν ίδιο και δημοσιεύθηκαν σ' εφημερίδες και περιοδικά. Μρφές πνευματικές, του πεζού και του ποιητικού λόγου, όπως ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, ο Κωνσταντίνος Χρηστομάνος, ο Δημήτρης Καμπουρογλου, ο Μιχαήλ Μητσάκης, ο Τέλλος Άγρας, ο Κώστας Κρυστάλλης, ο Δορέντζος Μαβίλης, ο Νίκος Χαντζάρας, ο Άγγελος Σημηριώτης, ο Γεώργιος Δροσίνης, ο Κωστής Παλαμάς, ο Άριστομένης Προβαλέγγιος, ο Τίμος Μωραϊτίνης, ο Γιάννης Αηδονόπουλος, ο Μήτσος Παπανικολάου, ο Σώμερσετ Μώμ, ο Κώστας Ουράνης, ο Κωνσταντίνος Καβάφης, μορφές του Γένους ήρωϊκές όπως ο Νικόλαος Σκουφάς, όπως ο Ίωάννης Μακρυγιάννης, είναι ζωντανά πορτραίτα, λογοτεχνικά βιογραφήματα, στά όποια ή ψυχούσθηση των βιογραφουμένων, ή εθνικές και κοινωνικές συνθήκες μέσα στις όποτες έζησαν, ή πνευματική ατμόσφαιρα στην όποια άνεπνεαν, ή πηγές και τὰ ιδανικά από τὰ όποια ένεπνέοντο και ή γενικώτερες συνθήκες της ζωής την όποιαν έξοδσαν, όλα αυτά, περιγράφονται: από τον συγγραφέα των «Απόψεων» με τόσην φραστικήν απλότητα και χάριν ώστε να αισθάνεται, κλείνοντας τὸ βιβλίο του στο τέλος, ότι πριν από λίγο έζησες μίαν έποχή που έπέρχσε, σαν χτές, σαν σήμερα.

I. ΑΝ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΘΕΜΙΔΟΣ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ:

«ΤΟ ΔΕΣΠΟΤΑΤΟΝ ΤΗΣ ΉΠΕΙΡΟΥ»
ΑΘΗΝΑΙ 1962

Η ήπειρωτική βιβλιογραφία και ιδιαίτερα ή λογιή βιβλιογραφία του Δεσποτάτου, πλουτίστηκε τελευταίως μ' ένα αξιολογο βιβλίο: «Ο Δεσποτάτης της Ήπειρου» της Θεμίδος Χατζηγεωργίου. Χαρακτηρίζω λογιή τη σχετική με τη μεσαιωνική Ήπειρο βιβλιογραφία, γιατί μέχρι σήμερα μονάχα τρεις συγγραφείς έχουν ασχοληθή μοιολογραφικά με τὸ Δεσποτάτο της Ήπειρου. Ο Α. Μηλιωράκης στην «Ιστορία του βασιλείου της Νικαίας και του Δεσποτάτου της Ήπειρου» (1898), που όμως σταματάει στον θάνατο του Μιχαήλ Β'. Ο Ί. Ρωμανός στο «Περί του Δεσποτάτου της Ήπειρου» (1845), που ανατυπώθηκε τελευταία από τον κ. Κ. Δαφνίη και ο άγγλος Nicol στο «Μεσαιωνική Ήπειρος—Δεσποτάτος» (1957), που μόνο αποσπάσματα του μεταφράστηκαν ούα Έλληνικά.

Γι' αυτό ή εργασία της Θ. Χ. μπορούμε να πούμε πως γίνεται σε σχετικά χέροσ κι' άνερεύητο έδαφος.

Τη συγγραφέα χαρακτηρίζει έντονη κριτική διάθεση. Δεν χάνεται στην άνάπτυξη άσήμετων και άνούσιων λεπτομερειών, αλλά προχωρεί σε κριτική προσώπων και γεγονότων, κριτική μάλιστα θαρραλέα, που φτάνει μέχρι το γκρέμισμα καθιερωμένων από την έλισημη ιστορία άπόψεων. Έτσι φτάνει στην πλήρη ήθική αιτιολόγηση και άποκατάσταση της πολιτικής των Δεσποτών απέναντι στη Νίκαια και στον καθολικισμό. Δέχεται τὸ Δεσποτάτο σαν πρόδρομο του νεολληνισμού και σαν προσπάθεια του «έλλαδικού κόσμου ν' αντιδράσει ένοποιούμενος στην παρακμή του βυζαντινού κόσμου της Νικαίας. Πιστεύει ακόμα πως ή εμφάνιση του Δεσποτάτου ήταν άποτέλεσμα της εθνικής διαφοροποίησης των έλλήνων απέναντι στους λοιπούς βυζαντινούς, που δημιούργησε μιὰ χωριστή εθνική συνείδηση, την έλληνική.

Οί άπόψεις αυτές, αν και δείχνουν την κριτική ώριμότητα της συγγραφέας, όμως δεν ντοκουμενίζονται άρκετά και διατυπώνονται περισσότερο με τρόπο εκλαϊκευτικό δημοσιογραφικό θάλεγα—παρά έπιστημονικό.

Σημειώνω και μιὰ παράλειψη. Η συγγραφέας άποφεύγει την έρευνα γύρω από τον πολιτισμό, πνευματικό και τεχνικό, του Δεσποτάτου. Κι' όμως διασώθηκαν πολλά μνημεία λόγων τέχνης, που επιτρέπουν όχι μονάχα την αξιολόγηση, αλλά και την τοποθέτηση αυτού του πολιτισμού στην πρωτοπορεία του τότε εκκολλημένου ευρωπαϊκού σύμταισμού και της Ιταλικής άναγέννησης.

Τὸ βιβλίο αυτό πρέπει να διαβαστεί από κάθε ήπειρωτική και νά μπει σε κάθε ήπειρωτική βιβλιοθήκη, άσχετα με τὸ αν είναι ή όχι ή ολοκληρωμένη εργασία, που θά καλύψει όλες τις πτυχές της πολυμορφης ιστορίας της μεσαιωνικής Ήπειρου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΟΥΤΣΙΝΟΣ

ΑΝΘΟΙ ΚΑΙ ΧΙΜΑΙΡΕΣ ΝΙΚΟΥ ΚΑΡΑΒΑΣΙΔΗ

Πρωτοφανέρωτος, σε συλλογή, ο σεμνός νέος Νίκος Καραβασίδης. Οί «Ανθοί και Χιμαίρες» του είναι γιγμάτες από νεανική δροσιά κι' από άπροσποίητη ζωηρότητα. Γ'ήσια ή ευαισθησία του, άπείριτη και καλοφρονημένη ή άρχιτεκτονική του σίχου του. Ίδια καλοφρονημένη και καλοτυπωμένη είναι ή συλλογή του. Ο στοχασμός του πηγαίος. Αν και άθέλα του βρίσκεται ακόμη κάτω απ' τὸ ζυγό των άδθεντιών, εν τούτοις δείχνει θετική, κι' όχι ύπουλη θάνοσσα προσπάθεια νά διαμορφώση δικὸ του καλὸν, νά κάμη δική του πορεία.

Αν και είναι φνοικό νά λείπει ή έμπειρία από κάθε πρωτοφανέρωτο και νά τον διακρίνη σύνεση και λιτότητα, εν τούτοις ο σίχος του Ν. Καραβασίδη είναι αυτοδύναμος.

Ἡ σημασιολόγησις κάθε στοιχείου του εἶναι εὐκόλῃ καὶ δὲ χρειάζεται οὐκαλογοιστικὴ προσπάθεια γὰρ νὰ τὸ πετύχῃ κανεὶς. Τὸ υπερβατικὸ καὶ τὸ υπεραισιὸν τὸ ὑπόβαθρον ἔχουν παραχωρημένη τῇ θέσῃ τους στὸ συνηθισμένον αἰσθητὸ καὶ τὴν παράδοσιν, πὺν δὲν δημιουργοῦν μεγάλες ἀντιθέσεις.

Ἡ εὐαισθησία του, προϋὸν τῆς ἐσωτερικῆς του ἀναγκαιότητος, εἶναι ἐξευγενισμένη. Μ' ἀφοσίωσιν ψάχνει νὰ βρεῖ τοὺς μυστικούς ἰστούς μέσα στὰ πράγματα. Δὲν νρακιοσεύεται ἀλλὰ ἐργάζεται καὶ σπρώχνεται πρὶ δημιουργίας μόνο ἀπὸ πνευματικότητά, πὺν διαχέεται μέσ' ἀπ' τὸ συγκινητικὸν του πεδίου. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ στίχος του σιὰ πῶς πολλὰ κομμάτια δείχνει πολλὴν τρυφερότητα.

«Στὸ ἐξωκλήσι τὸ φτωχὸ μ' ἀπόγνωση δυνὸ χεῖλη, καὶ τοῦ λέν οὐκ προσευχῇ», «Στῆς ἀνοιξὲς τὸν κῆπον ποὺλιά γι' ἀγάπη θὰ μιλῶν, θ' ἀνθοβολοῦν τὰ κλώνια», «Ἐβγα πὺν πῶθον ἀρχόντισσα, ἔλα τοῦ ἥλιου ἀχτίδα, νὰ ζωτανέψῃς μιὰ ψυχὴ, μιὰ πεθαιμένη ἐλπίδα», «Στρώσ' ἀπαλὰ στὴν πίκρα τῆς ζωῆς γιὰ νὰ χαρεῖς κάθε καῦμον τῇ δύσῃ», «Θάδελα ἐκείνη ἰάσαι σύ, τ' ὁμορφοπεπωμένον, ἢ χρυσανγῇ, τὸ δεινὸν, πὺν χρόνια περμένον», εἰκόνες πὺν χαρακτηρίζονται ἀπὸ

τρυφερότητα καὶ εὐαισθησία, ἀπὸ καλωσύνη καὶ ἀγάπη.

Εἶναι γνωστὸ πὺς στὸ χρόνον λίγα κομμάτια τῶν στοιχείων ἀντέχουν. Ἀμείλικτος ὅπως εἶναι, κάνει μόνος τὴν ἐκλογὴν του. Σ' αὐτὴν βροῖ οκομε ὅτι θ' ἀνθέξῃ ἢ ἀπελπισμένη, τὸ συμπυκνωμένον καὶ δίχως περιττὰ στοιχεῖα κομμάτι. Τὸ «Σήμερωμα», «Γὰ ὄνειρα», ἢ «νύχτα χωρίς ξήμερωμα», ἢ «Χαρὰ πὺν κράτησε πλὺν», οἱ «Βουνοκορφές» ἔχουν Κρυσταλλικὸ ζῶμα, «Τοῦ φτωχοῦ τὸ παράπονον» μπορεῖ νὰ σταθῇ ἰσοβαθμῇ πυράπλευρα στὴν Δημοτικὴν μας μοῦσα. «Γῆς λιμοῖας» τὸ ταξίδι», χτισμένο στὸ ἀρχιτεκτονικὸ σχέδιον τοῦ Πολέμη, δείχνει ψυχικὴ πάλιν, στὴν ὁποία τίς τραχιεὺς ἐναντιότητες ὑποκαθιστᾷ ὁ βουλητικὸς δυναμισμός. Τὸ τραγούδι του «Χρόσων» ἔφερε ἀθέλητα στὴν μνήμην ὁμώνυμον στοιχασμὸν τοῦ Σ. Μουσελίου, ἀγνωστον στὸν τόπον μας.

Οἱ ἀνθοὶ καὶ χίμαιρες, σὲ τελευταία ἀνάλυση, θεμελιώνουν τὴ σκέψη ὅτι ὁ νέος μας στοιχαστὴς σύντομα θὰ μᾶς προσφέρῃ καινούργια συλλογὴ πὺν τολμηρῇ, στὴν ὁποία θὰ τὸν βοηθήσῃ πλὺν ἢ πλησμονὴ τῆς ἐσωτερικῆς του ἀνησυχίας.

Β. Δ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΔΙΤΙΘΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ

Ἀπὸ τὴν 1η Φεβρουαρίου 63 μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου 63 ἀξίζει νὰ σημειωθοῦν οἱ ἐξῆς ἐκδηλώσεις τῶν διαφόρων σωματείων καὶ ὄργανων τῆς πόλης μας:

— Στῆς 27 τοῦ Ἰανουαρίου τὸ Σῶμα Ἑλληνίδων Ὀδηγῶν ἔδωσε χορὸ στὴν «Ξενία».

— Στῆς 2 τοῦ Φεβρουαρίου ὁ Κυνηγετικὸς Σὺλλογος Ἀρτης ἔδωσε χορὸ στὸ «Ἀμβρακικόν» καὶ διέθεσε τίς εἰσπράξεις πρὸς ἐνίσχυση τῶν 5ου καὶ 6ου Δημοτικῶν Σχολείων τῆς πόλης μας.

— Στῆς 14 τοῦ Φεβρουαρίου τὸ Σῶμα Ἑλληνίδων Ὀδηγῶν ὠργάνωσε χορευτικὴ συγκέντρωσιν στὸ «Ξενία».

— Στῆς 16 τοῦ Φεβρουαρίου ἡ Περιηγητικὴ Λέσχη Ἀρτης ἔδωσε χορὸ στὸ «Ἀμβρακικόν».

— Στῆς 27 τοῦ Μάρτη, μετὴν εὐκαιρία τῆς ἐθνικῆς γιορτῆς, τὰ 1ο καὶ 3ο Δημοτικὰ σχολεῖα ὠργάνωσαν σχολικὴ γιορτὴ πὺν στέφθηκε μετ' ἐπιτυχία.

— Στῆς 31 τοῦ Μάρτη ἡ Φιλαρμονικὴ τοῦ «Σκουφᾶ» ἔδωσε στὴν αἴθουσα «Ὀρφεὺς» συναυλία, τίς εἰσπράξεις τῆς ὁποίας διέθεσε γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν φτωχῶν τῆς πόλης μας. Ὁ μαέστρος κ. Δημ. Κούνας, στῆς προσπάθειες τοῦ ὁποίου χρωστοῦνται ἡ λαμπρὴ ἐπιτυχία τῆς συναυλίας, καταχειροκροτήθηκαν, καθὼς ἐπίσης καταχειροκροτήθηκαν καὶ οἱ μαθηταὶ τῆς Μουσικῆς Σχολῆς τοῦ «Σκουφᾶ», οἱ ὁποῖοι ἐργάστηκαν φιλότιμα

γιὰ τὴν ἐπιτυχία.

— Ἀπὸ τίς 3 ἕως 5 τοῦ Ἀπριλίου ἔδωσε πορρστάσεις στὴν αἴθουσα «Παλλὰς» ὁ θιασὸς Μαυροπούλου—Στρατηγοῦ.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

— Στῆς 10 Μαρτίου ὁ «Σκουφᾶς» ὠργάνωσε διάλεξιν στὴν αἴθουσα «Παλλὰς» μετ' ὁμιλητὴ τὸν γνωστὸν Κερκυραῖον λογοτέχνην κ. Κ. Λαφίη, πὺν ἀνέπτυξε μετ' ἐπιτυχία τὸ θέμα: «Ἡπειρώτες πνευματικοὶ ἄνθρωποι, στὴν Κερκυρά».

— Στῆς 24 Μαρτίου ὁ ἑλληνο ρομανικὸς σίνδεσμος ὠργάνωσε στὴν αἴθουσα «Παλλὰς» διάλεξιν μετ' ὁμιλητὴ τὸν διαλεχτὸν λογοτέχνην καὶ ἱστορικὸν κ. Δημήτριον Φωτιάδην, πὺν μίλησε μετ' ἔμφα: «Ὁ Πήγας καὶ ἡ συμβολὴ του στὸν ἀγῶνα τοῦ 21».

— Τὴν ἴδιαν μέρα ὁ σὺλλογος «Σκουφᾶς» ὠργάνωσε διάλεξιν στὴν αἴθουσα «Ὀρφεὺς» μετ' ὁμιλητὴ τὸν λαμπρὸ φιλόλογον καθηγητὴν κ. Στυλ. Σουγλέ, πὺν χειρίστηκε μετ' ἐπιτυχία τὸ θέμα: «Οἱ Ἕλληνες στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, 1453—1821».

— Στῆς 16 Ἀπριλίου ὁ «Σκουφᾶς» ὠργάνωσε διάλεξιν στὴν αἴθουσα «Ὀρφεὺς», μετ' ὁμιλητὴ τὸν αἰμινηστον πλὺν συμπολίτην μας Εὐάγγ. Δημόπουλον, «Ἐπιθεωρητὴν Μῆσης Ἐκπαιδευσεως, πὺν ἀνέπτυξε τὸ θέμα «Φύσις καὶ ἀνθρωπος».

— Στῆς 21 Ἀπριλίου ὁ «Σκουφᾶς» ὠργάνωσε

διάλεξη στην αΐθουσα «Όρφεύς», με όμιλητή τόν γνωστό διαλεχτό ποιητή κ. Νικηφόρο Βρετιτάκο, πού μίλησε με θέμα «Τό ήρωϊκό στοιχείο στή δη μοτική μας ποίηση».

—Στίς 17 Ίουλίου στην αΐθουσα του «Σκου φά» μίλησε ο κ. Αθ. Κάτσος με θέμα «Κοινοτι- κή ανάπτυξεις και Κοινή Άγορά».

ΕΚΔΟΡΟΜΕΣ

—Στίς 16 Ίουλίου ο σύλλογος «Σκουφάς» ώρ- γάνωσε ήμερήσια έκδρομή στό Γιάννινα γιά τήν παρακολούθηση τής συναυλίας τής Συμφωνικής Όρχήστρας Βορ. Έλλάδος, πού πραγματοποιή- θηκε με πρωτοβουλία τής Έταιρίας Ήπειρωτι- κών Μελετών.

—Στίς 23 Ίουλίου ο σύλλογος «Σκουφάς» ώρ- γάνωσε ήμερήσιου έκδρομή στή Ναύπακτο και στήν Πάτρα.

—Στίς 29 και 30 Ίουλίου ο σύλλογος «Σκου- φάς» ώργάνωσε διήμερη έκδρομή με δρομολόγιο: Αίγιο, Ίτέα (με φέρεο—μπώτι), Δελφοί, Άρά- χωβα, Έπιστροφή στήν Ίτέα, Γυλαξείδι, Αμ- φισσα, Λιδωρίκι, Ναύπακτο. Οί έκδρομείς έπι- σκέφθηκαν όλα τά αξιοθέατα στίς πόλεις πού πέ- ρασαν.

—Στίς 7 Ίουλίου ο σύλλογος «Σκουφάς» ώρ- γάνωσε έκδρομή στό Μενίδι γιά τήν παρακολού- θηση τών κολυμβητικών αγώνων, πού έγιναν στό πλαίσιο τής ναυτικής εβδομάδας.

—Στίς 14 Ίουλίου ή φιλαρμονική του «Σκου- φά» έπραγματοποίησε έκδρομή στό Άργείο και έ- δωσε συναυλία στό πάρκο τής πόλης παρουσία χιλιάδων άργεινιώτων πού τήν έχειροκρότησαν θερμά. Στή φιλαρμονική μας πρόσφερε τήν φι- λοξενία του ο Μουσικός σύλλογος Άργεινίου «Όρφεύς».

—Στίς 21 Ίουλίου ο σύλλογος «Σκουφάς» ώρ γάνωσε έκδρομή στή Νικόπολη, γιά τήν παρα- κολούθηση τής παραστάσεως του άρχαιου δράμα- τος «Βάκχαι», στό εκεί άρχαιο ώδειο.

—Στίς 28 Ίουλίου ο σύλλογος «Σκουφάς» ώρ- γάνωσε έκδρομή στό Γιάννινα, γιά τήν παρακο- λούθηση τής μουσικής εκδήλωσης τής Λευκαδίτι- τικής μαυτολινάτας και τής Λευκαδίτικης χορω- δίας, πού έγινε στό υπαίθριο θέατρο τών Γιαννί- νων.

—Στίς 10 και 11 Αύγούστου ο σύλλογος «Σκου φάς» ώργάνωσε έκδρομή στή Δωδώνη, γιά τήν παρακολούθηση τών παραστάσεων του Έθνικοϋ Θεάτρου (Άνδρομάχη—Έκάβη) στό εκεί άρχαιο θέατρο. Συνολικά έλαβον μέρος χίλιοι περίπου άρτινοι.

—Στίς 25 Αύγούστου ο σύλλογος «Σκουφάς» και ή Περιγητική Λέσχη Άρτης πραγματοποίη- σαν έκδρομές στή Λευκάδα, γιά τήν παρακολούθη- ση τών γιορτών Λόγου και Τέχνης. Έλαβαν με- ρος τριακόσιοι περίπου άρτινοι.

—Τήν 1η Σεπτεμβρίου ο σύλλογος «Σκουφάς» ώργάνωσε έκδρομή στή Λευκάδα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΑ:

—Αί άρχαιολογικαί ρίζαι του 1821, Γ. Τερε- κίδης, 1962.

—Λόγοι άπ' άμβωνος, Έμμ. Καρπαθίου Μη- τροπολίτου, Άθήναι 1959.

—Άρχεϊον Ίερās Μητροπόλεως Κω. Έμμ. Καρπαθίου Μητροπολίτου, τχ. 1, 1958, τχ. 2, 1960 Άθήναι.

—Τό Ήλυτρον έν Ζακύνθω τόν 18ον—19ον αΐωνα, Γλυκερίας Πρωτοπαπά—Μπουμπουλίδου, Άθήναι 1958.

—Αί παρομοιώσεις εις τά Δημοτικά άσματα και παρ' Όμήρω, Δημ. Πετροπούλου, Άθήναι 1960.

—Ίφιγένεια στήν Αύλιδα, μετ. Γ. Παπαγεωρ- γίου, Άρτα 1962.

—Οιδίπους Τύραννος, μετ. Γ. Παπαγεωργίου, Άρτα 1962.

—Μεταπολεμικός Κόσμος, Πέτρου Χάρη, Ά- θήναι 1962.

—Έκλογή (ποιήματα), Άποστόλη Καρυάνου, Άρτα 1963.

—Άνθοι και Χίμαιρες (ποιήματα), Νίκου Κα- ραβασίλη, Άρτα 1963.

—Καθαρός Καρπός, Σαράντη Παυλέα, (ποιή- ματα), Θεσση 1959.

—12 και 5', Νίκου Παπά, (ποιήματα), Άθή- να 1959.

—Ό ξνατος κύκλος, Ί. Γιαννουλάκη, (ποι- ήματα), Άθήναι 1962.

—Άνθολογία Έυρωπαϊκής και Άμερικανικής Ποιήσεως, Έπιμέλεια Κλέωνος Παράσχου, Άθή- να 1962.

—Τό τραγούδι του άπλου άνθρώπου, Ξένη- Κερασιώτη, ποιήματα, Άθήναι 1962.

—Τά 30 χρόνια τής Σχολής Κούλας Πράτσικα, Άθήναι.

—Περιπάτοι μικρής διαδρομής, Άντιγόνης Βουελέκη, Δηγήματα, Άθήναι 1962.

—Ζητήματα Έλληνικής Λαογραφίας, Γ. Μέγα.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

—Νέα Έστία, τχ. 854—870, Άθήναι.

—Επιθεώρηση Τέχνης, τχ. 88—103, Άθήναι.

—Ήπειρωτική Έστία, τχ. 125—130, Ίωάν- νινα.

—Ένδογώρα, τχ. 20—23, Ίωάννινα.

—Έλληνικά Θέματα, τχ. 80—91, Άθήναι.

—21ος Αΐων, Άθήναι.

—Μηνιαϊον Στατιστικόν Δελτίον, Άθήναι 1963.

—Μηνιαϊον Δελτίον Στατιστικής Έξωτ. Έμ- πορίου, Άθήναι.

—Ό διανοούμενος, Άθήναι.

- Κυπριακά Χρονικά, τχ. 30—33.
- Βιομηχανική Ἐπιθεώρησις, Ἀθῆναι.
- Δελτίον Ἀγροτικῆς Θεραπείας, Ἀθῆναι.
- Πειραϊκὴ—Πατραϊκὴ, Ἀθῆναι.
- Ἀποτελέσματα ἑτησίας βιομηχανικῆς ἐρεῦνης, Ἀθῆναι 1963.
- Δελτίον Στατιστικῆς Κοινωνικῆς Προνοίας, Ἀθῆναι 1963.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Λευκαδίτικα, Ἡπειρος, Ἐμπρός, Νέα Ἑοχή, Ἡχώ τῆς Ἀρετῆς, Φῶς, Ἐπαρχία.

Μημερογραφία.

κ. Ναπ. Οἶκ. Ἐλήφθη, δημοσιεύεται. κ. Π. Κώισ. Ἐλήφθη. δημοσιεύεται. Παρακαλοῦμε ἡ συνεργασία σας ἄλλοτε νὰ εἶναι γραμμένη ἀπὸ τὴ μιὰ ὀψὲς τοῦ χαρτιοῦ. κ. Σπυρ. Κοντ. Ἡ συνεργασία σας δημοσιεύεται σὲ συνέχειες. κ. Ν. Τζ. Ἡ συνδρομὴ σας ἐλήφθη. Εὐχαριστοῦμε. κ. Δ. Νικ. Τὰ τεύχη ποὺ ζητήσατε θὰ οἶς σταλοῦν. Τὸ 2ον τεῦχος δὲν ὑπάρχει. Ἴσως ἀργότερα τό ἀνα τυπώσουμε.

